

Ma:diu

(Da:i Sia: - Matthew; Modu-Mataio; Bisini-Matyu)

Hidadea Sia:

Ma:diu buga ganodini, Isala:ili fi ilima musa: olelei Gaga:su Dunu (da:i sia: 'Saviour') E da osobo bagadega doaga:i dagoi, amo sia: olelesa. Amo sia: ida:iwane da Yu dunu fi ilima fawane hame, be osobo bagade dunu fifi asi gala huluane ilima misi. Ma:diu buga da hidadea Yesu Ea lalelegesu hou olelelalu, asili, Ea hanoga fane salasu, Ea hawa: hamosu, Ea olelesu amola E oloi dunu uhinisu hou huluane olelesa. Amalalu, go buga na:iyado bega: da Yesu Ea se nabasu, bogosu, amola Ea wa:legadosu olelesa. Amo buga ganodini ninia Yesu Olelesu dunu bagade hamoi ninia ba:sa. E da Gode Ea Sema huluane moloiwane olelesa. E da Gode Ea Hinadafa Hou ninima olelesa.

Ea olelesu da agoane dedei diala :-

- 1 Goumiba:le Olelesu. Amo sia: da Gode Ea Fa:no Bobogesu Fi dunu ilia hou olelesa...Sia:alalo 5-7
- 2 Ea ado ba:su dunu asunasiba:le, ilima olelesu...Sia:alalo 10
- 3 Hebene soge amola Gode Ea Hinadafa Hou fedege sia: olelesu...Sia:alalo 13
- 4 Ado ba:su dunu ilia hou...Sia:alalo 18
- 5 Osobo bagade wadela:mu eso amola Yesu Ea bu misunu eso, amo olelesu...Sia:alalo 24- 25

Sia: Dedei

- 1 Yesu Ea Aowalalia Fi amola Lalelegesu
Eso...Sia:alalo.1:1- 2:23
- 2 Yone Ba:bodaise ea Olelesu...Sia:alalo.3:1- 12
- 3 Yesu E hanoga fane Salasi
amola Sa:ida:ne da E dafama:ne
Adoba:i...Sia:alalo.3:13- 4:11
- 4 Yesu E Ga:lili sogega Sia:
Olelei...Sia:alalo.4:12 - 18:35
- 5 Ga:lili soge yolesili, Yelusaleme
moilai bai bagadega doaga:i...Sia:alalo.19:1-
20:34
- 6 Yesu da Yelusalemega
Hieligi Afae Olelelalu, Bogoi...Sia:alalo.21:1 -
27:66
- 7 Yesu E Wa:legadole, Ea Da:i Gaheabolo
amo Ea Fa:no Bobogesu Dunuma
Olelei...Sia:alalo.28:1 - 20

Ma:diu

Yesu Gelesu Ea Aowalalia Fi (Luge 3:23-38)

¹ Yesu Gelesu Ea osobo bagade aowalalia fi da hagudu dedei diala. E da Da:ibidi egaga fi dunu amola Da:ibidi da A:ibalaha:me egaga fi dunu.

²⁻⁵ A:ibalaha:me ea fi hamoi ilia dio hagudu dedei diala. A:ibalaha:me, Aisage, Ya:igobe, Yuda amola ea eya huluane. Amalalu, Bilese, Sela (elea eme da Da:ima), Heselone, La:me, Aminida:be, Nasiona, Sa:lamone, Boua:se (ea eme da La:iha:be), Oubede (ea:me da Ludi), Yesi, Da:ibidi (Isala:ili hina bagade dunu).

6-11 *Da:ibidi ea fi fa:no lalelegei da agoane diala. Da:ibidi, Soloumane (ea eme da Iulaia idua), Lihouboua:me, Abaidia, A:isa, Yehosiefa:de, Yehoula:me, Asaia, Youda:me, A:iha:se, Hesigaia, Ma:na:se, A:imone, Yousaia, Yehoiagini amola yolalali. Amalalu, Ba:bilone dunu fi da Isala:ili dunu fi amo Ba:bilone sogega mugululi asi.

12-16 Fa:no agoane, Isala:ili dunu ilia sogega bu fimusa: doaga:le, fi agoane hamoi; - Yehoiagini, Sia:ladiete, Selababele, Abaiade, Ilaiagime, A:iso, Sa:idoqe, A:igime, Ilaiade, Elia:isa, Ma:da:ne, Ya:igobe, Yousefe (Meli egoa). Amalalu, Yesu (Ema da Mesaia Dio asuli dagoi) E da lalelegei.

17 Amaiba:le, A:ibalaha:me ea fi ganodini mano lalelegei, amogainini Da:ibidi lalelegeloba, fi 14 hamoi. Da:ibidi ea mano lalelegele, amogainini Isala:ili dunu ilia Ba:bilone sogega mugululi asi fi, 14 eno ba:i. Amalalu, fi 14 eno hamone, Gode Ea Manodafa da lalelegei.

Yesu Gelesu Ea Lalelegesu Eso
(Luge 2:1-7)

18 †Yesu Gelesu Ea lalelegesu eso da agoane dialusu. Ea:me Meli da Yousefe ea mae lale, sia:si esalu. E da dunuma hame fi. Be Gode Ea A:silibu Hadigidafa da ea hagomo ganodini mano hamoiba:le, Meli da abula agui ba:i. 19 Egoa Yousefe da ema asigiba:le, e da Melima, dunu huluane ba:ma:ne, gogosiasu imunu hihi galu. Amaiba:le, e da ea uda wamowane fisidigimusa: dawa:i galu. 20 Be e simasia, Gode Ea a:igele dunu

---

* 1:6-11: 2 24:14-15; 2 Hou Olelesu 36:10; Yelemmaia 27:20

† 1:18: Luge 1:27

da ema misini, amane sia:i, “Yousefe! Da:ibidi ea mano! Di mae beda:ma! Dia sia:si Meli amo lale, dia diasuga oule masunu da defea. Mano dudubusa ea hagomo ganodini diala da Gode Ea A:silibu amoga hamoi dagoi. ²¹ ‡E da dunu mano lalelegemu galebe. E da Ea dunu fi ilia wadela:i hou se iasu dabe hamone, ili gaga:mu. Amaiba:le, di Ema Yesu (Gaga:su Dunu) Dio asulima.

²² Amo hou huluane da balofede dunu (Gode Sia: alofesu dunu) ilia musa: sia:i defele hamoi dagoi ba:i. ²³ §Ilia amane sia:i, “A:fini hame lai da abula agui ba:mu. Amalalu, dunu mano da lalelegemu. Ili da Ema Ima:ninuele (dawa:loma:ne da ‘Gode nini gilisili esala’) amo dio asulimu.” ²⁴ Amalalu, Yousefe da nedigili, a:igele ea sia: nababeba:le, mae hihini, ea uda lai dagole ea diasuga oule asi. ²⁵ **Be udigili esalu, ea mano lalelegeiba:le fawane gilisili golai. E da amo manoma Yesu Dio asuli.

2

Bagade Dawa:su Dunu da Yesu Ba:la Misi

¹ Yesu E da Bedeleheme moilaiga Yudia soge ganodini lalelegeloba, hina bagade Helode da Yuda dunu ilia Gamane ouligisu dunu esalu. Bagade dawa:su dunu, gusu soge sedagaga misini, Yelusaleme moilai bai bagadega doaga:i. ² Ili da amane sia:i, “Yu dunu Hina Bagade lalelegei da habila:? Ninia da eso maba gusudili

---

‡ 1:21: Luge 1:31 § 1:23: Aisaia 7:14 ** 1:25: Luge 2:21

muagado Ea gasumuni lelebe ba:beba:le, Ema nodone sia:musa: misi.”

³ Amo sia: nababeba:le, Helode da mi hanai galu. Yelusaleme dunu huluane ilia da fofogadigi. ⁴ Helode da gobele salasu dunu amola sema olelesu dunu huluane gilisili, ilima amane adole ba:i., “Mesaia Ea lalelegemu soge da habila?”

⁵ Ilia da ema bu adole i, “E da Bedeleheme moilaiga, Yudia soge ganodini lalelegemu. Balofede dunu da Gode Sia: Dedei Buga ganodini agoane dedei diala.

⁶ *‘Bedeleheme moilai Yuda soge ganodini da moilai fonobahadi hame. Amo moilaiga Ouligisu Dunu da misunu galebe. E da Gode Ea fi (Isala:ili) ilima Logodafa olelemu,’ ”

⁷ Amaiba:le, Helode da wamowane bagade dawa:su dunuma gasumuni gaheabolo ea heda:i eso hogoi helei. ⁸ E da ili Bedeleheme moilaiga asunasi. E amane sia:i, “Mano lalelegei amo ba:sea, nama bu adodola misa. Na amola da Ema nodone sia:mu.”

⁹ Ilia da Helode ea sia: nabalun, asili, gasumuni amo ilia da musa: gusudili sogega ba:i, amo ilima bisili asili, mano ea dialebe diasu gadodili mu da:iya lelebe ba:i. ¹⁰ Ilia da gasumuni ba:beba:le, hahawane bagade ba:i. ¹¹ Ilia da diasu ganodini golili sa:ili, mano amola eme Meli ba:i. Ilia da osoba muguni bugili, nodone sia:ne gadoi.

---

* 2:6: Maiga 5:2

Amalalu, ilia da liligi ida:iwane Ema i, amo da gouli, fala:gise amola me.

¹² Ilia simasia, Gode da Helodema bu mae masa:ne ilima sia:i. Amaiba:le, ilia da logo enoga asili, ilila: sogega doaga:i.

Idibidi Sogega hobeale Asi

¹³ Ilia da asili, Yousefe e da simasia ba:i. Gode Ea a:igele dunu da ema doaga:le, amane sia:i, “Wa:legadoma! Dia mano amola ea:me oule asili, Idibidi sogega hobeale masa. Na sia:be nabima:ne ouesaloma! Helode da dia mano fuga:musa:, logo hogolala.!”

¹⁴ Amaiba:le, Yousefe da gasia hedolowane wa:legadole, ea mano amola mano ea:me, Idibidi sogega oule asi.

¹⁵ †Helode da fa:no bogobeba:le, ilia da bu sinidigi. Balofede dunu ea sia:i, “Na da Idibidi sogega Na mano misa:ne wele sia:mu,” amo da defele hamoi ba:i.

Helode da Dunu Mano Fonobahadi Medole Lelegei

¹⁶ Helode da bagade dawa:su dunu ilia ogogoi dawa:beba:le, mi hanai galu. E da bagade dawa:su dunu ilia eso ilegei dawa:beba:le, dunu mano huluane ode aduna lalelegei amola fa:no lalelegei, amo mano huluane Helode da ea dadi gagui dunu ilia fufuga:ma:ne sia:i.

¹⁷ Amaiba:le musa: balofede dunu Yelemaia ea sia:i amo defele hamoi ba:i.

¹⁸ ‡E hemonega amane sia:i

“La:ima moilai ganodini didigia:be bagade ilia naba.

La:isiele ea mano huluane bogobeba:le, e mae yolele bagadewane dinana.

Amola enoga ea dogo denesimu da hamedei.”

Idibidi Sogega Bu Misi

¹⁹ Helode da bogobe galu, Yousefe da bu simasia, Gode Ea a:igele dunu ba:i.

²⁰ Amo a:igele da amane sia:i, “Wa:legadoma! Mano fufuga:su dunu huluane bogogia:iba:le, dia mano amola ea:me, Isala:ili sogega oule masa.”

²¹ Amaiba:le, Yousefe da wa:legadole, ea mano amola eme, Isala:ili sogega oule asi.

²² Agela:iase da ea ada Helode bagia, Yudia ouligisu hou lai dagoi. Amo sia: nababeba:le, Yousefe da bu beda:i galu. E da simasia, Gode Ea sia: nababeba:le, Ga:lili sogega asi. ²³ ŠE da Na:salede moilaiga fi esalu. Amaiba:le, musa: balofede dunu ilia sia:i, “E da Na:salini dunu esalumu,” amo sia: da defele hamoi ba:i.

3

*Yone Ba:bodaise Ea Olelesu
(Maga 1:1-8; Luge 3:1-18; Yone 1:19-28)*

¹ Amo esoga, Yone Ba:bodaise da misini, Yudia hafoga:i soge ganodini, Gode Ea sia: olelesu.

² *E amane sia:i, “Wadela:i hou yolesili, Godema sinidigima! Gode Ea Hinadafa Hou da doaga:mu

---

Š 2:23: Maga 1:24; Luge 2:39; Yone 1:45 * 3:2: Ma:diu 4:17; Maga 1:15

gadenei galebe!” ³ †Amo dunu ea hou, musa: balofede dunu Aisaia da agoane olelei,

“Dunu afae da wadela:i hafoga:i soge ganodini agoane wele sia:nana,

‘Hinadafa misa:ne, dilia hou logo agoane hahamoma!

Dilia Ea logo huluane molole fodoma!’

⁴ ‡Yone ea abula da ga:mele ea hinaboga amuni. E da bulamagau gadofu banene idiniginisi. Ea ha:i manu da sage amola agime hano nasu. ⁵ Yelusaleme fi, Yudia fi amola Yodane Hano soge fi huluane da ea sia: nabimusa:, ema doaga:i. ⁶ Ilia da ilia wadela:i hou fofada:i dagoi. Amalalu, Yone da ili Yodane hanoga fane salasu.

⁷ §Be Fa:lisi amola Sa:diusi dunu bagohame da ea hanoga fane salasu lamusa: doaga:loba, Yone da ilima amane sia:i, “Dilia wadela:i sania fi dunu! Nowa da dilia Gode Ea ougi se iasu amoga hobeamu olelebela:?” ⁸ “Dilia Godema sinidigisu hou amo defele, Gode Ea hou dulu agoane legema! ⁹ **Dilia dogo ganodini, ‘Ninia ada da A:ibalaha:me! Amaiba:le, ninia da Gode Ea se iasu hame ba:mu!’ agoane mae sia:ma. Na da dilima dafawane sia:sa! Gode da amo igi afadenene bu A:ibalaha:me ea mano eno ili hahamomu, Gode da defele esala. ¹⁰ ††Wali Gode da ifa ea difi goaheiga hedofamusa: momagei diala. Ifa da dulu ida:iwane hame legesea, E da amo ifa abawane nema:ne ha:digimu. ¹¹ Na da dili Godema sinidigiba:le, hanoga fane sala. Be

---

† 3:3: Aisaia 40:3 ‡ 3:4: 2 1:8 § 3:7: Ma:diu 12:34, 23:33

** 3:9: Yone 8:33 †† 3:10: Ma:diu 7:19

fa:no mabe dunu eno da na gasa bagade baligi. Na da Ea emo salasu amo gaguli masunu defele hame galebe. E da Gode Ea A:silibu amola lalu amoga dili ba:bodaise hou hamomu. ¹² Amo dunu Ea lobo ganodini Ea widi dabasu gagui gala. E da widi ha:i manu dulu amola gisi afafamu. E da ha:i manu amo Ea diasu ganodini salimu. Be E da gisi lalu mae usili nenanebe amoga gobebe salimu!”

*Yesu da Hanoga Fane Salasi
(Maga 1:9-11; Luge 3:21-22)*

¹³ Amalalu, Yesu da Ga:lili soge yolesili Yodane sogega doaga:i. Yone da E hanoa fane salima:ne, E sia:i. ¹⁴ Be Yone amane sia:i, “Hamedei! Dia na fane salasimu da defea. Di abuli nama misibala:?”

¹⁵ Be Yesu E bu adole i, “Wali hamomu da defea. Ninia Gode Ea ilegele sia:i liligi huluane hamomu da defea,” Amalalu, Yone da Yesu hanoga fane salasi.

¹⁶ Yesu da hanoa salili, bu wa:legadole leloba, muagado Hebene logo doasibi ba:i. Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala, ‘dafe’ sio agoai ba:i. Amo da sa:ili, Ea da:i da:iya fila dalebe, E da ba:i.

¹⁷ ††Amalalu, sia: bagade muagadodili misini amane sia:i, “Amo da Na dogolegei Manodafa! Na da Ema hahawane gala!”

---

†† 3:17: Mui 22:2; Gesami Hea:su 2:7; Aisaia 42:1; Ma:diu 12:18, 17:5; Maga 1:11; Luge 9:35

4

*Sa:ida:ne da Yesu Dafama:ne Ema Ado Ba:i
(Maga 1:12-13; Luge 4:1-13)*

¹ *Amalalu, Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da Yesu amo dunu hame esalebe wadela:i hafoga:i soge amoga, Sa:ida:ne da Yesu Ea hou dafama:ne ado ba:musa:, oule asi. ² Yesu da eso 40 amola gasi 40, ha:i hame maiba:le, ha:i bagade nabi. ³ Amalalu, dafama:ne ado ba:su dunu (Sa:ida:ne) da Yesuma misini, amane sia:i, “Di da Gode Ea Manodafa esala sia:sa. Amaiba:le, amo igi afadenene, bu agi hamoma:ne sia:ma!”

⁴ †Be Yesu da bu adole i, “Gode Ea sia: ganodini agoane dedei diala, dunu ilia esalusu da ha:i manu fawane hame. Be Gode Ea lafidili sia: huluane da dunu ilia esalusudafa.”

⁵ Amalalu, Sa:ida:ne da Yesu amo Yelusaleme moilai bai bagadega oule asi. E da Debolo Diasu amo dabua gadodafa, Yesu oule heda:i. ⁶ ‡E da amane sia:i,

“Di da Gode Ea Manodafa esalea, osoboa soagala:guduma.

Bai Gode Ea Sia: Buga ganodini agoane dedei diala,

‘Dia emo igiga mae wadela:ma:ne,

Ea a:igele dunu da Di ilia loboga da:ma:ne, E da sia:mu.’ ”

⁷ §Be Yesu E bu adole i, “Gode Ea Sia: da agoane dedei diala, ‘Gode Ea hou ba:musa:, udigili ado ba:su hou maedafa hamoma,’ ”

---

* 4:1: Hibulu 2:18, 4:15 † 4:4: Mousese ea Malasu 8:3 ‡ 4:6: Gesami Hea:su 91:11-12 § 4:7: Mousese ea Malasu 6:16

⁸ Amalalu, Sa:ida:ne da Yesu gouni bagade amo gadodafa sogebi oule asi. E da osobo bagade fi amola ilia hadigi bagade liligi huluane, Yesuma olelei. ⁹ E Yesuma amane sia:i, “Di da nama beguduli, nodone sia:ne gadosea, na da amo liligi huluane dima imunu.” ¹⁰ **Be Yesu E amane sia:i, “Sa:ida:ne! Di da masa! Gode Sia: da agoane dedei diala, “Dilia Hina Godema fawane nodone sia:ne gadoma. Amola Ema fawane hawa: hamoma!”

¹¹ Amalalu, Sa:ida:ne da yolesili asi. Amola a:igele dunu ilia da Yesu fidimusa: misi.

*Yesu da Ga:lili Sogega Ea Muni Hawa: Hamoi
(Maga 1:14-15; Luge 4:1,4-15)*

¹² ††Helode da Yone Ba:bodaise afugili, se iasu diasu ganodini sali. Amo sia: nababeba:le, Yesu da Ga:lili sogega asi. ¹³ ††E da Na:salede moilai ganodini mae fili, Gabena:ia:me moilaiga hawa: hamomusa: asi. Gabena:ia:me da Ga:lili hano wayabo bega: dialu, Sebiulane amola Na:fadalai fi elea soge ganodini dialu. ¹⁴ Amo hou hamoiba:le, musa: balofede dunu Aisaia amo ea musa: sia:i da defele hamoi dagoi ba:i.

¹⁵ §§E musa: amane sia:i,
“Sebiulane amola Na:fadalai soge
da hanoa doaga:musa: logo gadenei diala.
Amo soge da Yodane Hano na:iyado bega:
diala.
Ga:lili soge da Dienadaile dunu ilia soge gala.

** 4:10: Mousese ea Malasu 6:13 †† 4:12: Ma:diu 14:3; Maga 6:17; Luge 3:19-20 †† 4:13: Yone 2:12 §§ 4:15: Aisaia 9:1-2

16 Amo dunu ilia da musa: gasi dunasi ganodini esalu.

Be wali ilia da hadigi bagade ba:mu.

Dunu ilia musa: bogosu gasi soge ganodini esalu,
amoga hadigi da diga:mu.”

17 *** Amo esoga, Yesu da Ea Sia:dafa degabo olelelalu agoane, “Gode Ea hinadafa Hou gadenenewane doaga:beba:le, dilia wadela:i hou amoma gogosiane, Godema sinidigima!”

Yesu da Menabo Gasa:su Dunu Biyadyale Gala ilima Ea Hawa: Hamomusa:gini Misa:ne Sia:i

(Maga 1:16-20; Luge 5:1-11)

18 E da Ga:lili hano bega: laluba:le, dunu afadafa ea dio amo Saimone (ea dio eno da Bida) amola Bida eya A:dalu, ela menabo gasa:suga menabo gasa:lalebe ba:i.

19 Yesu da elama amane sia:i, “Ali nama fa:no bobogema. Na da alia hou afadenene, bu dunu hiougima:ne gasa:su hou alima olelemu.”

20 Amalalu, ela menabo gasa:su esa yolesili, Yesuma fa:no bobogei.

21 Yesu E bu lalaloba, Sebedi ea mano Ya:mese amola eya Yone, ba:i. Ela amola ela eda, dusagai ganodini menabo gasa:su gadelaiba:le, nodome-nanebe ba:i. Yesu da ela wele sia:i. 22 Ela da mae aligili, ela dusagai amola eda amo yolesili, Yesuma fa:no bobogei.

*** 4:17: Ma:diu 3:2

*Yesu da Ea Sia: Olelesu, amola Oloi Dunu
Uhinisisu
(Luge 6:17-19)*

²³ ††† Yesu da Ga:lili sogega lalu. E da Yu dunu ilia sinagoge diasu ganodini olelei. E da Gode Ea Hinadafa hou amo Sia: Ida:iwane olelei. E da oloi dunu huluane uhinisisi dagoi. ²⁴ Silia sogega dunu fi huluane, Ea hou nababeba:le, ilia oloi dunu, se nabasu dunu, doula ahoasu, amola Fio liligi ilia dogoga aligila sa:i, amo dunu huluane Yesuma oule misi. E da huluane uhinisisi dagoi.

²⁵ Ga:lili dunu, Dega:bolisi dunu, Yelusaleme dunu, Yudia dunu amola Yodane Hano na:iyado bega: esalu dunu, bagohamedafa da Yesuma fa:no bobogei.

5

Yesu E Goumi Da:iya Olelesu

¹ Dunu bagohame ba:beba:le, Yesu da agoloba:le heda:i. E da osoboa fila sa:i amola Ea fa:no bobogesu dunu da Ema gilisili bulagi. ² E da ilima sia: muni olelei,

*Hahawane Houdafa
(Luge 6:20-23)*

³ “Dunu amo ilia a:silibu da hame gagui defele ilia da dawa:sa,
amo dunu da hahawane bagade.

Gode Ea Hinadafa Hou da ilia:.

⁴ *Dinanebe dunu ilia da hahawane bagade gala.

Gode da ilia dogo denesimu.

---

††† 4:23: Ma:diu 9:35; Maga 1:39 * 5:4: Aisaia 61:2

5 †Hou asaboi amola fonoboi dunu da hahawane bagade gala.

Gode da osobo bagade ilima imunu.

6 ‡Nowa dunu ilia da Gode Ea hou moloidafa amo ha:i manu

amola hano hanai defele galea,
ilia da hahawane bagade gala.

Ilia da sadi ba:mu.

7 Nowa da eno dunuma asigiba:le, gogolema:ne olofosea,

ilia da hahawane bagade gala.

Gode da ilima asigimu amola ilia wadela:i
hou gogolema:ne olofomu.

8 §Dunu ilia dogo ganodini da ledο hame be hadigi fawane gala,

amo dunu da hahawane bagade gala.

Ilia da Gode ba:mu.

9 Olofole hamosu dunu da hahawane bagade gala.

Gode da ilima Ea mano dio asulimu.

10 **Dunu ilia da Gode Ea hou ida:iwane hamobeba:le,

eno dunu da ilima se iaha,

amo dunu da hahawane bagade gala.

Gode Ea Hinadafa Hou da ilia:.

11 ††Dilia amola, eno dunu da dilima ogogole sia:sea amola dilima wadela:le hamosea, amola dilia da Na hou lalegaguiba:le, dili da wadela:le hamoi ilia ogogole sia:sea, dilia da hahawane bagade gala. 12 ‡‡Dilia da Hebene sogega bidi

---

† 5:5: Gesami Hea:su 37:11 ‡ 5:6: Aisaia 55:1-2 § 5:8:
Gesami Hea:su 24:3-4 ** 5:10: 1 Bida 3:14 †† 5:11: 1 Bida
4:14 ‡‡ 5:12: 2 Hou Olelesu 36:16; Asunasi Dunu Ila Hou 7:52

ida:iwane ba:muba:le, hahawane bagade nodone sia:ma. Musa: fi dunu da amo se nabasu hou defele, musa: balofede dunu ilima iasu.

Sali amola Hadigi

(Maga 9:50; Luge 14:34-35)

¹³ §§Dilia da osobo bagade fifi asi gala ilima sali agoane diala. Be sali da dasasea, bu hahamomu da hamedei. Amo da wadela:iba:le, dunu da ha:digili, emoga osa:gimu.

¹⁴ ***Dilia da osobo bagade fifi asi gala huluane ilima gamali diala. Moilai bai bagadede gumi da:iya gagui galea, wamolegemu da hamedei galebe. ¹⁵ ††† Gamali ulagisia, dunu da wamolegemusa: ofodoga hame dedebosa. Be e da gamali bugisu bai amoga gadodili legesa. Amasea, gamali da dunu huluane diasu ganodini esala ilima hadigi iaha. ¹⁶ ‡‡‡Amaiba:le, dilia hadigi, eno dunu noga:le ba:ma:ne olema. Amasea, ilia da dilia hou ida:iwane ba:sea, ilia da dilia Ada Hebene sogega esala Ema nodone sia:mu.”

Yesu da Musa: Sema Olelei

¹⁷ “Na da Gode Ea Sema amola balofede dunu ilia olelesu amo wadela:musa: misibayale, mae dawa:ma! Na da wadela:musa: hame misi, be amo huluane bu noga:le hamomusa: misi dagoi.

¹⁸ §§§Na dafawane sia:sa! Mu amola osobo bagade da mae mugululi galea, Sema afadafa da hamedafa fisi ba:mu. Olelesu huluane da hamoi dagoiba:le fawane fisimu. ¹⁹ Nowa dunu

---

§§ 5:13: Maga 9:50; Luge 14:34-35   *** 5:14: Yone 8:12, 9:5

††† 5:15: Maga 4:21; Luge 8:16, 11:33   ‡‡‡ 5:16: 1 Bida 2:12

§§§ 5:18: Luge 16:17

da Gode Ea Sema fonobahadi fawane wadela:sea amola amo hou eno dunuma olelesea, e da Gode Ea Hinadafa Hou ganodini fonobahadidafa ba:mu. Be nowa dunu da amo Sema nabawane hamosea amola amo Sema eno dunuma olelesea, e da Gode Ea Hinadafa Hou amo ganodini bisili bagadedafa ba:mu. ²⁰ Fa:lisi dunu amola Sema olelesu dunu ilia hou ba:ma. Dilia Godema nabasu hou da ilia hou amo hame baligisia, dilia da Gode Ea Hinadafa Hou amo ganodini misunu hamedei ba:mu.

Ougi Hou Olelesu

²¹ *Dilia da nabi dagoi. Musa: dunu da amane sia:i, 'Eno dunu mae medole legema. Fane legesu dunu da fofada:su ba:mu.' ²² Be wali Na da dilima sia:sa, 'Nowa dunu da ea na:iyadoma ougi galea, e da fofada:mu. Nowa da ea na:iyado ea hou fonobosea, e da fofada:su dunuma doaga:mu. Nowa da ea na:iyadoma 'Di da gagaoui!' sia:sea, e da Helo lalu ba:mu agoai galebe.' ²³ Amaiba:le, di da oloda da:iya Godema liligi imunusa: dawa:beba:le, be dia na:iyadoma wadela:i hamoi bu hame olofoi amo bu dawa:sea, ²⁴ Defea! Dia Godema iabe udigili yolema! Hidadea, asili, dia na:iyado bu gousa:ma! Fa:no dia iabe Godema ima.

²⁵ Di amola dia ha lai dunu da fofada:musa: logoga ahoasea, hedolowane gousa:ma. Agoane hame hamosea, e fofada:su dunuma sia:sea, fofada:su dunu ea sia:beba:le, se iasu ouligisu dunu da di se iasu diasu ganodini sanasimu.

---

* 5:21: Gadili Asi 20:13; Mousesee ea Malasu 5:17

26 Dabe huluanedafa ia dagobeba:le fawane, di da amo se iasu diasu fisili bu misunu.

Inia: Uda Adole Lasu

27 †Musa: sema dilia nabi amo 'Inia: uda mae adole lama.' 28 Be wali Na da dilima olelesa. Nowa dunu e da uda ba:le, hanaiwane lamusa: dawa:sea, e da ea dogo ganodini inia: uda adole lai dagoi. 29 ‡Dia sidafa da dia hou wadela:sea, amo si di duga:le fasima. Dia da:i hodo huluane Helo sogega doaga:sa:besa:le, dia da:i hodo liligi fonobahadi afae fawane fisimu da defea. 30 §Dia lobodafa da dia hou wadela:sea, amo lobo di damuni fasima. Dia da:i hodo huluane Helo sogega dasa:besa:le, liligi fonobahadi afae fawane fisimu da defea.

Uda Fisiagasu Hou Olelesu

(Ma:diu 19:9; Maga 10:11-12; Luge 16:18)

31 **Musa: dunu da amane sia:i, 'Dunu da ea uda fisimusa: dawa:sea, e da ea udama fisisu meloa dedene imunu da defea.'

32 ††Be wali Na da dilima olelesa, 'Nowa dunu da ea uda fisisia, ea hamobeba:le, amo uda da enoma fisia, e da inia: dunu adole lasu hou hamosa. Amola dunu da uda enoga fisi amo lasea, e da inia: uda adole lasu hamosa. Be uda (o dunu) da eno dunuma aie heda:su wadela:le hamosea, amo uda fisimu da sema hame.

Ilegele Sia:su Olelesu

---

† 5:27: Gadili Asi 20:14; Mousesee ea Malasu 5:18 ‡ 5:29: Ma:diu 18:9; Maga 9:47 § 5:30: Ma:diu 18:8; Maga 9:43
 ** 5:31: Mousesee ea Malasu 24:1-4; Ma:diu 19:7; Maga 10:4
 †† 5:32: Ma:diu 19:9; Maga 10:11-12; Luge 16:18; 1 Golidia 7:10-11

33 ††Musa: sema amane sia:i, 'Dia ilegele sia:idafa mae yolesima! Gode Ea Dioba:le ilegele sia:beba:le, amo sia: moloiwane hamoma!'
 34 §§Be Na da wali agoane sia:sa, 'Gasa bagade ilegele sia:su mae hamoma!' Hebene da Gode Ea Fisuba:le, Hebene amoga gogosele ilegele mae sia:ma. 35 ***Osobo bagade da Gode Ea emo ligisisu. Amaiba:le, osobo bagadeba:le ilegele mae sia:ma. Yelusaleme da Gode Ea moilai bai bagadeba:le, Yelusaleme amoga gogosele ilegele mae sia:ma. 36 Dia dialuma hinabo afadenene, bu ahea:iai o bunumai hamomu hame dawa:beba:le, dia dialumaba:le ilegele mae sia:ma. 37 Dia 'ma' sia:musa: dawa:sea, 'ma' fawane sia:ma! Di da 'hame' sia:musa: dawa:sea, 'hame' fawane sia:ma! Eno sia:, Sa:ida:ne hi fawane da olelesa.

Dabe Iasu Olelesu
(Luge 6:29-30)

38 †††Musa: dunu da amane sia:i, amo dilia da nabi, 'Dunu eno da dia si wadela:sea, dia da dabe ea si wadela:ma. E da dia bese wadela:sea, dia dabe ea bese wadela:ma!'

39 Be wali Na da dilima agoane sia:sa, 'Dunu da di wadela:sea, dia mae dabema! Nowa dunu da dia ba:dafa fasea, dia ba: eno e fama:ne, delegili olema. 40 Nowa dunu da dia da:i salasu lama:ne, Gamanema fofada:musa: dawa:sea, dia abula amola ema ima. 41 Dadi gagui dunu da ea

---

†† 5:33: Gobeles Salasu 19:12; Idisu 30:2; Mousesese ea Malasu 23:21   §§ 5:34: Ya:mese 5:12; Aisaia 66:1; Ma:diu 23:22
 *** 5:35: Aisaia 66:1; Gesami Hea:su 48:2   ††† 5:38: Gadili Asi 21:24; Gobeles Salasu 24:20; Mousesese ea Malasu 19:21

liligi logo dunumuni amoga gaguli masa:ne dima logesea, liligi lale, logo sedagaga gaguli masa. ⁴² Nowa dunu da dima liligi adole ba:sea, ema ima. Nowa dunu dia liligi lale fa:no bu imunusa: sia:sea, mae gegenama! Ema ima.

*Ha lai Dunuma Asigi Hou
(Luge 6:27-28,32-36)*

⁴³ †††“Musa: dunu ilia da amane sia:i, amo dilia da nabi amo, ‘Dia na:iyadoma asigima! Be dia ha lai dunuma higama! ⁴⁴ Be wali Na da dilima sia:sa, ‘Dilia ha lai dunuma asigima! Nowa dunu da dilia hou wadela:sea, amo dunu fidima:ne, Godema sia:ne gadoma.’ ⁴⁵ Amo hou hamobeba:le, dilia Gode Eagofe agoane esalumu. Bai Gode da dunu huluanema asigiba:le, Ea eso da wadela:i dunuma amola noga:i dunu ilima defele hadigisa. Wadela:i hamosu dunu amola ida:iwane hamosu dunu ilia gilisili Gode Ea gibu iasu defele ba:sa. ⁴⁶ Dilia dogolegei fi ilima fawane asigi hou hamosea, Gode da abuliba:le bidi dilima ima:bela:? Su lidisu amola hame asigisu dunu da amo asigi hou hamosa. ⁴⁷ Dilia da dilia fi dunu fawane gousa:sea, amo hou da hou ida:iwane hame. Wadela:i hamosu dunu da amo asigi hou hamonana. ⁴⁸ †††Be Gode Ea hou da Asigidafa Hou. Amo hou defele dilia hamoma.”

---

††† 5:43: Gobeles Salasu 19:18 (Noga:le ba:ma! Fa:lisi dunu da Gode Ea Sia: giadofale olelei. Bai Gobeles Salasu Buga amo ganodini, Gode da dia ha lai dunu higama hamedafa sia:i.)

††† 5:48: Gobeles Salasu 19:2; Mousesese ea Malasu 18:13

6

Asigi Hou

¹ * “Dilia Godema sia:ne gadosu o nodosu hou hamosea, dunu eno ba:ma:ne mae hamoma. Dilia da dunu eno ba:ma:ne ogogole hamosea, dilia Ada Hebene ganodini esala da dilima bidi hame imunu.

² Dilia da eno hame gagui dunuma liligi udigili imunusa: dawa:sea, dunu huluane dawa:ma:ne, dalabede mae duma. Ogogosu dunu da eno dunu ilia hou ba:ma:ne, sinagoge diasuga amola logoga agoane hamosa. Na dafawane sia:sa! Iliā da ilia bidi lai dagoi. Eno hame lamu. ³ Be dilia da hame gagui dunu ilima liligi udigili imunusa: dawa:sea, dia lobo fofadi da dia lobodafa ea hou hame dawa:mu da defea. ⁴ Dia iasu hou da wamolegei agoane ba:mu da defea. Amasea, dia Ada Hi da wamolegei hou huluane ba:lalebeba:le, bidi ida:iwane dima imunu.”

Sia:ne Gadosu Olelesu (Luge 11:2-4)

⁵ † “Dilia da Godema sia:ne gadosea, ogogosu dunu agoane mae sia:ne gadoma. Iliā da sinagoge diasuga amola logoga, eno dunu ilia siga ba:ma:ne, sia:ne gadosa lela. Na dafawane sia:sa! Iliā bidi huluane ilia da lai dagoi. Eno hame lamu. ⁶ Be di da Godema sia:ne gadomusa: dawa:sea, dia diasu ganodini ahoasea, logo ga:sili, dia Ada wamoaligisu ganodini esala, amoma wamowane sia:ne gadoma. Dia Ada

---

* 6:1: Ma:diu 23:5 † 6:5: Luge 18:10-14

da wamo liligi ba:beba:le, dima bidi ida:iwane imunu.

⁷ Godema sia:ne gadosea, Gode Ea hou hame lalegagui dunu defele, udigili sia:ga fawane mae sia:ne gadoma. Gode Ea hou hame lalegagui dunu da Godema sia: sedagawane hiougibiba:le, Gode da noga:le nabimu ilia da dawa:lala. ⁸ Be dia Ada da dia esalusu hanai liligi huluane di mae adole, Ea dawa:. Amaiba:le, ilia hou defele mae hamoma. ⁹ Be dilia da Godema sia:ne gadosea, agoane sia:ma,

‘Ninia Ada Gode Hebene ganodini esala!

Dia hadigi Dio amoma dunu ilia nodone sia:mu da defea.

¹⁰ Hebene ganodini fi da Dia Hinadafa Hou hamonana.

Amo hou da osobo bagadega doaga:mu da defea.

¹¹ Ninia wali eso ha:i manu defele, ha:i manu ninima sagoma.

¹² Ninia eno dunu ilia wadela:i hou ninima hamoi goglema:ne olofosu,
amo defele ninia wadela:i hou hamoi,
Di goglema:ne olofoma.

¹³ Be Sa:ida:ne da ninima dafama:ne ado ba:su hou mae olelema:ne, Di fidima.

Amola Sa:ida:ne da nini wadela:sa:besa:le,
Di gaga:ma.’

¹⁴ ‡Dilia da eno dunu ilia wadela:i hou hamoi goglema:ne olofosea, dilia Hebene esala Adadafa da dilia wadela:i hou amola goglema:ne olofomu. ¹⁵ Be dilia da eno dunu ilia wadela:i hou hame goglema:ne olofosea,

---

‡ 6:14: Maga 11:25-26

dilia Ada da dilia wadela:i hou amola hame goglema:ne olofomu.

Ha:i Mae Nawane Sia:ne Gadosu Hou

¹⁶ Dilia Godema sia:ne gadomusa: ha:i hame nasea, ogoosusu dunu ilia hou agoane mae hamoma. Eno dunu ilia da ha:i hame mai amo ba:ma:ne, ilisu ilia odagi wadela:sa. Na da dilima dafawane sia:sa! Iliya bidi huluane ilia da lai dagoi. Eno hame lamu. ¹⁷ Be dilia sia:ne gadomusa: ha:i hame nasea, dilia dialuma da:iya woilo sogadigili, dilia odagi ulima. ¹⁸ Dilia hou eno dunuga mae ba:le, dilia Ada fawane da dilia hou wamowane ba:mu. Amasea, E da bidi ida:iwane dilima imunu.

*Liligi Ida:iwane Hebene Ganodini Gilisima
(Luge 12:33-34)*

¹⁹ §Dilia gobolo liligi ida:iwane osobo bagadega mae gilisima. Aouwaba da amo liligi hedolowane wadela:sa amola liligi da hedolo dasasa. Wamolasu dunu amola ilia da diasu gadelale, liligi wamolasa. ²⁰ Be dilia gobolo liligi ida:iwane Hebene ganodini gilisima. Amo soge ganodini, liligi da aouwabaga hame wadela:sa, hame dasasa, amola wamolasuga wamolamu da hamedei. ²¹ Dilia gobolo ligisisu, amo sogebiga dilia dogo amola da legei dialebe ba:mu.

*Da:i Hodo ea Gamali
(Luge 11:34-36)*

²² Si da da:i hodo ea gamali agoane. Dia si da noga:iwane galea, hadigi da dia da:i hodo nabamu. ²³ Be dia si da wadela:i galea, gasi da

dia da:i hodo nabamu. Dia hadigi da gasiwane galea, gasi da bagadedafa ba:mu

*Gode amola Osobo Bagade Liligi
(Luge 16:13; 12:22-31)*

²⁴ “Dunu afadafa da hina aduna ela hawa: hamomu da hamedei. Ama! galea, e da hina afadafa ema asigimu. Enoma e da higamu. E da enoma fa:no bobogemu. Eno e da hihini ba:mu. Gode Ea hawa: amola osobo bagade muni dawa:su ea hawa: gilisili hamomu da hamedei galebe.

²⁵ Amaiba:le dilia ha:i manu liligi amola da:i salasu abula, da:i dioiwane mae dawa:ma. Dunu ea esalusu da ha:i nasu baligi dagoi amola da:i hodo da abula baligi dagoi. ²⁶ Muagado sio fi ba:ma! Ilia da ha:i manu hame bugisa amola hame faisa. Be dilia muagado Ada da ilima ha:i manu iaha. Dilia esalusu da ilia esalusu amoga baligi dagoi. ²⁷ Dilia da:i dioiwane dawa:beba:le, dilia esalusu eso ilegei da sedagima:bela:? Hame mabu!

²⁸ Dilia abula lamu hanaiba:le, abuliga da:i dioiwane dawa:bela:? Sogea ea hou ba:ma! Ilia da hawa: hamosu amola amunasu hame dawa:. ²⁹ **Be Na da dilima sia:sa! Soloumane da muni bagade gaguiba:le abula noga:idafa salasu. Be amo sogea ilia abula ida:iwane ba:su da Soloumane ea abula ba:su baligi dagoi. ³⁰ Amaiba:le, gisi da wali diala be aya laluga gobebe sali dagoi ba:mu. Be Gode da amo gisi abula ida:iwane amoga idiniginisiba:le, ea iasu

---

** 6:29: 1 10:4-7; 2 Hou Olelesu 9:3-6

hou dilima da goe hou bagadewane baligimu. Dilia dafawaneyale dawa:su hou da fonobahadi.

³¹ Amaiba:le da:i dioiwane mae dawa:ma. 'Ninia da adi moma:bela:? Ninia da adihano moma:bela:? Ninia da adi abula amoga idiniginisima:bela:?' amo sia: mae sia:ma. ³² Gode Ea hou hame lalegagui dunu da amo liligi amoma dawa:lala. Be dilia wali esaloma:ne lamu liligi defele, amo dilia muagado Ada Ea dawa:.. ³³ Be dilia Gode Ea Hinadafa Hou amola Ema moloidafa nabasu hou hidadea hogoi helema. Fa:no E da waha sia:i esalusu liligi dilima imunu. ³⁴ Aya misunu hou da:i dioiwane mae dawa:ma. Aya da hi fawane amo hou dawa:mu da defea. Wali eso da:i dioi liligi diala, amoga fawane dawa:mu da defea.

7

Eno Dunuma Fofada:su Hou (Luge 6:37-38,41-42)

¹ "Gode da dima gasa bagadewane fofada:sa:besa:le, dunu eno ilia hou ba:beba:le, udigili amola hihini mae fofada:ma. ² * Bai dia fofada:su eno dunuma hamoi amo defele, Gode da dima fofada:mu. Dia da eno dunuma semahamosea, amo defele Gode da amo semadefele dima fofada:mu. ³ Dia abuliba:le ifa su dia sama ea si ganodini dialebe, amo higale ba:sala:? Be ifa da:fe dia si ganodini dialebe, di abuli hame ba:sala:? ⁴ Di da ifa da:fe dia si ganodini dialebe hame ba:beba:le, dia samama, 'Ifa su dia si ganodini dialebe na fadegale fasimu,' amane sia:mu da hamedei galebe. ⁵ Di da dabua fawane

---

* 7:2: Maga 4:24

molole ogogosu dunu! Hidadea, ifa da:fe dia si ganodini dialebe fadegale fasili, bu noga:iwane ba:beba:le, fa:no ifa su dia sama ea si sa:i amo fadegale fasimu da defea.

⁶ Liligi ida:iwane wa:megili imunu da defea hame. Dia su gebogili mae ima. Agoane hamosea, gebo da dia su osa:la heda:le, sinidigili, dia da:i hodo dodosa:ne dagomu.

Adole Ba:su, Hogole Helesu, Logoga Lulufigisu Hou
(Luge 11:9-13)

⁷ “Adole boba:sea, dilia da lamu. Hogoi helese, dilia da ba:mu. Logoga lulufigisia, dilia da logo doasibi ba:mu. ⁸ Nowa da adole boba:sea da lamu. Nowa da hogoi helese da ba:mu. Nowa da mae yolele, logoga lulufigisia, e da logo doasibi ba:mu.

⁹ Osobo bagade ada, ea mano da ha:i manusa: ema menabo adole ba:sea, e da medosu sania ima:bela:? Hame mabu! ¹⁰ E da ha:i manusa: menabo adole ba:beba:le, ada da sania ima:bela:? Hame mabu! ¹¹ Amaiba:le, dilia wadela:i hamosu dunu da dilia mano ilima liligi ida:iwane gala imunu dawa:beba:le, dilia Hebene ganodini esala Ada da dilima liligi ida:iwane baligiliwane imunusa: dawa:.

¹² †Adi hou, eno dunu dilima hamomu dili da hanai galea, amo hou defele ilima hamoma. Mousesee ea Sema sia: amola balofede dunu ilia sia: ea bai da goea.

Logo Fonobahadi
(Luge 13:24)

---

† 7:12: Luge 6:31

¹³ “Logo Holei fonobahadi amoga golili masa. Helo amoga ahoasu logo da holei bagade amola logo da ba:dedafa. Dunu bagohame da amo logoga ahoa. ¹⁴ Be Fifi Ahoanusu logo da holei fonobahadi amola logo da gasa bagade. Dunu bagahame fawane da amo logo hogole ba:sa.

Ifa amola ea Dulu
(Luge 6:43-44)

¹⁵ “Ogogosu olelesu balofede dunu dawa:ma. Ilia dabuagado da sibi ea gadofogoane ba:sa, be ganodini da gasonasu wa:me esala. ¹⁶ Dilia da ilia dulu legei ba:sea, ilia hou dawa:mu. Dunu da nebaiyaga waini hame faisa, amola gisiga, esalo dulu hame faisa. ¹⁷ Ida:iwane ifa da dulu noga:iwane legesa. Wadela:i ifa da dulu wadela:i fawane legesa. ¹⁸ Ida:iwane ifa da dulu wadela:i gala legemu hamedei galebe. Wadela:i ifa da dulu ida:iwane hame legesa. ¹⁹ ‡Ifa huluane da dulu noga:iwane hame legesea, ilia da amo ifa abusa:le, laluga galadigimu. ²⁰ §Amaiba:le, dilia da ilia dulu legei ba:sea, ilia hou dawa:mu.

Na da Dili Hamedafa Dawa:i
(Luge 13:25-27)

²¹ “Dunu huludafa da Nama ‘Hina! Hina!’ sia:beba:le, ilia udigili Hebene soge ganodini hame masunu. Be nowa dunu da Gode Ea hou nabawane hamobeba:le, amo dunu fawane da heda:mu. ²² Na bu misunu esoga, dunu bagohame da Nama agoane sia:mu, ‘Hina! Hina! Ninia Dia dioba:le sia: gasa bagade olelesu. Ninia

---

‡ 7:19: Ma:diu 3:10; Luge 3:9   § 7:20: Ma:diu 12:33

da Dia Dioba:le, Gode Ea Sia: olelei. Ninia da Fio liligi bagohame dunu ilia dogoga aligila sa:i fadegale fasi, amola musa: hame ba:su hou gasa bagade hamosu!' ²³ **Amasea, Na da ilima amane sia:mu, 'Na da dili hame dawa:i galu. Dilia wadela:le hamosu dunu! Dilia masa!'

Diasu Gagusu Dunu Aduna
(Luge 6:47-49)

²⁴ "Amaiba:le, nowa dunu da Na sia: noga:le nababeba:le, noga:le hamosa, e da bagade dawa:su dunu ea diasu igi bai da:iya gagui agoai ba:sa. ²⁵ Gibu bagade sa:ili, hano amola heda:le, isu bagade misini, amo diasu ha:giwane fai. Be diasu da igi da:iya gaguiba:le hame mugului. ²⁶ Be nowa dunu da Na sia: naba be hame hamosa, e da gagaoui dunu amo da dasai sa:i da:iya ea diasu gagui agoane. ²⁷ Gibu bagade sa:ili, hano heda:le, isu bagade misini, diasu da ha:giwane fabeba:le, diasu da hedolowane mugului, bu hamedafa ba:i."

Yesu Ea Hinadafa Hou

²⁸ ††Yesu da amo sia: olelei dagoiba:le, dunu huluane da fofogadigi. ²⁹ E da ilia musa: sema olelesu dunu agoane hame olelei. E da Hina Bagadedafa ea hou agoane oleleiba:le, ilia da fofogadigi.

8

Yesu da Oloi Dunu Uhinisi
(Maga 1:40-45; Luge 5:12-16)

** 7:23: Gesami Hea:su 6:8 †† 7:28: Maga 1:22; Luge 4:32

¹ Yesu E goumiba:le bu sa:ili, dunu bagohame da Ema fa:no bobogei. ² Amasea, lebolosi (da:i da aiya madelai) oloi dunu da Ema doaga:le, muguni bugili, amane sia:i, “Hina! Di da hanai galea, Di da na olo dodofemu dawa:.”

³ Yesu da Ea lobo molole, oloi ea da:i hodo digili, amane sia:i, “Na hanai galebe. Dia olo uhim!” Amasea, ea olo da hedolo bahole, uhi dagoi ba:i. ⁴ *Yesu da ema amane sia:i, “Dunu eno ilima mae adoma! Be gobelesalasu dunu ema masa! E da dia oloi uhi amo abodemu. Amasea, dia da uhi dagoi amo dunu huluanema olelemusa:, Mousesee ea musa: adoi gobelesalasu liligi, ema ima.”

Yesu da Louma Dadi Gagui Ea Hawa: Hamosu Dunu Uhinisi Dagoi
(Luge 7:1-10)

⁵ Yesu da Gabena:ia:me moilaiga doaga:loba, Louma Gamane dadi gagui hina dunu da Ema doaga:le, amane sia:i, ⁶ “Hina! Na hawa: hamosu dunu da se bagade nabawane amola da:i gadoi diala.”

⁷ Yesu E bu adole i, “Na da e uhimusa: masunu!”

⁸ Be dadi gagui hina da Yesuma bu adole i, “Na hou da wadela:iba:le, Di da na diasuga misunu na da defele hame galebe. Di udigili guiguda: sia:ga fawane uhim.”

⁹ Na amola da hina dunu eno esala. Na dadi gagui dunu amola, ilia da na sia: naba. Dunu afadafa ema na da ‘Masa!’ sia:beba:le, e da ahoa. Enoma na da ‘Misa!’ sia:beba:le, e da

---

* 8:4: Gobelesalasu 14:1-32

maha. Na da na hawa: hamosu dunuma ‘Agoane hamoma!’ sia:sea, e da agoane hamosa.”

¹⁰ Amo sia: nababeba:le, Yesu E fofogadigili, Ea fa:no bobogesu dunuma amane sia:i, “Na da dafawane sia:sa! Na da Isala:ili fi ganodini, dafawaneyale dawa:su hou bagade agoia hame ba:i. ¹¹ †Na da dilima dafawane sia:sa! Dunu bagohame ilia gusudili amola guma:dili misini, ilia amola A:ibalaha:me, Aisage amola Ya:igobe gilisili, Gode Ea Hinadafa Hou lolo Nasu bagade amo ganodini fimu. ¹² ‡Be Gode Ea fi dunu, Gode da gasiga gadili galadigimu. Ili da bese ini dinanumu.” ¹³ Amalalu, Yesu da dadi gagui hina ema amane sia:i, “Masa! Dia dafawaneyale dawa:su defele ba:ma!” Amo sia:beba:le, ea hawa: hamosu dunu da uhini dagoi ba:i.

*Yesu da Dunu Bagohame Uhinisi
(Maga 1:29-34; Luge 4:38-41)*

¹⁴ Yesu da Bida ea diasuga doaga:i. Bida idua ea eme da asugi madelaiba:le, udigili debea da:iya dialebe ba:i. ¹⁵ Yesu da amo uda ea lobo gaguli ba:i. Amalalu, ea asugi da hedofale, e da wa:legadole, Yesuma aowai.

¹⁶ Daeya, ilia da doula ahoasu dunu bagohame Yesuma oule misi. Yesu da Ea sia:ga, wadela:i a:silibu huluane fadegale fasi dagoi. E da oloi dunu huluane uhinisi dagoi.

¹⁷ §Ea hamobeba:le, balofede dunu Aisaia ea sia: didili hamoi dagoi ba:i, “Hisu da ninia olo huluane lale, gaguli asi dagoi!”

† 8:11: Luge 13:29   ‡ 8:12: Ma:diu 22:13, 25:30; Luge 13:28

§ 8:17: Aisaia 53:4

*Yesuma Fa:no Bobogesu Hou da Udigili Asaboi
Hame*

(Luge 9:57-62)

¹⁸ Dunu bagohame da gilisibiba:le, Yesu da Ea fa:no bobogesu dunuma hano na:iyado bega: masa:ne sia:i. ¹⁹ Sema olelesu dunu afae da Ema misini, amane sia:i, “Olelesu! Di da habidili ahoasea, na da Dima, mae yolele, fa:no bobogemu.”

²⁰ Be Yesu da bu adole i, “Fogisi da uligelaba diaha. Sio da bibi da:iya diaha. Be Dunu Egefe golama:ne da diasu hame gala.”

²¹ Ea fa:no bobogesu dunu eno da Ema amane sia:i, “Na da Dima mae yolele, fa:no bobogemu. Be hidadea na ada bogole, Na da e uli dogone salimu da defeala:?”

²² Be Yesu da bu adole i, “Defea! Nama fa:no bobogema! Be bogoi dunu ilisu ilila: bogoi dunu uli dogone salimu da defea.”

*Yesu da Ea Sia:ga Gibu Isula Bobodoi Hedofai
(Maga 4:35-41; Luge 8:22-25)*

²³ Eso afaega, Yesu amola Ea ado ba:su dunu da dusagaiga fila heda:le asi.

²⁴ Amalalu, hedolowane, fo gasa bagade misini, hano gafululi, dusagai gigiwigili, hano da dusagai ganodini dabeba:le, magufamu gadenei ba:i. Yesu da dusagai ganodini golai dialebe ba:i. ²⁵ Amalalu, ado ba:su dunu, ilia da Yesuma doaga:le, Ea golai didilisili, Ema amane sia:i, “Hina! Fidima! Ninia da bogomu galebe!”

²⁶ Yesu da ilima amane sia:i, “Dilia da abuliba:le beda:bela? Dilia dafawaneyale dawa:su hou da fonobahadi.” Amalalu, E da wa:legadole,

fo amola hano gafului amoma gagabole sia:nanu, fo da yolele, hano da bu ida:iwane ba:i.

²⁷ Ilia da bagadewane beda:i galu. Fofogadigili, ilia gilisili sia: dasu, “Fo amola hano amola Ea sia nababeba:le, goe dunu da nowa dunula:?”

*Yesu da Doula Ahoasu Dunu Aduna Uhinisi
(Maga 5:1-20; Luge 8:26-39)*

²⁸ Hano wayabo na:iyado bega: doaga:le, E da Ga:dala sogega doaga:i. Doula ahoasu dunu aduna, bogoi alifa gele gelabo yolesili, misini, Ema doaga:i. Elea dogo ganodini wadela:i a:silibu da aligila sa:iba:le, elea hou da nimi bagade ba:i. Amaiba:le, dunu huluane da beda:iba:le, amo logoga hame ahoasu. ²⁹ Ela ha:giwane wele sia:i, “Gode Egefe! Di da adiga anima misibela:? Di da abuliba:le ilegei esoga mae aligili, anima se iasu imunusa: misibela:?”

³⁰ Gebo bagohame gadenenewane ha:i nanebe ba:i. ³¹ Amaiba:le, wadela:i a:silibu amo doula ahoasu elea dogo ganodini aligila sa:i da Yesuma ha:giwane adole ba:i, “Dia da nini sefasimusa: dawa:sea, amo gebo fi ganodini Dia nini asunasima.”

³² Yesu da “Masa!” sia:i. Amalalu, ilia fade-gale fasili, gebo ganodini aligila sa:i. Amalalu, gebo huluane da hobeale, gafuluga sa:ili, hano bagadega sa:ili, bogogia:le gela sa:i. ³³ Amo gebo ouligisu dunu da hobeale asili moilaiga doaga:i. Ilia da moilai dunu ilima amo doulasi dunuma hou doaga:i, amo olelei. ³⁴ Amo sia: nababeba:le, moilai dunu huluane da Yesuma misini, E masa:ne ha:giwane edegei.

9

*Yesu da Da:i Gadoi Dialu Dunu Uhinisi
(Maga 2:1-12; Luge 5:17-26)*

¹ Amaiba:le, Yesu E da bu dusagaiga aligila heda:le, hano degele, Hi moilaiga doaga:i. ² Ili da gadoi dialu dunu debea da:iya ligisi, Ema oule misi. Yesu da ilia dafawaneyale dawa:su hou ba:beba:le, oloi dunuma amane sia:i, “Nagofe! Mae beda:ma! Dia wadela:i hou da goglema:ne olofoi dagoi.”

³ Be Sema olelesu dunu mogili da amo hou ba:beba:le, ilia asigi dawa:su ganodini amane sia:i, “Amo dunu da lasogole sia:sa!”

⁴ Be Yesu da ilia asigi dawa:su ba:i dagoi. Amaiba:le, E amane sia:i, “Dili abuliba:le wadela:lewane dawa:sala:? ⁵ Adi hou da asaboila:? Na da gadoi diala dunuma, ‘Dia wadela:i hou da goglema:ne olofoi dagoi,’ sia:ma:bela:? O Na da ema, ‘Wa:legadole laloma!’ sia:ma:bela:?. ⁶ Be Dunu Egefe da osobo bagade dunuma goglema:ne olofosu ima:ne gasa defele gala. Amo dilia dawa:ma:ne, Na da hamomu.” Amalalu, E da gadoi dialu dunuma amane sia:i, “Wa:legadole, dia debea gisawane diasuga masa!”

⁷ Amalalu, e wa:legadole, ea debea gagua gadole, gisawane, ea diasuga asi. ⁸ Dunu huluane da amo hou fofogadigili ba:i. Gode da amo Hina hou osobo bagade dunuma iabeba:le, ilia da Godema nodonanu.

Yesu da Ma:diu Ema Fa:no Bobogema:ne Wele sia:i

(Maga 2:13-17; Luge 5:27-32)

⁹ Amo sogebi yolesili, asili, Yesu da dunu ea dio amo Ma:diu amo su lidisu seseiga esalebe ba:i. Yesu da ema amane sia:i, “Nama fa:no bobogema!” Amalalu, Ma:diu da wa:legadole, Yesuma fa:no bobogei.

¹⁰ *Yesu amola Ea ado ba:su dunu ilia da Ma:diu ea diasuga ha:i manusa: asi. Amalalu, su lidisu dunu amola wadela:i hamosu dunu bagohame ilima gilisibi ba:i.

¹¹ Amo hou ba:beba:le, Fa:lisi dunu da Yesu Ea ado ba:su dunu ilima amane adole ba:i, “Dilia Olelesu dunu E da abuliba:le gilisili su lidisu amola wadela:i hamosu dunu ili gilisili ha:i nanabela:?”

¹² Yesu da ilia sia: nabi. E amane sia:i, “Hame oloi dagumui dunu da manoma legesu dunuma hame maha, - oloi dunu fawane. ¹³ †Gode Sia: da agoane dedei diala, ‘Na da gobelesu salasu hou hame be gogolema:ne olofosu amola asigi hou fawane hanai gala.’ Amo ea bai hogola masa! Na da hou ida:iwane hamosu dunu lidimusa: hame misi. Na da wadela:i hou hamosu dunu lidimusa: misi.”

Ha:i Manu Hame Nasu Hou

(Maga 2:18-22; Luge 5:33-39)

¹⁴ Amalalu, Yone Ba:bodaise ea ado ba:su dunu da Yesuma doaga:le, amane sia:i, “Ninia amola Fa:lisi dunu da eso bagohame, Godema nodone sia:ne gadomusa:, ha:i manu hame naha.

---

* **9:10:** Luge 15:1-2 † **9:13:** Ma:diu 12:7; Hosia 6:6

Be dia ado ba:su da amo hou hame hamosa. Abolebela:?”

¹⁵ Yesu E bu adole i, “Uda lamu dunu, e amola ea na:iyado dunu huluane da gilisili esalea, ea na:iyado da hame da:i dioiwane esala. Be hobeia, uda lamu dunu da ilima samogeiba:le, ilia da e bu hame ba:muba:le, ilia da da:i dioiba:le, ha:i mae nawane hou hamomu.

¹⁶ Dunu da ilia abula hea gadelai amoga abula gaheabolo gala hame nodomesa. Gaheabolo abula da hea amoga hedolo fadegamu, amola gadelai da bu bagade hamomu. ¹⁷ Amola dunu ilia da waini gaheabolo amo ohe gadofu gaga hea ganodini hame sala. Agoane hamoi galea, waini gadofu da fudugala:le, wadela:idafa ba:mu. Waini amola da sogadigili, fisi dagoi ba:mu. Be waini gaheabolo da waini gadofu gaheabolo ganodini salimu da defea. Amasea, waini amola gadofu da noga:le dialumu.”

Yesu da Sinagoge hina dunu Idiwi Uhinisi. Logoga Asili, Uda eno da Yesu Ea Abula Digili Ba:i (Maga 5:21-43; Luge 8:40-56)

¹⁸ Yesu da amo sia:nanoba, Yu fi ouligisu dunu da Yesuma doaga:le, muguni bugili, Ema amane sia:i, “Na diwi da wahadafa bogoi. Be Dia da ea da:i amoga Dia lobo ligisia, e da bu uhimu.”

¹⁹ Amaiba:le, Yesu amola ea ado ba:su dunu ilia da wa:legadole, ea diasuga doaga:musa: asi.

²⁰ Oloi uda afae amo da ode fagoyale gala ea maga:me bagade ahoasu, amo da Yesuma fa:no bobogele, Ea abula fe digili ba:i. ²¹ E da Yesu Ea abula digili ba:seauhimu, amo ea asigi dawa:su ganodini dawa:i galu.

²² Yesu da delegili, amo uda ba:i dagoi. E da ema amane sia:i, “Na diwi! Dia dogo denesima! Di da dafawaneyale dawa:beba:le uhi dagoi.” Amalalu, amo uda da hedolo uhibi ba:i.

²³ Amalalu, Yesu da sinagoge hina dunu ea dia-suga doaga:loba, baidama dusu amola didigia:su dunu bagohame ba:i. ²⁴ E da ilima amane sia:i, “Gadili masa! Uda mano da bogoi hame. E da golai diala.” Amane sia:beba:le, dunu huluane da Eba:le oufesega:i.

²⁵ Be ilia dunu huluane gadili sefasi ba:loba, Yesu da misini, amo uda mano ea lobo gagui. Amalalu, a:fini da wa:legadoi. ²⁶ Isala:ili dunu huluane amo soge ganodini da amo gasa bagade hou nabi dagoi.

Yesu da Si Dofoi Dunu Aduna Elea Si Fadegalesi

²⁷ Yesu da amo sogebi yolesili, asili, si dofoi dunu aduna da Ema fa:no bobogelalebe ba:i. Ela da amane wele sia:i, “Da:ibidi ea mano, anima asigima!”

²⁸ Yesu da diasu ganodini golili daloba, si dofoi dunu da Yesuma doaga:i. Yesu E amane sia:i, “Na da alia si fadegamu defele esala, amo alia da dafawaneyale dawa:bela:?”

“Ma, hina!” ela bu adole i.

²⁹ Amaiba:le, E da elea si digili ba:i dagoi. “Alia dafawaneyale dawa:i hou defele ba:ma!”

³⁰ Amalalu, elea si da fadegai dagoi ba:i. Be Yesu da gasawane elama, eno dunuma mae adoma:ne sia:i.

³¹ Be ela da asili, Ea sia: mae nabawane, dunu huluane amo sogé ganodini esalu ilima olelei dagoi.

Yesu da Sia: Hamedei Dunu Uhinisi

³² Amo dunu da gadili ahoananoba, eno dunu da sia: hamedei dunu amo ea dogoga Fio liligi aligila sa:i, Yesuma oule misi. ³³ Yesu da amo wadela:i a:silibu fadegale fasi dagoi. Amalalu, amo dunu da ea lafidili bu sia: baoui. Dunu huluane fofogadigili amane sia:i, “Amo hou ninia Isala:ili sogé ganodini degabodafa ba:sa!”

³⁴ ‡Be Fa:lisi dunu da amane sia:i, “E da wadela:i a:silibu hina ea gasaga amo liligi fade-gasa.”

Yesu da Dunu ilima Asigisu

³⁵ §Yesu da ilia moilai huluane amoma doaga:le, ilia sinagoge diasu ganodini Gode Ea Hinadafa Hou olelelalu. E da oloi dunu huluane uhinisi dagoi. ³⁶ **Be E da dunu bagohame gilis-ibi ba:beba:le, bagadewane asigi galu. Iliá da sibi ouligisu dunu hameba:le, gasa hame sidi agoane dialebeba:le, E da bagade asigisu. ³⁷ ††Amaiba:le E da Ea fa:no bobogesu dunuma amane sia:i, “Dafawane! Ha:i manu yoi da bagade. Be faimu dunu da bagahamedafa. ³⁸ Amaiba:le ha:i manu gamisu Hina Ema sia:ne gadoma. E da faimu dunu asunasima:ne, sia:ne gadoma.”

---

‡ 9:34: Ma:diu 10:25, 12:24; Maga 3:22; Luge 11:15 § 9:35:
Ma:diu 4:23; Maga 1:39; Luge 4:44 ** 9:36: Idisu 27:17; 1
22:17; 2 Hou Olelesu 18:16; Isigiele 34:5; Maga 6:34 †† 9:37:
Luge 10:2

10

Ado Ba:su Dunu Fagoyale Gala (Maga 3:13-19; Luge 6:12-16)

¹ Yesu da Ea ado ba:su dunu fagoyale gala gilisili, gasa bagade hou ilima i. Ilia da wadela:i a:silibu fadegama:ne amola oloi dunu uhima:ne, amo gasa defele E da ilima i dagoi. ² Ado ba:su dunu fagoyale gala ilia dio amo da Saimone (ea dio eno da Bida), ea eya A:dalu, Ya:mese, (Sebedi ea mano) amola amo ea eya Yone, ³ Filibe, Badolomiu, Domase, su lidisu dunu Ma:diu, Ya:mese (A:lafiase ea mano), Da:diase, ⁴ Saimone (Selode fi dunu) amola Yudase Isaga:liode (e da Yesu hohonoi).

Ado ba:su Dunu Ilia Hawa: Hamosu (Maga 6:7-13; Luge 9:1-6)

⁵ Yesu da amo dunu fagoyale gala asunasi. E amane sia:i, “Dienadaile sogega amola Samelia moilai gagaiga mae masa. ⁶ Be Isala:ili dunu fi da sibi fisi dagoi agoane. Amaiba:le ilima olelela masa. ⁷ *Ahoabeba:le, dilia sia: agoane olelema, ‘Gode Ea Hinadafa Hou doaga:mu da gadenei galebe!’ ⁸ Dilia oloi dunu uhinisima amola bogoi dunu bu wa:legadolesima. Lebolosi dunu uhinisima amola Fio liligi fadegale fasima. Dilia lai da udigili laiba:le, dilia imunuba:le, bidi mae lama. ⁹ Gouli, silifa amola balasega hamoi muni dilia muni salasu ganodini sali, mae gaguli masa.

¹⁰ †Udigili edegesu dunu ea esa, abula aduna, emo salasu amola dagulu, mae gaguli masa. Dilia

---

* **10:7:** Luge 10:4-12 † **10:10:** 1 Golidia 9:14; 1 Dimodi 5:18

da hawa: hamosu dunu gala. Amaiba:le, eno dunu da dilia wali esaloma:ne lamu liligi dilima imunu da defea.

¹¹ Dilia da moilaiga doaga:sea, nowa dunu dilima yosia:sea, amo dunu ea diasuga golale, eno sogega masunusa: fawane yolesima. ¹² Dilia diasuga golili dasea, amane sia:ma, “Guiguda: olofosu dialoma!” ¹³ Iliia da dili hahawane yosia:sea, dilia yosia:su da ilima dialoma:ne sia:ma. Be ilia dili hame yosia:sea, dilia yosia:su bu samogema.

¹⁴ ‡Amola moilai dunu da dili hame yosia:sea amola dilia sia: higabe ba:sea, dilia logoga bu asili, goe moilai ea osobo dilia emo gafega diala, amo ilima olelema:ne doga:lesima. ¹⁵ §Na da dafawane sia:sa! Fofada:su eso doaga:sea, goe moilai ea se iasu da Sodame amola Goumola moilai, elea musa: se iasu bagadewane baligimu.”

Gegesu Hou da Doaga:mu
(Maga 13:9-13; Luge 21:12-17)

¹⁶ **“Nabima! Na da dili asunasiba:le, dilia da sibi mano agoane. Dilia da dunu gasonasu wa:me adoba ganodini ahoabe agoai ba:mu. Amaiba:le, sania agoane, dawa:iwane hamoma, amola ‘dafe’ sio ea olofosu hou agoane hamoma. ¹⁷ ††Dilia osobo bagade dunu ilia hou dawa:ma! Iliia da dilima fofada:sea, sinagoge diasu ganodini fegasuga bagade famu. ¹⁸ Na hou lalegaguiba:le,

---

‡ **10:14:** Asunasi Dunu Iliia Hou 13:51   § **10:15:** Ma:diu 11:24;
Mui 19:24-28   ** **10:16:** Luge 10:3   †† **10:17:** Maga 13:9-11;
Luge 12:11-12, 21:12-15

dilia da Gamane Hina dunuma fofada:mu. Bai dilia da fofada:su amo ganodini, ilima amola Dienadaile dunuma, Gode Ea Sia: Ida:iwane olelemu. ¹⁹ Fofada:sea, dilia bu adole iasu da:i dioiwane mae dawa:ma. Amo esoga, Gode da dilia bu adole imunu sia: dilima olelemu. ²⁰ Bai dilia lafidili sia: da dilila: sia: hame ba:mu. Be Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala dilia dogo ganodini esala, Hi fawane da amo sia: dilia lafidili sia:mu. ²¹ ††Dunu ilia da yolalali amo medoma:ne, fofada:su dunuma imunu. Eda da ea mano amoma amo hou defele hamomu. Mano da wa:legadole, ilia eda amola eme himone fuga:mu. ²² §§Dilia da Na hou lalegaguiba:le, dunu huluane da dili higamu. Be nowa da Na hou mae yolele soge wadela:mu eso amoga doaga:sea, e da gaga:su ba:mu. ²³ Ilia da moilai afae ganodini dilima gadei sia:sea amola fasea, dilia eno moilaiga hobeale masa. Dilia moilai huluanedafa Isala:ili soge ganodini amo hame olelei dagosea, Dunu Egefe da misunu.

²⁴ *** Ado ba:su dunu da olelesu dunu amo ea hou hame baligisa. Hawa: hamosu dunu ea hou da hina dunu amo ea hou hame baligisa. ²⁵ ††† Amaiba:le, ado ba:su dunu ea hou da ea olelesu dunu amo ea hou defele ba:mu da defea. Amola hawa: hamosu dunu ea hou da ea hina amo ea hou defele ba:mu da defea. Ili da sosogo fi Eda amoma Bilisibale dio asuliba:le, ilia da amo Eda Ea sosogo fi dunu ili dio baligiliwane

---

†† **10:21:** Maga 13:12; Luge 21:16   §§ **10:22:** Ma:diu 24:9, 24:13; Maga 13:13; Luge 21:17   *** **10:24:** Luge 6:40; Yone 13:16, 15:20   ††† **10:25:** Ma:diu 9:34, 12:24; Maga 3:22; Luge 11:15

wadela:mu.

Godema Beda:ma
(Luge 12:2-7)

²⁶ ††† Amaiba:le, osobo bagade dunu ilima mae beda:ma! Dunu huluane da dedeboi liligi huluane hobe ba:mu. Ili da wamolegei liligi huluane hobe dawa:mu. ²⁷ Dilia Na wali gasi ganodini sia:su, amo dilia hadigi ganodini sia:ma! Na da dili ge ganodini sadoga sia:sa. Be dilia da amo sia: diasu gado aligila heda:le, amo olelemusa: bagade wele sia:ma!

²⁸ Dilia da:i hodo bogoma:ne medosu dunu ilima mae beda:ma. Be Gode da a:silibu amola da:i hodo gilisili Helo sogega wadela:mu dawa:beba:le, Godema beda:mu da defea. ²⁹ Diogonabo aduna da doea afadafa amoga bidi lasa. Be afadafa fawane osoboga bogola dasea, Gode da dawa:lala.

³⁰ Be dilia dialuma hinabo afae afae, amo huluane Gode da idibiba:le, huluane dawa:.

³¹ Amaiba:le mae beda:ma! Dilia bidi lasu defei da diogonabo bagohame ilia bidi lasu defei baligi dagoi.

Yesu Ea Dio Mae Beda:iwane Olelema
(Luge 12:8-9)

³² Nowa da eno dunu nabima:ne, e da Na fi dunu esala amo olelesea, Na amola da amo dunu da Na fi dunu esala, amo Na da Na Adama olelemu. ³³ §§§ Be nowa dunu da eno dunu nabima:ne, e da Nama fa:no bobogemu higasa,

amo sia:sea, Na amola da amo dunu higasa, amo Na da Na Adama olelemu.

Olofosu Hame be Gegesu Ba:mu
(Luge 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ Na da osono bagadega olofosu hou olelemusa: misibayale dilia dawa:bela:? Hame mabu! Olofosu hame be afafasu hou na da olelela misi. ³⁵ *Na da misiba:le, dunu da ea edama ha laiwane hamomu. Idiwi da ea:me amoma ha laiwane hamomu. Esoa: da esoa: amoma ha laiwane hamomu. ³⁶ Moilai fidafa dunu da ea fidafa dunu ea ha lai dunu agoane ba:mu.

³⁷ Nowa dunu ea asigi hou edama o emema o egefema o idiwima, amo asigi hou da ea asigi hou Nama baligisia, goe dunu da Nama fa:no bobogemu defele hame ba:mu.

³⁸ †Nowa dunu da ea bulufalegei mae gisawane, Nama hame fa:no bobogesea, e da Nama fa:no bobogemu defele hame ba:mu. ³⁹ ‡Nowa dunu da osono bagade esalusu hanaiba:le amo gasawane gagusia, e da ea esalusu yolesimu. Be nowa dunu da Nama asigiba:le ea esalusu fisiagasea, e da ea esalusu bu ba:mu.

Bidi Lamu
(Maga 9:41)

⁴⁰ §Nowa da dili hahawane yosia:sa, e da Na amola hahawane yosia:sa. E da Na hahawane yosia:beba:le, e da Na Asunasisu Dunu amola hahawane yosia:sa. ⁴¹ Nowa da balofede dunu

---

* **10:35:** Maiga 7:6 † **10:38:** Ma:diu 16:24; Maga 8:34; Luge 9:23 ‡ **10:39:** Ma:diu 16:25; Maga 8:35; Luge 9:24, 17:33; Yone 12:25 § **10:40:** Maga 9:37; Luge 9:48, 10:16; Yone 13:20

amo da Gode Ea sia: olelebeba:le, hahawane yosia:sea, e da balofede dunu ea bidi defele lamu. Nowa da dunu ida:iwane, amo ea ida:iwane gala hou dawa:beba:le hahawane yosia:sea, e da dunu ida:iwane gala ea bidi defele lamu. ⁴² Na da dafawane sia:sa! Nowa dunu da Nama fa:no bobogesu dunu fonobahadi afadafa amo e da Nama fa:no bobogebeba:le, ema anegagi hano di faigelei afadafa fawane iasea, e da bidi ida:iwane ba:mu.”

11

Yone Ba:bodaise ea Fidisu Dunu da Yesu Ea Hou Bu Adole Ba:ma:ne Ema Doaga:i
(Luge 7:18-35)

¹ Yesu da Ea ado ba:su dunu fagoyale gala ilima ilia hawa: hamosu olelei. Amalalu, E da amo sogebi yolesili, Ga:lili moilai gagai amo ganodini, Ea sia: olelemusa: asi.

² Yone Ba:bodaise da se iasu diasu ganodini esalu. E da Gelesu Ea hawa: hamonana nabaloba, ema fa:no bobogesu dunu Yesuma asunasi. ³ Ilia da Yesuma amane adole ba:i, “Yone da Dunu hobea misunu sia:i. Di da amo Dunula? O ninia eno dunu misa:ne ouesa-loma:bela:?”

⁴ Yesu da bu adole i, “Dilia ba:su amola nabasu liligi huluane Yonema olelema. ⁵ *Si dofoi dunu da bu ba:sa. Emo gasuga:igi dunu da bu noga:le lala. Lebolosi oloi dunu da aya: bahoi dagoi. Ge ga:i dunu da bu naba. Bogoi dunu da wa:legadoi dagoi. Hame gagui dunu ilia Gode Sia: Ida:iwane naba. ⁶ Nowa dunu da Nama dafawaneyale

---

* 11:5: Aisaia 35:5-6, 61:1

dawa:su hou hame fisiagasea, e da hahawane gala.”

⁷ Yone ea ado ba:su dunu da bu yolesili ahoanoba, Yesu da eno dunuma amane sia:i, “Dilia da wadela:i hafoga:i sogega Yone ba:la ahoanoba, dilia da adi hou ba:musa: dawa:sula:? Gisi lubi foga fabeba:le muwabe, amo ba:la asibela:?” ⁸ Be dilia dunu abula ida:iwane amoga idiniginisi ba:la asibela:? Abula ida:iwane idiniginisi dunu da hina bagade dunu ilia diasu ganodini esala! ⁹ Be dilia da balofede dunu ba:la asibela:? Dafawane! Yone da balofede dunu ea hou amo bagade baligi dagoi. ¹⁰ †Bai Yone ea hou olelema:ne, Gode Sia: da agoane dedei diala, ‘Gode da amane sia:i, Na olelesu dunu Dia logo fodoma:ne amola Dima bisili masa:ne, Na da asunasimu.’ ¹¹ Na dafawane sia:sa! Yone Ba:bodaise ea hou da uda amoma lalelegei mano ilia hou huluane baligili dagoi. Be Gode Ea Hinadafa Hou fi amo ganodini fonobahadidafa dunu ea hou da Yone Ba:bodaise ea hou baligisa. ¹² ‡Yone Ba:bodaise da osobo bagadega misi. Amo esoha degabo hamonana amogainini wali eso, Gode Ea Hinadafa Hou amo ganodini masa:ne, gegesu bagade da ba:lala. Gasa bagade dunu da lalegagumusa: gegenana. ¹³ Musa: balofede dunu amola Mousesese ea sema dedei da Gode Ea Hinadafa Hou olelesu. Amalalu, Yone Ba:bodaise da misi dagoi. ¹⁴ §Musa: balofede dunu da Elaidia da misunu sia:i. Dilia da ilia sia: dafawaneyale dawa:i ganiaba, bu misunu dunu Elaidia da Yone, amo dawa:ma! ¹⁵ Dilia da

---

† 11:10: Ma:lagai 3:1   ‡ 11:12: Luge:16:16   § 11:14: Ma:lagai 4:5; Ma:diu 17:10-13; Maga 9:11-13

ge galea, nabima! ¹⁶ Wali esalebe dunu ilia hou Na da dilima olelemu. Iliã da mano fonobahadi bidi lama:ne legesu sogebiga udigili hedelalebe agoane. ¹⁷ Mano gilisisu afae da eno gilisisuma amane wele sia:sa, 'Ninia da baidama dunanu, be dilia hame gosa:i. Ninia da didigia:loba, dilia da hame di.' ¹⁸ Yone da ha:i amola waini mae nawene misiba:le, dunu da amane sia:su, 'E da sugunu aligila sa:i!' ¹⁹ Be Dunu Egefe da ha:i amola waini nana misiba:le, ilia da agoane sia:su, 'Uasu dunu amola feloasu dunu da misi dagoi. E da su lidisu amola wadela:i hamosu dunu ilia na:iyado goea.' Be Gode Ea hawa: didili hamoi, amo da Gode Ea bagade dawa:su hou olelesa."

Moilai Dunu da Yesu Ea Hou Dafawaneyale Hame Dawa:i
(Luge 10:13-15)

²⁰ Yesu da moilai bagohame amo ganodini gasa bagade hamosu. Be amo moilai dunu da Godema hame sinidigi. Amaiba:le, Yesu da ilima gagabole amane sia:i,

²¹ **"Goula:isini dunu! Dilia da se bagade nabimu! Bedesa:ida dunu! Dilia amola da se bagade nabimu! Daia amola Saidone dunu fi da Na musa: hame ba:su hou dilia moilai ganodini hamoi amo ba:loba, ilia da da:i dioi amola Godema sinidigimu olelema:ne, wadela:i eboboi abula idiniginisila:loba amola ilia dialuma da:iya nasubu duduli gala:la:loba. ²² Na da dilima dafawane sia:sa! Fofada:su eso doaga:sea, dilia

---

** **11:21:** Aisaia 23:1-18; Isigiele 26:1 - 28:26; Youele 3:4-8; A:imose 1:9-10; Segalaia 9:2-4

se iasu da Daia fi amola Saidone fi ilia se iasu, amo bagade baligimu. ²³ ††Gabena:iame fi! Dilia da muagado heda:ma:bela:? Hame mabu! Dilia da Helo sogega gudu sa:imu. Sodame dunu ilia da dilia waha ba:i liligi ba:loba, Sodame da mae ulagili dialala:loba.

²⁴ ††Be Fofada:su eso doaga:sea, dilia se iasu lamu da Sodame dunu ilia se iasu amo bagade-wane baligimu.”

Nama Helefila Misa
(Luge 10:21-22)

²⁵ Amo esoga, Yesu E amane sia:i, “Ada Gode! Oso bo bagade amola Hebene Hina esala! Bagade dawa:su dunu hodosa:besa:le, goe liligi Di wamolegeiba:le amola mano dudubuma oleleiba:le, Na da Dima nodosa. ²⁶ Dafawane Ada! Di da hanaiba:le agoane hamosu.

²⁷ §§Na Ada da hou huluane Nama i dagoi. Ada Hi fawane da Egefe dawa:. Amola Na fawane da Ada dawa:. Na da nowa dunuma Na Ada Ea hou olelese, amo dunu amola da Ada Ea hou dawa:.

²⁸ “Dilia huluane! Liligi dioi bagade gaguli ahoabeba:le helebe, amola da:i diobe. Nama helefila misa! Na da dilima helefishu imunu.

²⁹ ***Dilia Na ‘youge’ dilia da:i amoga lale ligisima. Na da Na hou dilima olelemu. Na hou da fonoboiwane, amola asaboi. Dilia a:silibu da bu mae da:i dioiwane helefimu.

---

†† 11:23: Aisaia 14:13-15; Mui 19:24:28 †† 11:24: Ma:diu 10:15; Luge 10:12 §§ 11:27: Yone 3:35, 1:18, 10:15 *** 11:29: Yelemaia 6:16

³⁰ Bai Na ‘youge’ da asaboiwane. Amola dilia aguni masa:ne, Na da hagi liligi fawane dilia esaga salimu.”

12

Sa:bade Eso Sia:
(Maga 2:23-28; Luge 6:1-5)

¹ *Amo galu, Yesu da Sa:bade esoga gagoma sagai soge amo ganodini lalu. Ea ado ba:su dunu da ha:iba:le, gagoma oso faili nanu. ² Amo hou ba:beba:le, Fa:lisi dunu da Yesuma amane sia:i, “Ba:ma! Dia ado ba:su dunu da Sa:bade eso sema wadela:sa!”

³ †Yesu da bu adole i, “Dilia da Da:ibidi amola ea na:iyado ilia ha:iba:le hamoi amohame idibala:? ⁴ ‡E da Gode Ea diasu ganodini golili sa:ili, agi ga:gi amo da Godema i dagoi, e amola ea fa:no bobogesu dunu da lale mai dagoi. Musa: goe agi ga:gi da sema bagade galu. Gobelesalasu dunu fawane nasu. ⁵ §Dilia Gode Sia: Dedei Buga hame idibala:? Gobelesalasu dunu da Sa:bade eso huluane Debolo Diasu ganodini Sa:bade Sema wadela:sa. Be amo da wadela:i hou hame. ⁶ Na da dilima sia:sa! Debolo Diasu ea hou baligisu Dunu da wali guiguda: esala. ⁷ **Gode Sia: da agoane dedei dila, ‘Na da ohe gobelesalasu hou hame, be asigi goglema:ne olofosu hou fawane hanasa!’ Dilia da amo sia:dawa:i ganiaba, dilia da dunu ida:iwane Ema

---

* 12:1: Mousesee ea Malasu 23:25 † 12:3: 1 Sa:miuele 21:1-6
‡ 12:4: Gobelesalasu 24:9 § 12:5: Idisu 28:9-10 ** 12:7:
Ma:diu 9:13; Hosia 6:6

hame fofada:la:loba. ⁸ Bai Dunu Egefe da Sa:bade eso amoma Hina esala.”

Dunu Ea Lobo Lologoi Dialu
(Maga 3:1-6; Luge 6:6-11)

⁹ Amo soge yolesili, Yesu da ilia sinagoge diasu ganodini golili sa:i. ¹⁰ Dunu afae amo ea lobo lologoi dialu amo diasu ganodini esalebe ba:i. Dunu eno ilia da Yesu dafama:ne ado ba:musa: dawa:beba:le, amane sia:i, “Sa:bade eso amoga, dunu da uhinisu hou hamosea, e da ninia Sema wadela:sala:?”

¹¹ ††Yesu da bu adole i, “Dilia da Sa:bade esoga sibi da uli dogoi ganodini dafasea, adi hamoma:bela:? Sibi ea eda da bu hiougili gadoma:bela:? Dafawane! E da fidimu!

¹² Be dunu ea esalusu da sibi ea esalusu amo baligi dagoi. Amaiba:le, ninia Sema amo ganodini, Sa:bade esoga hawa: hamosu noga:iwane hamomu da defea.”

¹³ Amalalu, Yesu da lobo lologoi dunuma amane sia:i, “Dia lobo moloma!” Amalalu, ea lobo molole, ea lobo bu ida:iwane, ea lobo eno defele ba:i. ¹⁴ Amalalu, Fa:lisi dunu da yolesili asili, fofada:ne, Yesu medomusa: ilegesu.

Gode Ea Ilegei Hawa: Hamosu Dunu

¹⁵ Be amo medole legemu hou nababeba:le, Yesu da amo sogebi yolesiagai. Dunu bagohame da Ema fa:no bobogei. Amalalu, Yesu da dunu ilia olo huluane uhinisisi dagoi. ¹⁶ E da ilima amo hou eno dunuma mae olelema:ne sia:i. ¹⁷ Amo hou hamoiba:le, musa: balofede dunu Aisaia ea

---

†† 12:11: Luge 14:5

sia: da didili hamoi dagoi ba:i. ¹⁸ ††Aisaia da musa: amane sia:i, “Na hawa: hamosu dunu Na ilegei, amo ba:ma!

E da na dogolegeidafa!

Na da Na A:silibu Ema imunu.

Na da dunu fifi asi gala huluane ilima fofada:musa: misunu.

E da ilima amo hou olelemu.

¹⁹ E da sia:ga hame gegemu, hame wele sia:mu.

E da logoga sia: olelemusa: ha:giwane hame sia:mu.

²⁰ E da saga: baea:i da hame fimu.

Hanu ea lalu gona:su da usimusa: ba:sea,

E da amo hame haba:domu.

E da mae yolesili hawa: hamonanumu.

Moloidafa hou da doaga:beba:le fawane yolesimu.

²¹ Dunu fifi asi gala da Ea hou lalegaguiba:le, ilia da hobe a misunu hou dafawane hamoma:beyale dawa:mu.”

Yesu amola Bilisibale

(Maga 3:20-30; Luge 11:14-23)

²² Ilia da dunu afae amo ea dogo ganodini wadela:i a:silibu da aligila sa:iba:le si dofoi amola sia: hamedei gala, amo Yesuma oule misi. Yesu da amo dunu uhinisi dagoi. Amalalu, e da bu ba:i amola bu sia: baoui. ²³ Dunu huluane da amo hou ba:beba:le bagadewane fofogadigi. Ilia da amane adole ba:i, “Amabela:? Amo dunu da Da:ibidi Egefela:?”

---

†† 12:18: Aisaia 42:1-4

24 §§Be Fa:lisi dunu da amo hou nababeba:le, amane sia:i, “E da Bilisibale, wadela:i a:silibu ea hina, amo ea gasaga, Fio liligi fadegasa.”

25 Yesu da ilia asigi dawa:su dawa:beba:le, amane sia:i, “Dunu fi da afafasea, amo fi da wadela:mu. Moilai fi o sosogo fi amola da afafasea, dafamu. 26 Sa:ida:ne ea fi gilisisu afae da ea fi dunu eno amoma gegene, sefasisia, Sa:ida:ne ea fi da afafae dagoi amola hedolo dafai dagoi ba:mu. 27 Na da Bilisibale amo ea gasaga Fio liligi fadegale fasisia, dilia fa:no bobogesu dunu da nowa ea gasaga amo liligi fadegasala:? Amaiba:le dilima fa:no bobogesu dunu ilia hou, da dilia hou da giadofai amo olelesa. 28 Be Na da Gode Ea A:silibu amo Ea gasaga Fio liligi fadegale fasisa galea, defea, Gode Ea Hinadafa Hou da doaga:i dagoi, amo dawa:ma.

29 Dunu da gasa bagade dunu ea liligi samogemusa: dawa:sea, e da hidadea gasa bagade dunu ea lobo la:gili, amo fa:no ea diasu golili sa:ili, ea liligi samogesa.

30 ***Nowa dunu da Namagai hame esalea, e da Nama ha lai agoane. Nowa da Na sibi hame gilisisia, e da Na sibi afagogosa. 31 Amaiba:le, wadela:i hou huluane amola lasogole sia: huluane, Gode da gogolema:ne olofomu. Be dunu da Gode Ea A:silibu Hadigidafa gala Ema ha lale lasogole sia:sea, amo Gode da hame gogolema:ne olofomu. 32 †††Nowa da Dunu Egefema lasogole sia:sea, bu fofada:sea, ea hou

---

§§ 12:24: Ma:diu 9:34, 10:25   *** 12:30: Maga 9:40
 ††† 12:32: Luge 12:10

da goglema:ne olofoi dagoi ba:mu. Be Gode Ea A:silibu Hadigidafa gala Ema lasogole sia:sea, goglema:ne olofosu da hame ba:mu. Wali osobo bagade eso amola fa:no misunu eso huluane ganodini, goglema:ne olofosu hamedafa ba:mu.

Ifa ea Dulu
(Luge 6:43-45)

³³ †††Ifa ida:iwane gala da dulu ida:iwane legesa. Wadela:i ifa da dulu wadela:i gala legesa. Dunu da ifa ea dulu ba:sea, ilia da amo ifa ea hou dawa:sa. ³⁴ §§§Dilia wadela:i sania fi! Dilia hou da wadela:iba:le, ida:iwane sia: habodane sia:ma:bela? Dunu ilia lafidili sia: da hidadea ilia dogoga maha. ³⁵ Dunu ida:iwane gala da ida:iwane ligisisu amoga liligi ida:iwane olelesa. Be wadela:i dunu da wadela:i ligisisu amoga wadela:i liligi olelesa.

³⁶ Na dilima sia:sa. Fofada:su Eso doaga:sea, dunu huluane ilia lafidili udigili sia:i huludafa amoba:le Na da fofada:mu. ³⁷ Dilia sia: sia:beba:le, fofada:sea, Fofada:su Dunu da dili mogili da wadela:le hamoi, mogili da hou ida:iwane hamoi, amane ilegemu.”

Ilia da Gasu Bagade Dawa:digima:ne Olelesu Ba:mu Hanai
(Maga 8:11-12; Luge 11:29-32)

³⁸ *Amalalu, Sema olelesu dunu amola Fa:lisi dunu da Yesuma amane sia:i, “Olelesu! Di da gasu bagade dawa:digima:ne olelesu hamoma!”

---

††† 12:33: Ma:diu 7:20; Luge 6:44   §§§ 12:34: Ma:diu 3:7, 23:33, 15:18; Luge 3:7, 6:45   * 12:38: Ma:diu 16:1; Maga 8:11; Luge 11:16

³⁹ †Yesu E bu adole i, “Wadela:i fi amola dabua fawane molole ogoosu fi ilia da dawa:digima:ne olelesu hogosa. Be Na da dawa:digima:ne olelesu dilima hame imunu. Youna fawane ea dawa:digima:ne olelesu dawa:ma! ⁴⁰ ‡Youna da eso udiana amola gasi udiana, menabo bagade ea hagomo ganodini dialu. Amo defele, Dunu Egefe da oobo ea dogo ganodini eso udiana amola gasi udiana dialumu. ⁴¹ §Fofada:su Eso doaga:sea, Ninife dunu da dilima fofada:mu. Bai ilia da Youna ea sia: nababeba:le, gogosiane, Godema sinidigi. Be Dunu waha esala, da Youna ea hou baligi dagoi.

⁴² **Fofada:su Eso doaga:sea, Siba soge hina bagade uda da wa:legadole, dilima fofada:mu. E da Soloumane ea bagade dawa:su sia: nabima:ne, badilia soge amodili misi. Be Soloumane ea hou baligisu Dunu da waha esala.

*Wadela:i A:silibu da Bu Hagisa
(Luge 11:24-26)*

⁴³ Wadela:i a:silibu da dunu ea dogoga gadili ahoasea, e da iwilaga udigili golamu soge hogola ahoa. Be hame ba:sa. ⁴⁴ Amasea e da amane sia:sa, ‘Na da na musa: diasuga bu hagemu!’ Sia:beba:le, bu doaga:sea, ea diasu gelabai amola noga:le dogo:i dagoi ba:sa. ⁴⁵ Amaiba:le, e da bu gadili asili, a:silibu eno fesuale gala, ilia hou da ea wadela:i hou baligisa, amo lidili, ilia gilisili ganodini fila sa:imu. Amaiba:le goe dunu ea hou

---

† 12:39: Ma:diu 16:4; Maga 8:12 ‡ 12:40: Youna 1:17
§ 12:41: Youna 3:5 ** 12:42: 1 10:1-10; 2 Hou Olelesu 9:1-12

da bagade baligili bu wadela:mu. Waha dunu fi esala da amo hou ilima doaga:i dagoi ba:mu.”

*Yesu Ea Eme amola Ea Eya
(Maga 3:31-35; Luge 8:19-21)*

⁴⁶ Yesu da dunu huluanema sia:nanoba, Ea:me amola eya huluane da misini, Ema sia:musa: gadili lelu. ⁴⁷ Dunu afae da Yesuma amane sia:i, “Dia:me amola Diaeya da Dima sia:musa: gadili lela.”

⁴⁸ Be Yesu E bu adole i, “Na:me amola Naeya da nowala:?” ⁴⁹ Amalu, E da Ea ado ba:su dunuma lobosogole amane sia:i, “Na:me amola Naeya da goea. ⁵⁰ Nowa da Na Hebene Ada Ea hanai hou nabawane hamosea, amo da Naeya, Na aba amola Na:me esala.”

13

*Hawa: Bugisu Dunu
(Maga 4:1-9; Luge 8:4-8)*

¹ Amo esoga, Yesu da amo moilai yolesili, hano wayabo bega: doaga:i. E da dunu ilima olelemusa: esalu. ² *Dunu bagohamedafa da gilisibiba:le, Yesu da dusagai ganodini fila heda:i. Dunu huluane da hano bega: lelefulu. ³ Yesu da fedege sia: bagohame ilima olelei. E amane sia:i, “Ifabi ouligisu dunu da gagoma bugimusa: asi.

⁴ Hawa: fasilalu, mogili logoga sa:iba:le, hame dedeboiba:le, sioga lidili na dagoi.

⁵ Mogili wadela:i igi magufu da:iya amo osoboga sa:ili, hedolo heda:i.

---

* 13:2: Luge 5:1-3

6 Be eso mabe galu, amo da difi sa:imu gogoleiba:le, hedolowane bioi. 7 Hawa: mogili da aya: gaga:nomei amola gisi labala sa:ili, heda:le, aya: gaga:nomeiga gigisiba:le, noga:le hame heda:i. 8 Be eno da osobo ida:idafa amoga sa:iba:le, heda:le, ha:i manu ida:iwane legei. Eno da gagoma hodo 100 agoane, eno da 60 amola eno da 30 agoane hamoi. 9 Dilia da ge galea, nabima!”

Fedege Sia: ea Dawa:loma:ne
(Maga 4:10-12; Luge 8:9-10)

10 Yesu Ea fa:no bobogesu dunu da Ema misini, amane sia:i, “Di da dunu gilisi ilima sia: olelesea, abuli fedege sia:musu olelebela:?” 11 E da bu adole i, “Gode da Ea Hinadafa Hou amo wamolegei dawa:su dilima olelesa. Be E da eno dunuma hame olelesa. 12 †Bai nowa dunu da gagui galebe, amo dunuma Gode da bagadedafa bu imunu. Be E da hame gagui dunuma ea lai huluane bu samogemu. 13 Amaiba:le, Na da fedege sia: fawane ilima olelesa. Ilija siga ilia ba:sa, be asigi dawa:suga hame dawa:sa. Ilija gega naba, be asigi dawa:suga hame naba. 14 ‡Amo dunu ilia hou olelema:ne, balofede dunu Aisaia da musa: sia:i, ‘Dilia da nabalumu be hame dawa:mu. Dilia da ba:lalumu be hame dawa:mu.’

15 Amo dunu fi ilia asigi dawa:su da ga:nasi hamoi dagoi. Ilija ge da ga:siwane diala amola ilia si da sisigi dagoi. Amo hou ilia da hahamoi ganiaba, ilia da siga bu ba:la:loba amola ilia

---

† 13:12: Ma:diu 25:29; Maga 4:25; Luge 8:18, 19:26   ‡ 13:14: Aisaia 6:9-10

gega bu naba:loba amola ilia asigi dawa:suga bu dawa:la:loba amola ilia da Nama sinidigibiba:le, Na uhinisu hou ilia ba:la:loba. Be hamedei.’

¹⁶ §Be dilia da siga ba:beba:le, amola dilia da gega nababeba:le, dilia da hahawane bagade.

¹⁷ Na da dilima dafawane sia:sa! Balofede dunu bagohame amola ida:iwane hamosu dunu bagohame da dilia waha ba:su liligi ba:mu hanai galu. Be hame ba:i. Ili da dilia waha nababe liligi nabimu hanai galu, be hame nabi.

*Hawa: Bugisu Sia: Dawa:loma:ne
(Maga 4:13-20; Luge 8:11-15)*

¹⁸ “Dilia hawa: bugisu dunu ea sia: dawa:loma:ne nabima amola dawa:ma!

¹⁹ Nowa dunu da Gode Ea Hinadafa Hou Sia: olelesu mae dawa:iwane nabasea, Sa:ida:ne da amo sia: ea dogoga bu samogesa. Amo da hawa: logoga bugi fedege agoane. ²⁰ Hawa: magufu da:iya bugi da dunu e Gode Ea sia: hahawane nababeba:le hedolowane lalegagusa, amo ea fedege sia:. ²¹ Be e da difi hameba:le, fonobahadi lalu, amalalu, e da lalegaguiba:le se nabasea, hedolowane dafasa. ²² Hawa: aya: gaga:nomei sogega bugi, da Gode Ea sia: nabasu dunu eno agoane. E da se nababeba:le amola osobo bagade hou amola muni hanai hou bagade dawa:beba:le, Gode Ea Sia: ea dogo ganodini diala da amoga bagade gigisiba:le, e da dulu hame legesa. ²³ Hawa: eno osobo ida:iwane gala amoga bugi da Gode Sia: noga:le nabasu dunu. E da dulu legesa, gagoma afadafa da dulu

---

§ 13:16: Luge 10:23-24

100agoane, oda da 60 agoane, oda da 30 agoane legesa.”

Wadela:i Gisi Fedege Sia:

²⁴ Yesu Ea eno fedege sia: olelei da agoane, “Gode Ea Hinadafa Hou da dunu e da widi hawa: ida:iwane gala osoboga bugi agoane. ²⁵ Be amo dunu da golale, ema ha lai dunu misini, wadela:i gisi amo ea bugi ganodini wamowane bugilalu asi.

²⁶ Widi da heda:le, dulu legele, wadela:i gisi amola da gilisili heda:i.

²⁷ Amo soge hina ea hawa: hamosu dunu da ema misini, amane sia:i, ‘Ada! Di da hawa: ida:iwane bugi dagoi. Amaiba:le, wadela:i gisi da habidili misibela:?’ ²⁸ E da bu adole i, ‘Ha lai dunu da amo hamoi!’ Ea hawa: hamosu dunu da bu adole ba:i, ‘Ninia amo wadela:i liligi a:le fasima:bela:?’

²⁹ Hina da bu adole i, ‘Hame mabu! Dilia da wadela:i gisi a:le fasisia, widi ea difi amola wadela:mu. ³⁰ Ela gilisili heda:mu da defea. Faimu eso doaga:sea, na da faimu dunu ilia da wadela:i gisi lale, la:gili, laluga ulagima:ne sia:mu. Be widi ha:i manu ida:iwane gala, amo na diasu ganodini salima:ne, na da ilima sia:mu.’ ”

*Masada Hawa:
(Maga 4:30-32; Luge 13:18-19)*

³¹ Yesu da eno fedege sia: agoane olelei, “Gode Ea Hinadafa Hou da masada hawa:, dunu e da ea soge ganodini bugi agoane. ³² Masada hawa: da eno hawa: huluane ba:sea, fonobahadidafa

ba:sa. Be heda:le, e da ifa agoane alebeba:le, sio fi da ea amoda amoga fisa.”

*Yisidi Fedege Sia:
(Luge 13:20-21)*

³³ Yesu da eno fedege sia: olelei, “Gode Ea Hinadafa hou da agoane. Uda da falaua ganodini yisidi sala. Yisidi da hawa: hamobeba:le, falaua huluane da afadenene heda:sa.”

*Yesu Ea Fedege Sia: Olelesu Hou
(Maga 4:33-34)*

³⁴ Yesu da dunu huluanema fedege sia: fawane olelei. E da eno sia: hamedafa sia:i. Fedege sia: fawane olelei. ³⁵ **Musa: balofede dunu da amo hou olelei agoane,

“Na da fedege sia: fawane ilima olelemu.
Hemonega osobo bagade hahamosu eso amogainini wamolegei sia: na da olelemu.”

Yesu da Gisi Fedege Sia: ea Bai Olelei

³⁶ Yesu da dunu huluane yolesili, diasu ea gelabo ganodini bu sa:ili, Ea ado ba:su dunu da Ema misini, amane sia:i, “Gisi bugi sia: dawa:loma:ne, amo ninima olelema.”

³⁷ Yesu E bu adole i, “Hawa: bugisu dunu da Dunu Egefe. ³⁸ Osobo da osobo bagade. Hawa: ida:iwane gala da Gode Ea Fi dunu. Wadela:i gisi da Sa:ida:ne ea fi dunu. ³⁹ Wadela:i gisi bugisu dunu da Sa:ida:ne. Faimu Eso da soge wadela:mu eso. Faisu dunu da a:igele dunu.

⁴⁰ Gisi da gilisili laluga ulagibi, agoaiwane hou

** 13:35: Gesami Hea:su 78:2

ninia da soge wadela:mu eso doaga:sea ba:mu. ⁴¹ Dunu Egefe da Ea a:igele dunu asunasimu. Iliā da Gode Ea Hinadafa Hou ganodini esalebe wadela:i hamosu dunu amola dafama:ne olelesu dunu huluane lidimu. ⁴² Amo dunu ilia lalu bagadega galadigimu. Iliā da bagadewane bese ini dinanumu.

⁴³ Amalalu, dunu ida:iwane ilia da eso ea hadigi defele, Gode Ea Hinadafa Hou soge ganodini ba:mu. Dilia da ge galea, nabima!”

Wamolegei Liligi Ida:iwane Gala

⁴⁴ “Gode Ea Hinadafa Hou da agoane. Dunu e da udigili ahoasea, muni bagade liligi ifabi ganodini wamolegei amo ba:sa. Amo e da bu wamolegemusa: dedebosa. E da hahawaneba-gadeba:le, ea diasuga asili, ea liligi huluane bidi lale, amo muni lai amoga e da goe ifabi bidi lasa.

Su Wagebi Fedege Sia:

⁴⁵ Eno, Gode Ea Hinadafa Hou da bidi lasu dunu, e da su wagebi hogolala. ⁴⁶ Su wagebi afadafa ida:iwanedafa ba:beba:le, e da ea liligi huluane bidi lale, amo muni lai amoga amo su wagebi bidi lasa.

Menabo Gasa:su Fedege Sia:

⁴⁷ Eno, Gode Ea Hinadafa Hou da menabo gasa:su agoane. Hanoga galadigiba:le, amo gasa:su da menabo hisu hisu gagui dialebe ba:sa. ⁴⁸ Nabaiba:le, hano bega: hiougisia, menabo ida:iwane gala ilia daba ganodini sala. Be ilia da wadela:i menabo udigili galagasa. ⁴⁹ Amo hou da soge wadela:mu eso amoga ba:mu. A:igele dunu da misini, dunu fi ganodini ida:iwane dunu

yolesili, wadela:i dunu lidili, ⁵⁰ lalu bagadega galadigimu.

Lalu ganodini ilia da bese ini dinanumu.”

Gaheabolo amola Musa: Olelesu

⁵¹ Yesu E amane adole ba:i, “Go liligi huluane dilia da dawa:bela:?” “Ma!” ilia bu adole i.

⁵² E da bu amane sia:i, “Amaiba:le, sema olelesu dunu, e Gode Ea Hinadafa hou nababeba:le, dawa:lalu, e da diasu hina ea hou agoane hamosa. E da ea ligisisu sesei amoga gaheabolo liligi ida:iwane gala amola musa: liligi ida:iwane gala gaguli maha.”

Na:salede Moilai Fi Ilia da Yesu Higa:i

(Maga 6:1-6; Luge 4:16-30)

⁵³ Yesu da amo fedege sia: olelei dagoloba, amo soge yolesili, ⁵⁴ Ea moilaidafa amoga bu misi. E da sinagoge diasu ganodini oleleiba:le, dunu huluane da fofogadigili, amane sia:i, “E da habidili goe bagade dawa:su hou amola gasa bagade hou labala?”

⁵⁵ “E da diasu gagusu egefe. Ea:me da Meli amola Ea eyalali da Ya:mese, Yousefe, Saimone amola Yudase. ⁵⁶ Ea dalusi huluane da ninia moilai ganodini esala. Ea hou da habidili labala?”

⁵⁷ ††Amaiba:le, ilia da Yesu higa:i. Yesu da ilima amane sia:i, “Dunu huluane da balofede dunu amo ea sia: naba. Be balofede dunu ea moilai fidafa dunu da hame naba.” ⁵⁸ Ilia da Ea hou dafawaneyale hame dawa:beba:le, E da musa: hame ba:su gasa bagade hou bagahame fawane amo moilaiga hamosu.

---

†† 13:57: Yone 4:44

14

Yone Ba:bodaise da Bogoi (Maga 6:14-29; Luge 9:7-9)

¹ Amo esoga, dunu huluane da Yesu Ea hou sia: dasu. ² Amo sia: nababeba:le, Helode (Ga:lili soge ouligisu dunu) da ea eagene ouligisu dunuma amane sia:i, “Amo dunu da Yone Ba:bodaise. E bogole bu wa:legadoiba:le, gasa bagade hamosa.”

³*Musa:, Helode da Yone gaguli, afugili, se iasu diasu ganodini sali. Bai Helode da ea ola Filibe amo idua Heloudia:se lai dagoi. ⁴ †Be Yone da Helodema amane sia:su, “Di da amo uda lamu da defea hame galu!” ⁵ Amaiba:le, Helode da Yone medole legemusa: dawa:i galu. Be eno Yu dunu huluane da Yone da balofede dunu dawa:i galu. Amaiba:le, Helode da amo dunuma beda:iba:le, Yone hame medole legei.

⁶ Helode ea lalelegei eso doaga:beba:le, dunu bagohame gilisibiba:le, Heloudia:se idiwi da dunu huluane midadi siogoi. Helode da hahawane bagade ba:i. ⁷ Amaiba:le, Helode da ema amane sia:i, “Na da dafawane sia:sa! Dia da nama adole ba:sea, na da dia hanai liligi dafawane imunu.” ⁸ Amalalu, Heloudia:se idiwi da ea:me ea sia: nababeba:le, amane sia:i, “Yone Ba:bodaise ea dialuma damuni, yaeya da:iya ligisili, amo nagili gaguli misa!”

⁹ Helode da da:i dioi nabi. Be dunu huluane da ea musa: sia: nababeba:le, e da gogosiamu higa:i. Amaiba:le, e da amo sia: ea hawa:

---

* 14:3: Luge 3:19-20 † 14:4: Gobeles Salasu 18:16, 20:21

hamosu dunuma olelei. ¹⁰ Ea sia:beba:le, ilia da Yone Ba:bodaise se iasu diasu ganodini esalu, amo ea dialuma damuni fasi. ¹¹ Ilia da ea dialuma yaeya da:iya ligisili, a:finima gaguli misi. Amalalu, e da amo ea:mema gaguli asi. ¹² Yone Ba:bodaise ea fa:no bobogesu dunu da misini, ea da:i hodo lale, uli dogoiga sali. Amalu ilia da Yesuma asili, amo hou olelei.

Yesu da Dunu 5000 agoane ilima Ha:i Manu Sagoi

(Maga 6:30-44; Luge 9:10-17; Yone 6:1-14)

¹³ Amo sia: nababeba:le, Yesu da amo soge yolesili, dusagaiga fila heda:le, Hisu dunu hame esalebe sogega asi. Dunu huluane da Ea asi nababeba:le, ilia moilai yolesili, Ema doaga:musa:, biba:le sisiga:i. ¹⁴ Yesu da hano bega: doaga:le, dunu bagohame gilisibi ba:i. E da ilima asigiba:le, ilia oloi dunu huluane uhinisi.

¹⁵ Daeya doaga:loba, Yesu Ea ado ba:su dunu da Ema misini, amane sia:i, "Go soge da dunu hame esalebe soge. Gasimu galebe! Di da dunu huluane moilaiga ha:i manu bidi lama:ne asunasima."

¹⁶ Be Yesu E bu adole i, "Ilia guiguda: esalumu da defea. Dilisu ha:i manu ilima ima."

¹⁷ Ilia da amane sia:i, "Ninia da agi ga:gi biyale gala, amola menabo aduna, amo fawane gala."

¹⁸ Yesu E amane sia:i, "Amaiba:le, Nama gaguli misa!" ¹⁹ Yesu da dunu huluane gisi da:iya fima:ne sia:i. Amalalu, E da agi ga:gi biyale gala amola menabo aduna lale, Ea si ba:le gadole, Godema nodone sia:ne gadole, agi fifili, Ea ado ba:su dunuma sagoi. Amalalu, ilia da dunu

huluanema bu sagoi. ²⁰ Ilia huluane nanu, sadi dagoi. Amalalu, ilia da ha:i manu hame mai dialu, daba fagoyale bu lai. ²¹ Dunu 5,000 agoane, uda amola mano da huluane defele maiba:le sadigia:i ba:i.

*Yesu da Mae Magufale Hano Da:iya Lalu
(Maga 6:45-52; Yone 6:15-21)*

²² Amalalu, Yesu da sia:beba:le, Ea ado ba:su dunu da dusagaiga fila heda:le, Ga:lili hano na:iyado bega: doaga:musa: asi. E da dunu huluane masa:ne sia:i.

²³ Huluane asiba:le, Yesu Hisu sia:ne gado-musa: goumiba:le heda:i. Daeya doaga:loba, Yesu da Hisu esalebe ba:i. ²⁴ Isu da gibula bobodobeba:le, dusagai da hano dogoa bagadewane gigiwigi. ²⁵ Amalalu, hadigibi galu, Yesu da Ea fa:no bobogesu dunuma doaga:musa:, hano da:iya mae magufale asi. ²⁶ Yesu da mae magufale manebe ba:beba:le, Ea ado ba:su dunu da bagade beda:i galu. Ilia da E da bogoi a:silibuyale dawa:beba:le, bagade beda:iba:le wele sia:i.

²⁷ Amalalu, Yesu E amane sia:i, “Mae beda:ma! We da Na!” ²⁸ Amaiba:le, Bida da Yesuma amane sia:i, “Hina! Di da dafawane misi galea, na Dima misa:ne Dia sia:ma!”

²⁹ Yesu E bu adole i, “Misa!” Amalalu, Bida da hano da:iya aligila sa:ili, mae magufale Yesuma doaga:musa: asi. ³⁰ Be Bida da fo gasa bagade ba:beba:le, bu beda:i galu. Beda:iba:le, magufasa dabeba:le, e Yesuma bagade wele sia:i, “Hina! Di fidila misa!” ³¹ Amalalu, Yesu da Ea lobo molole, Bida ea lobo gaguli, lobolele gadoi. E

Bidama amane sia:i, “Dia dafawaneyale dawa:su hou abuli fisibala:?”

³² Ela da bu dusagaiga fila heda:beba:le, fo da yolesi dagoi ba:i. ³³ Dunu dusagai ganodini fila heda:i ilia huluane da nodone, Yesuma amane sia:i, “Dafawane! Di da Gode Ea Manodafa!”

Yesu da Genesaleda Soge amo Ganodini Oloi Dunu Uhinisi
(Maga 6:53-56)

³⁴ Iliia da hano degele, Genesaleda sogega doaga:i. ³⁵ Amo sogega ganodini fi dunu da Yesu da doaga:i dagoi sia:be nababeba:le, ilia da oloi dunu huluane Yesuma oule misi. ³⁶ Iliia da oloi dunu Yesu Ea abula fe digili ba:musa:, Ema edegei. Amola nowa dunu da Ea abula digili ba:loba bu uhi dagoi ba:i.

15

Aowalalia Olelesu
(Maga 7:1-13)

¹ Amalalu, Fa:lisi dunu amola Sema Olelesu dunu da Yelusalemeganini misini, Yesuma doaga:i. Iliia da amane sia:i, ² “Dia ado ba:su dunu da abuli ninia aowalalia sia: hame nabala:? Iliia da ha:i nasea, lobo dodofema:ne sema hame hamosa.”

³ Yesu E bu adole i, “Dilia amolawane da abuliba:le Gode Ea Semadafa wadela:sala:? Dilia da dilisu olelesu amoma fawane fa:no bobogesa.

⁴ *Gode Ea sia: da agoane diala, ‘Dilia ada amola ame elama asigima.’ Amola ‘Nowa dunu ea

---

* 15:4: Gadili Asi 20:12, 21:17; Mousese ea Malasu 5:16; Gobele Salasu 20:9

ada o ame amoma lasogole sia:sea, amo dunu fane legema. ⁵ 'Be dilia da dilia ada amola ame amoma imunu liligi amo lale, Godema imunusa: sia:sa. ⁶ Amaiba:le, dilia giadofale dilia ada hame fidimu da defea sia:sa. Dilia da dilisu hou amoma fa:no bobogebeba:le, Gode Ea hou hame dawa:. ⁷ Dilia dabua fawane molole ogogosu dunu! Aisaia da musa: moloiwane dilia hou agoane olelei,

⁸ †'Gode da amane sia:sa, Amo dunu da ilia lafidili Nama nodone sia:sa.

Be ilia dogo da Nama hame gadenena misi.

⁹ Ilia udigili Nama nodosa.

Ilia da ogogole osono bagade sema,
amo da Gode Ea Sema ilia olelesa.' "

Dunu ea Hou Wadela:su Liligi
(Maga 7:14-23)

¹⁰ Yesu da dunu huluane Ema misa:ne sia:i. Amalalu, E da ilima amane sia:i, "Nabima amola dawa:ma! ¹¹ Ea lafi ganodini dabe liligi da dunu ea hou ledo agoane hame hamosa. Be liligi da dunu ea lafidili ga ahoasea, amo fawane da ea hou ledo agoane hamosa." ¹² Ea ado ba:su dunu da Ema misini, amane sia:i, "Dia sia: nababeba:le, Fa:lisi dunu da bagadewane se nabi. Amo Di da dawa:bela:?"

¹³ E da bu adole i, "Bugi huluane Na Hebene Ada hame bugi galea, amo bugi E da a:le fasimu.

¹⁴ ‡Fa:lisi dunu yolema! Ilia da si dofoi dunu agoane. Amola si dofoi dunu da eno si dofoi dunuma logo olelesea, ela da gilisili hano ogai ganodini dafamu,"

15 Bida e amane sia:i, “Fedege sia: ea dawa:loma:ne amo ninima olelema.”

16 Yesu E bu adole i, “Dilia da ili defele, dawa:su hamela:? 17 Dilia da hame dawa:bala? Liligi da dunu ea lafidili ganodini ahoabeba:le, hagogoga sa:ili, fa:no agoane ea da:i hodo yolesili gadili ahoa. 18 §Be liligi lafidili ga ahoabeba:le, amo da dogoganini mahabeba:le, dunu ea hou ledogogo agoane hamosa. 19 Dunu ilia dogo asigi dawa:su amoga da wadela:i asigi dawa:su, fane legesu, inia: uda adole lasu, wamolasu, ogogosu, amola gadesu, amo wadela:i hou huluane da dunu ea dogoganini maha.

20 Amo liligi da dunu ea hou ledogogo agoane hamosa. Be lobo mae dodofeiwane ha:i nasea, amo dunu ilia sia: defele, amo da dunu ea hou ledogogo agoane hame hamosa.”

*Uda ea Dafawaneyale Dawa:su Hou
(Maga 7:24-30)*

21 Amo soge yolesili, Yesu da soge amo da Daia amola Saidone moilai gadenene dialebe asi.

22 Ga:ina:ne soge uda amogawi esala da Yesuma misini, amane wele sia:i, “Da:ibidi Egefe! Nama asigima! Nadiwi amo ea dogo ganodini Fio liligi da aligila sa:iba:le, e da se bagade naba.”

23 Be Yesu da amo udama bu hame adole i. Yesu Ea fa:no bobogesu dunu da Ema amane sia:i, “Amo uda masa:ne sia:ma! E da bagade wele sia:sa!”

24 Yesu E bu adole i, “Na da Isala:ili sibi fi fisi dagoi, amo fawane gaga:ma:ne, Gode da Na asunasi.”

²⁵ Amo sia: nababeba:le, uda da bu misini, osoboga gala:lasa:ili, amane sia:i, “Hina! Dia na fidima!”

²⁶ Yesu E bu adole i, “Manodafa ilia ha:i manu lale, wa:megili udigili imunu da defea hame galebe.”

²⁷ Uda da bu sia:i, “Dafawane! Be wa:me da ilia eda ea ha:i manu fafaiganini osoboga dala dabe amo naha.”

²⁸ Amalalu, amo udama Yesu E amane sia:i, “Dia dafawaneyale dawa:su hou da bagadedafa. Di da dia hanai liligi ba:mu.” Amalalu, uda ea idiwi da uhi dagoi ba:i.

Yesu da Dunu Bagohame Uhinisi

²⁹ Amo soge yolesili, Yesu da Ga:lili hano bega: lalu. E agoloba:le heda:le, esalu.

³⁰ Dunu bagohame da oloi dunu, si dofoi, emo gasuga:igi amola sia: hamedei dunu Ema oule misini, Yesu Ea emo gadenene ligisiba:le, Yesu da amo huluane uhinisisi dagoi. ³¹ Sia: hamedei da bu sia: baoui, da:i wadela:i da bu ida:iwane hamoi, emo gasuga:igi da bu noga:le lalu, si dofoi da bu ba:i. Amo hou ba:beba:le, dunu huluane da fofogadigili, Isala:ili Gode Ema nodone sia:i.

Yesu da Dunu 4000 Ilima Ha:i Manu I (Maga 8:1-10)

³² Yesu da Ea fa:no bobogesu dunu Ema misa:ne sia:i. Amalalu, E da ilima amane sia:i, “Na da dunu huluane ilima bagade asigisa. Eso udiana ilia da Na sia: nabaluu, be wali ha:i manu da hame gala. Na da ili ha:i mae nawane asula ahoasea, ilia da logoga sidisa:besa:le Na da beda:i galebe.” ³³ Be Yesu Ea ado ba:su dunu da amane

sia:i, “Ninia da dunu hame esalebe wadela:i hafoga:i sogega esala. Amo dunu bagohame sadima:ne, ninia habidili ha:i manu lama:bela?”
³⁴ Yesu E amane adole ba:i, “Dilia da agi ga:gi habodayane ganabela:?” Ilia da bu adole i, “Fesuale! Amola menabo fonobahadi bagahame dila.”

³⁵ Amaiba:le, Yesu da dunu huluane osobo da:iya fima:ne sia:i. ³⁶ Amalalu, E da agi ga:gi fesuale amola menabo lale, Godema nodone sia:ne gadole, fifili, Ea ado ba:su dunuma sagoi. Ilia da dunu enoma bu sagoi. ³⁷ Ilia huluane da sadigia:i. Ilia da hame mai dialu liligi lale, daba lobofaseyale gala ba:i. ³⁸ Nasu dunu da 4,000 amola eno uda amola mano gigilisi.

³⁹ Yesu da dunu huluanema masa:ne sia:i. Amalalu, E da dusagaiga fila heda:le, asili, Magadane sogega doaga:i.

16

Ilia da Dawa:digima:ne Olelesu Bagade Ba:mu Hanai

(Maga 8:11-13; Luge 12:54-56)

¹ *Eso afaega, Fa:lisi dunu amola Sa:diusi dunu da Yesu dafama:ne ado ba:musa: misi. Ilia da Yesu da ilima Hebene dawa:digima:ne olelesu olelema:ne sia:i. ² Be Yesu da bu adole i, “Daeya eso yoi agoai dabe ba:sea, dilia aya da gibu hame sa:imu sia:sa.

³ Hahabe, mu da haliga:i agoane ba:sea, gibu da wali sa:imu dilia da sia:sa. Dilia da mu ea dawa:digima:ne olelesu noga:le dawa:beba:le,

---

* **16:1:** Ma:diu 12:38; Luge 11:16

abuliga wali eso ea hou hame dawa:bela:
⁴ †Wadela:i amola dafawaneyale hame dawa:su
 fi da dawa:digima:ne olelesu ba:musa: hanai
 gala. Be eno hame, Youna ea dawa:digima:ne
 olelesu fawane dilia da ba:i dagoiba:le, eno hame
 ba:mu.” Amalalu, E da ili yolesili asi.

*Fa:lisi amola Sa:diusi Dunu Ilia Yisidi
 (Maga 8:14-21)*

⁵ Ea ado ba:su dunu da hano wayabo degele,
 na:iyado amoga doaga:i. Be ilia da agi ga:gi ha:i
 manu gaguli masunu gogolei. ⁶ ‡Yesu da ilima
 amane sia:i, “Dawa:ma! Fa:lisi amola Sa:diusi
 dunu ilia yisidi amoba:le beda:ma!”

⁷ Amo sia: nababeba:le, ilia da gilisili sia: dasu,
 “Ninia da agi ga:gi ha:i manu gogoleiba:le, E da
 amane sia:sa,”

⁸ Be ilia asigi dawa:su dawa:beba:le, Yesu
 E amane sia:i, “Dilia dafawaneyale dawa:su
 fonobahadi dunu! Dilia agi ga:gi gogoleiba:le, ab-
 uli sia: dabela:?” ⁹ §Agi ga:gi biyale amoga dunu
 5000 agoane ilia mai sadigia:iba:le oda dialu.
 Dilia da daba habodayane nabalesibela:?” Dilia
 amo hou gogolebela:?” ¹⁰ **Eno agi ga:gi fesuale
 gala dunu 4000 agoane ilia mai sadigia:iba:le oda
 dialu. Dilia da daba habodayane nabalesibela:?”
 Dilia amo hou gogolebela:?” ¹¹ Dilia abuli hame
 dawa:bela:?” Na da Fa:lisi amola Sa:diusi ilia
 yisidi amoba:le beda:ma sia:beba:le, Na da ha:i
 manudafa hame sia:i.”

---

† 16:4: Ma:diu 12:39; Luge 11:29 ‡ 16:6: Luge 12:1 § 16:9:
 Ma:diu 14:17-21 ** 16:10: Ma:diu 15:34-38

12 Amo sia: nababeba:le, Ea ado ba:su dunu ilia dawa:i galu. E da agi ga:gi yisidi hame sia:i, be Fa:lisi amola Sa:diusi ilia dabua fawane molole ogogosu olelesu mae nabima:ne E sisane sia:i, ilia dawa:i.

*Bida da Yesu da Mesaia Sia:i
(Maga 8:27-30; Luge 9:18-21)*

13 Yesu da soge amo da Sesalia Filibai moilai gadenene diala amoga doaga:i. E da Ea fa:no bobogesu dunuma amane adole ba:i, “Dunu Egefe da nowayale, eno dunu ilia adi sia: dalula:?” 14 ††Ea ado ba:su dunu da Ema bu adole i, “Mogili Di da Yone Ba:bodaise ilia sia:sa. Oda Di da Elaidia ilia sia:sa. Mogili Di da Yelemaia o balofede dunu eno ilia da sia: daha.”

15 Amalalu, Yesu da adole ba:i, “Be dilia! Na da nowayale, dilia adi dawa:bela:?”

16 ††Bida e bu adole i, “Di da Mesaia, Gode Ea Manodafa.”

17 Yesu E amane sia:i, “Defea! Saimone, Yone ea mano, di da hahawane gala. Amo sia:, osobo bagade dunu da dia dogoga hame olelei. Na Ada Hebene ganodini esala, Hi fawane da dima olelei.

18 Na da dima sia:sa! Dia dio dawa:loma:ne da ‘igi’. Amo igi da:iya Na da Na Fa:no Bobogesu Fi gasawane gagumu. Amasea, Ha:idisi da Na fi ilima hame osa:la heda:mu. 19 §§Na da Gode Ea Hinadafa Hou gi amo dima imunu. Di da osobo bagadega hou logo ga:simusa: sia:sea, amo logo da Hebene ganodini ga:si dagoi ba:mu. Amola di

---

†† 16:14: Ma:diu 14:1-2; Maga 6:14-15; Luge 9:7-8   †† 16:16:
Yone 6:68-69   §§ 16:19: Ma:diu 18:18; Yone 20:23

da osobo bagadega hou logo doasimusa: sia:sea, amo logo da Hebene ganodini doasi dagoi ba:mu.

²⁰ Amalalu, Yesu da Ea ado ba:su dunuma amane sia:i, “Dilia amo sia: eno dunu ilima mae adoma!”

*Yesu da Ea Se Nabimu amola Bogomu Olelei
(Maga 8:31—9:1; Luge 9:22-27)*

²¹ Amalalu, Yesu da muni moloiwane Ea ado ba:su dunuma olelelalu, “Na da Yelusaleme moilaiga asili, asigilai dunu, gobele salasu dunu amola sema olelesu dunu ilia da Nama gege-muba:le, Na da se bagade nabimu. Ilia da Na medole legemu. Be eso udiana aligili, Na da bu wa:legadomu.”

²² Bida da Yesu la:idiga adole asili, amane sia:i, “Hina! Defea hame galebe! Agoane hame hamomu!”

²³ Be Yesu da sinidigili, amane sia:i. “Sa:ida:ne! Di gasigama!. Di da Na logo ga:su agoane. Amo asigi dawa:su da Godema hame misi. Amo da osobo bagade dunu ilia asigi dawa:su fawane.”

²⁴ *** Amalalu, Yesu da Ea ado ba:su dunuma amane sia:i, “Nowa dunu da Na sigi masunusa: dawa:sea, e da ea esalusu fisili, ea bulufalegei gisawane, Nama fa:no bobogemu. ²⁵ ††† Nowa dunu da ea esalusu gagumusa: hanai galea, e da ea esalusu fisimu. Be nowa dunu da Nama asigiba:le, ea esalusu fisiagasea, e da ea esalusu bu ba:mu

²⁶ Osobo bagade dunu da osobo bagade liligi huluane lama:ne, ea esalusu fisimu da defeala:?”

*** 16:24: Ma:diu 10:38; Luge 14:27 ††† 16:25: Ma:diu 10:39; Luge 17:33; Yone 12:25

Hame mabu! Amai galea, e da ea esalusu bu lamu hamedei gala. ²⁷ †††Dunu Egefe bu misunu eso da gadenei. E da Gode Ea hadigi bu lale, E amola a:igele dunu da misini, dunu ilia hou hamoi defele, dabe ilima imunu. ²⁸ Na da dilima dafawane sia:sa! Dunu mogili wahawane esala, ilia da mae bogole, Dunu Egefe Hinawane hamoi manebe ba:mu.”

17

Yesu Ea Da:i da Afadenene Hadigi Ba:i (Maga 9:2-13; Luge 9:28-36)

¹ *Eso gafeyale aligili, Yesu da Bida, Ya:mese amola Yone, ili oule asili, ilisu goumiba:le heda:le, esalu. ² Ili ba:loba, Yesu Ea da:i da afadenene, Ea odagi da eso ea hadigi agoai ba:i. Ea abula amola da ahea:ia:i hadigi bagade agoane hamobe ba:i. ³ Ili ba:loba, Mousese amola Elaidia, Yesu ili sia: dalebe ba:i. ⁴ Bida da Yesuma amane sia:i, “Hina! Ninia guiguda: esalebaba:le hahawane bagade. Di da nama sia:sea, na da diasu udiana gagumu, Di, Mousese amola Elaidia golama:ne, na da diligili hiougimu.”

⁵ †Ea amane sia:nanoba, mumobi hadigiwane sa:ili, ili huluane uligi dagoi. Mumobi ganodini, sia: bagade nabi amo, “Go da Na dogolegei Manodafa. Ea sia: nabima!”

††† 16:27: Ma:diu 25:31; Gesami Hea:su 62:12; Louma 2:6

* 17:1: 2 Bida 1:17-18 † 17:5: Mui 22:2; Mousese ea Malasu 18:15; Gesami Hea:su 2:7; Aisaia 42:1; Ma:diu 3:17, 12:18; Maga 1:11; Luge 3:22

⁶ Amo sia: nabaloba, Yesu Ea ado ba:su dunu da beda:iba:le, osoboga gala:la sai

⁷ Be Yesu da misini, ilia da:i digili ba:i. E da ilima amane sia:i, “Dilia wa:legadoma! Mae beda:ma!” ⁸ Ili da si ba:le gadoloba, Yesu fawane ba:i.

⁹ Ili da goumiba:le bu daloba, Yesu da ilima amane sia:i, “Dilia waha ba:i liligi eno dunu ilima mae adoma! Dunu Egefe da bogole, bu wa:legadolesu ba:sea, amo esoga fawane olelema.”

¹⁰ †Yesu Ea ado ba:su dunu da Ema amane adole ba:i, “Sema sia: olelesu dunu da abuliba:le, Elaidia da hidadea misunu, amo olelesala:?”

¹¹ Yesu E bu adole i, “Dafawane! Elaidia da hidadea logo fodomusa: misunu. ¹² §Be Na da dilima sia:sa. Elaidia da bu misi dagoi. Be osobo bagade dunu da ea misi hame dawa:i galu. Ili da ili hanai asigi dawa:su hou amoga ema hamoi dagoi. Amo hou defele ilia da Dunu Egefe Ema hamomuba:le, E da se nabimu.”

¹³ Amalalu, Ea ado ba:su dunu da E da Yone Ba:bodaise ea hou ilima olelei, amo ilia da dawa:i galu.

Yesu da Goi amoea Dogoga Fio A:silibu Aligila Sa:i, Uhinisi Dagoi

(Maga 9:14-29; Luge 9:37-43)

¹⁴ Yesu amola Ea ado ba:su dunu da eno dunu gilisibi amoga doaga:i. Dunu afadafa da Yesuma misini, muguni bugili, ¹⁵ Yesuma amane sia:i, “Hina! Di da nagofema asigima! E da sidisu hamobeba:le, e da eso enoga nasuba dafasa,

---

‡ 17:10: Ma:lagai 4:5 § 17:12: Ma:diu 11:14

enoga hanoa sidina daha. ¹⁶ Na mano amo Dia ado ba:su dunuma uhima:ne oule misi. Be ilia sia:ne ba:loba hamedei galu.”

¹⁷ Yesu E amane sia:i, “Dilia da dafawaneyale hame dawa:su amola giadofasu fi dunu! Na da eso habodayane dili amola guiguda: esa-loma:bela:? Na da eso habodayane dilia giadofasu hou ba:ma:bela:? Amo mano Nama oule misa!” ¹⁸ Yesu E da Fio liligi amo mano ea dogo ganodini esalu, amoma gasawane sia:i. Amalalu, Fio liligi da fadegale fasi dagoi. Goi da bu uhinisi dagoi ba:i.

¹⁹ Fa:no, Yesu Ea ado ba:su dunu da wamowane Ema misini, amane sia:i, “Ninia da wadela:i liligi fadegale fasimu da abuli hamedebela:?”

²⁰ **E amane sia:i, “Dilia dafawaneyale dawa:su hou da fonobahadiba:le, dilia fadegamu da hamedei ba:i. Na da dafawane sia:sa! Dilia dafawaneyale dawa:su hou da masada ea hawa: defele ba:sea, dilia da amo gumi ea dialebe sogebi yolesili eno sogega masa:ne sia:sea, gumi da dilia sia:i nabawane hamomu. Dilia da liligi huludafa hamomu defele ba:mu. ²¹ Be ha:i mae nawane bagade sia:ne gadosea fawane da gasa bagade Fio waha ba:i da mugulumu.

*Yesu da Ea Bogomu Bu Olelei
(Maga 9:30-32; Luge 9:43-45)*

²² Yesu amola Ea ado ba:su dunu da gilisili Ga:lili sogega ahoana, E da ilima amane sia:i, “Dunu afae da Dunu Egefe amo hohonone, eno

---

** 17:20: Ma:diu 21:21; Maga 11:23; 1 Golidia 13:2

osobo bagade dunu ilima imunu. ²³ Amasea, ilia da Dunu Egefe medole legemu. E da eso uadiana aligili bu uhini wa:legadomu.” Amo sia: nabaloba, ilia da da:i dioi bagade nabi.

Debolo Diasu Su Lidisu

²⁴ ††Yesu amola Ea ado ba:su dunu da Gabena:ia:me moilaiga doaga:loba, Debolu Diasu su lidisu dunu ilia da Bidama misini, ema amane sia:i, “Dia olelesu dunu da Debolu Diasu su iahala:?”

²⁵ Bida da bu adole i, “Ma!” E da bu diasu ganodini ahoanoba, Yesu da hidadea ema sia:i, “Saimone! Di adi dawa:bela:? Osobo bagade hina bagade dunu ilia da nowama su (da:gisi) labala? Ili da ilia mano ilima labala? O eno dunuma labala?”

²⁶ Bida da bu adole i, “Ili da eno dunuma laha.” Yesu E amane sia:i, “Amaiba:le, ilia mano da su hame imunu. ²⁷ Be su lidisu dunu da udigili fofogadigisa:besa:le, di hanoga sa:ili, dimani adoma. Menabo hiougisia, ea lafi dagale, ganodini muni fage ba:mu. Amo fage lale, su lidisu dunuma dia su iasu amola Na su iasu defele ima.”

18

Nowa da Gode Ea Hinadafa Hou amo Ganodini da Baligi Bagade Ba:ma:bela:?

(Maga 9:33-37; Luge 9:46-48)

¹ *Amo esoga, Yesu Ea fa:no bobogesu dunu ilia da Yesuma misini, amane sia:i, “Gode Ea Hinadafa Hou ganodini nowa da baligi bagadela:?”

---

†† 17:24: Gadili Asi 30:13, 38:26   * 18:1: Luge 22:24

² Yesu da mano fonobahadi Ema misa:ne sia:i. E da amo mano fonobahadi ilia gilisisu ganodini ilia midadi aligila misa:ne sia:i. ³ †Amalalu, E da amane sia:i, “Na da dafawane sia:sa! Dilia da hame sinidigili, dilia hou amo mano ea hou agoane bu hame hamosea, dilia da Gode Ea Hinadafa hou ganodini masunu hamedei ba:mu.

⁴ Amaiba:le, nowa dunu da ea hou fonobosea, goe mano fonobahadi ea hou agoane bu hamosea, amo dunu fawane da Gode Ea Hinadafa Hou ganodini baligi bagade ba:mu.

⁵ Nowa da Na Dioba:le, mano fonobahadi goe mano agoane amo hahawane yosia:sea, e da Na amola hahawane yosia:sa.

Dafama:ne Ado Ba:su

(Maga 9:42-48; Luge 17:1-2)

⁶ Nowa dunu da mano fonobahadi afae ea Nama dafawaneyale dawa:su hou yolesima:ne ado ba:sea, amo dunu ea se iasu dabe lamu da dunu amo ea galogoaga igi bagadedafa la:gili, hano wayabo bagadega galadigi dagoi ba:i, amo ea se iasu bagadewane baligimu. ⁷ Be eno dunu ilia hou hamobeba:le, dunu eno da dafamu. Amaiba:le osobo bagade fi da se bagade nabimu. Amo hou da doaga:mu. Be dafama:ne ado ba:su dunu da se iasu bagadedafa ba:mu.

⁸ ‡Dia lobo ea hou o dia emo ea hou hamobeba:le, di da wadela:le hamosea, di da eso huluane mae haba:dole nenanebe lalu ganodini, dia lobo adunawane amola emo adunawane ahoasa:besa:le, dia emo o lobo damuni fasima.

---

† **18:3:** Maga 10:15, Luge 18:17   ‡ **18:8:** Ma:diu 5:30

Di da Fifi Ahoanusu ganodini lobo o emo afae-wane masunu da defea. ⁹ §Dia siga ba:beba:le dafamu galea, defea, dia si duga:le fasima. Di da si afadafa fawane Fifi Ahoanusu amo ganodini masunu da defea. Be si adunawane gala amo Helo laluga ha:digi dagoi ba:mu da defea hame.

Sibi Fisi Fedege Sia:
(Luge 15:3-7)

¹⁰ “Mano fonobahadi afae ea hou da hamedei, amo maedafa dawa:ma! Na da dilima sia:sa! Eso huluane Hebene ganodini, ilia a:igele fidisu dunu da Na Ada ea odagi ba:lala. ¹¹ **Dunu Egefe da fisi liligi bu lamusa: misi dagoi.

¹² Dilia adi dawa:bela:? Sibi ouligisu da sibi 100 agoane ouligibiba:le, afadafa fisisia, e da eno 99 yolesili, amo sibi fisi afae hogoma:bela:?

¹³ Dafawane! E da hogomu! Bu ba:sea, e da nodone bagade sia:mu. Ea hahawane hou amo sibi ba:beba:le, sibi hame fisi99ilima hahawane hou, da bagadewane baligimu

¹⁴ Amaiba:le, mano fonobahadi afadafa fawane da fisili udigili bogomu, Gode Ea higa:i hodosa.

Dia Fi Dunu da Wadela:i Hou Hamoi Galea

¹⁵ ††Dia fi dunu da dima wadela:le hamoi galea, di ema asili, wamowane hima hidadea nabima. E da dia sia: nabasea, e da dia fi dunu bu esalumu. ¹⁶ ††Be e da dia sia: hame nabasea, dunu afadafa o aduna eno lale, ema bu fofada:ma! Dunu aduna o udiana ilia da ba:su

---

§ 18:9: Ma:diu 5:29   ** 18:11: Luge 19:10   †† 18:15: Luge 17:3   †† 18:16: Mousesese ea Malasu 19:15

hou hamosea, dia sia: da dafawane, dunu eno ilia da ba:mu. ¹⁷ Be wadela:i hamosu dunu da ilia sia: hame nabasea, Gode Ea Fa:no Bobogesu Fi dunu huluane ilima adoma. E da ilia sia: amola hame nabasea, dilia amo dunu fadegama. Dilia da amo dunu ga fi wadela:i hamosu dunu defele ba:mu da defea.

Gode Ea Fa:no Bobogesu Dunu Ilia Gasa Hou

¹⁸ §§Na da dafawane sia:sa! Dilia osobo bagadega logo ga:sisia, amo logo da Hebene ganodini ga:si dagoi ba:mu. Dilia da osobo bagadega amo logo bu doasisia, amo logo da Hebene ganodini doasi dagoi ba:mu.

¹⁹ Na da eno dilima olelesa. Dunu aduna da gilisili hou afadafa hamomusa: sia:ne gadosea, Na Ada Hebene ganodini esala da amo hou hamomu. ²⁰ Bai dunu aduna o udiana da Na Dioba:le gilisia, Na amola da ilima gilisi dagoi ba:mu.

Hawa: Hamosu Dunu afae da Goglema:ne Olofosu Hame Dawa:i - Fedege Sia:

²¹ ***Bida da Yesuma misini, amane sia:i, "Hina! Na ola o na eya nama wadela:le hamonanea, na da eso habodayane ea wadela:i hou goglema:ne olofoma:bela:? Fesuale agoane goglema:ne olofoma:bela:?"

²² †††Yesu E bu adole i, "Fesuale agoane hame, be 77 agoane osia:idafa amo ea wadela:i hou goglema:ne olofoma. ²³ Bai Gode Ea Hinadafa hou da agoaiwane gala. Osobo bagade hina

---

§§ 18:18: Ma:diu 16:19; Yone 20:23   *** 18:21: Luge 17:3-4

††† 18:22: Mui 4:24

bagade dunu afae da ea hawa: hamosu dunuma ilia bidi lasu hou abodemusa: dawa:i galu. ²⁴ Hawa: hamosu dunu afadafa ema, e da muni bagadedafa dabe lamu galu. ²⁵ Be amo hawa: hamosu dunu da dabe imunu hamedeiba:le, hina bagade da amo dunu, ea uda, ea mano amola ea liligi huluane bidi lale, amo muni ema ima:ne sia:i. ²⁶ Amo sia: nababeba:le, hawa: hamosu dunu da muguni bugili, ea hinama amane sia:i, 'Nama asigiba:le ouesaloma! Na da huluane imunu.' ²⁷ Amalalu, hina bagade da ema asigiba:le, amane sia:i, 'Defea! Yolema! Dabe huluane yolele, mae ima.'

²⁸ Be amo hawa: hamosu dunu da asili, eno hawa: hamosu dunu ba:i. Amo hawa: hamosu dunu da ema dabe fonobahadi fawane imunu galu. E da ea galogoa gaguli, gasawane sia:i, 'Na dabe wahadafa nagili ima!'

²⁹ Amalalu, ea na:iyado da diasa:ili, muguni bugili amane sia:i, 'Nama asigiba:le, ouesaloma! Na da imunu!' ³⁰ Be e da hame asigi. E da amo dunu se iasu diasuga galadigili, bidi huluane iabeba:le fawane se iasu diasu logo bu doasima:ne sia:i.

³¹ Eno hawa: hamosu dunu huluane da amo hou ba:beba:le, se nabi. Ili da hina bagadema asili, amo hou huluane ema olelei.

³² Amalalu, hina bagade da amo dunu ema misa:ne sia:i. E da ema amane sia:i, 'Di wadela:i hawa: hamosu dunu! Di da nama fofada:iba:le, na da dia dabe imunu huluane gogolema:ne olofoi dagoi. ³³ Di da na asigi hou defele, dia na:iyadoma asigimu da defea galu!'

³⁴ Hina bagade da ougiba:le, amo hawa: hamosu dunu se iasu diasu ouligisu dunuma asunasi. Se iasu ianu, dabe huluane ia dagoiba:le fawane yolema, e sia:i.

³⁵ Amo hou defele, dilia da dilia na:iyado ilia hou hame gogolema:ne olofosea, Na Ada da amo hou dilima hamomu.”

19

Uda Fisiagasu Hou (Maga 10:1-12)

¹ Amo sia: olelei dagoloba, Yesu da Ga:lili soge yolesili, Yodane hano degele, Yudia sogega doaga:i. ² Dunu bagohame da Ema fa:no bobo-gei. Yesu da oloi dunu huluane uhinisisi dagoi. ³ Fa:lisi dunu da Ema misini, Ema dafama:ne amane adole ba:i, “Dunu da hanaiba:le, ea uda udigili fisiagamu da defeala:?”

⁴ *Yesu E bu adole i, “Dilia da Gode Sia: Dedei Buga hame idibela:? Osobo bagade Hahamosu Dunu da hemonega dunu amola uda hahamone, ⁵ †elama amane sia:i, ‘Amaiba:le dunu da ea eda amola eme yolesili, ea udama madelagimu. Ela da da:i hu afadafa fawane hamomu,’ ⁶ Amaiba:le, ela da aduna hame be afadafa hamoi. Gode Ea madelagiba:le, osobo bagade dunu ilia afafamu da defea hame galebe.”

⁷ ‡Amalalu, ilia da Yesuma bu adole ba:i, “Amaiba:le, Mousesese da abuliba:le hamoma:ne sia:i eno adobela:? E da amane olelei ‘Fisiagasu

---

* **19:4:** Mui 1:27, 5:2 † **19:5:** Mui 2:24 ‡ **19:7:** Mousesese ea Malasu 24:1-4; Ma:diu 5:31

melo a dedene udama iasea, fisiagamu da defea.' " ⁸ Yesu E bu adole i, "Dilia dogo da ga:nasi hamoi dagoiba:le, Mousesese da uda fisiagasu hou da defea sia:i. Be osobo bagade hahamosu eso amoga, amo hou da hame ba:su. ⁹ SDunu da ea uda fisiagasea, amola eno lasea, e da inia: uda adole lasu hamosa. Fisiagasu logo afadafa da ea uda hanaiba:le, eno dunuga wadela:lesiba:le, fisiagamu logo diala,"

¹⁰ Yesu Ea ado ba:su dunu da Ema amane sia:i, "Amaiba:le, uda lasu hou wadela:sa:besa:le, dunu da uda hamedafa lamu da defea."

¹¹ Yesu E bu adole i, "Uda hame lasu hou amo, dunu huluane da hame hamomu. Hame mabu! Gode da dunu afae afae fawane amo hamomusa:gini gasa iaha. ¹² Uda hame labe dunu mogili da agoane lalelegeiba:le, uda lamu da hamedei. Uda hame labe dunu mogili da dunu enoga hamoiba:le, uda lamu da hamedei. Dunu mogili da eno liligi mae dawa:le, Gode Ea Hinadafa Hou hawa: hamomu hanaiba:le, uda hame lasa. Nowa dunu da goe sia: hi hamomu defele ba:sea, e da amo hou lalegagumu da defea."

*Yesu da Mano Fonobahadi ilima Asigi Sia:i
(Maga 10:13-16; Luge 18:15-17)*

¹³ Dunu eno da mano fonobahadi Yesuma oule misi. Yesu da ilia dialuma da:iya ea lobo ligisima:ne amola ili fidimusa:, Godema sia:ne gadoma:ne, ilia da hanai galu. Be Yesu Ea ado ba:su dunu da hihini ilima gagabole sia:i. ¹⁴ Be Yesu E amane sia:i, "Mano fonobahadi ilia Nama

misunu logo mae damuma! Gode Ea Hinadafa hou da mano wewai ilia:!" ¹⁵ Amalalu, E da Ea lobo amo mano fonobahadi ilia dialuma da:iya ligisili, yolesili asi.

Bagade Gagui Dunu Ayeligi
(Maga 10:17-31; Luge 18:18-30)

¹⁶ Eso afaega, dunu afae da Yesuma misini, amane sia:i, "Olelesu! Na da eso huluane Fifi Ahoanusu ba:ma:ne, adi ida:iwane hou hamoma:bela:?"

¹⁷ Yesu E bu adole i, "Di da abuli hou ida:iwane hamomusa:, Nama adole ba:bela:? Afadafa fawane da ida:iwane gala, - amo da Gode Hi fawane. Di da eso huluane Fifi Ahoanusu ba:mu hanai galea, Gode Ea Sema hamoma:ne sia:i nabawane hamoma."

¹⁸ **E da Yesuma bu adole ba:i, "Adi Semala:?" Yesu E amane sia:i, "Mae fane legema! Inia: uda mae adole lama! Liligi mae wamolama! Mae ogogoma! ¹⁹ ††Dia ada amola ame elama asigima! Dina: da:ima asigi hou defele eno dunuma asigima!"

²⁰ Dunu ayeligi da Yesuma bu adole i, "Na da amo sema huluane nabawane hamoi dagoi. Na da eno adi hamoma:bela:?" ²¹ Yesu E amane sia:i, "Di da houdafa hamomusa: dawa:sea, dia liligi huluane bidi lale, amo muni lai huluane hame gagui dunuma ima. Amasea, di da liligi ida:iwane bagade gala, Hebene ganodini ligisi ba:mu. Amasea, misini, Nama fa:no bobogema."

** 19:18: Gadili Asi 20:13-16; Mousesese ea Malasu 5:17-20

†† 19:19: Gadili Asi 20:12; Mousesese ea Malasu 5:16; Gobele Salasu 19:18

²² Be amo sia: nababeba:le, dunu ayeligi da sinidigili, da:i dioiwane asi. Bai e da liligi bagade gaguiba:le.

²³ Yesu da Ea fa:no bobogesu dunuma amane sia:i, “Bagade gagui dunu da Gode Ea Hinadafa Hou amoga heda:su logo ga:nasi bagade ba:sa.

²⁴ Ga:mele da nusi ea gelaboga golili masunu da gasa bagade. Be bagade gagui dunu ea Hebene heda:su logo da ga:mele ea nusi gelaboga golili masunu logo baligisa.”

²⁵ Amo sia: nababeba:le, Yesu Ea ado ba:su dunu da fofogadigili amane sia:i, “Logo da gasa bagadeba:le, nowa da Gode Ea gaga:su ba:ma:bela:?”

²⁶ Yesu da ilima molole ba:legale, ilima amane sia:i, “Osobo bagade dunu da amo hou hamomu hamedei ba:sa. Be Gode da gasa bagade hou huludafa hamomusa: dawa:.”

²⁷ Amalalu, Bida da amane sia:i, “Ninia da abolebela:? Ninia da liligi huluane yolesili, Dima fa:no bobogeiba:le, ninia da adi lama:bela:?”

²⁸ ‡‡Yesu E bu adole i, “Na da dafawane sia:sa! Gode Ea Hinadafa hou gaheabolo esoga, Dunu Egefe da Ea Hina Fisuga fisia, dilia da Nama fa:no bobogebeba:le, eno fisu fagoyale gala Isala:ili fi fagoyale gala ilima fofada:musa: fimu galebe.

²⁹ Sia: eno diala. Nowa dunu da Nama asigiba:le, ea diasu, ola, eya, aba, eda, eme, mano o soge fisi galea, e da amo liligi 100 agoane lamu, amola eso huluane mae bogole, Fifi Ahoanusu lamu.

³⁰ §§Dunu bagohame waha fa:no agoane mabe

---

‡‡ 19:28: Ma:diu 25:31; Luge 22:30   §§ 19:30: Ma:diu 20:16; Luge 13:30

da bisili doaga:mu. Dunu bagohame waha bisili mabe da fa:no doaga:mu.”

20

Waini Sagai Hawa: Hamosu Dunu

¹ Yesu E eno amane sia:i, “Gode Ea Hinadafa hou da waini sagai hina dunu agoane. E da ha-habe wa:legadole, hawa: hamosu dunu lidimusa: asi. ² E da amo hawa: hamosu dunuma amane sia:i, ‘Eso hawa: hamoi dagobeba:le, na da dilima silifa muni fage afae imunu. Na sagaiga hawa: hamomusa: masa,’. ³ Eso mabe galu, e da bu asili, bidi lama:ne legesu diasuga, eno dunu udigili lelebe ba:i. ⁴ E da ilima amane sia:i, ‘Dilia amola na waini sagaiga hawa: hamomusa: masa. Na da bidi defele dilima imunu,’

⁵ Ili da asi. Esomogoa amola eso bega:be galu, e bu asili, ea musa: hou agoane hamosu. ⁶ Daeya, helefimu wesu gadenesa, E da bu asili, eno dunu udigili lelebe ba:i. E da ilima amane sia:i, ‘Dilia abuli udigili lelebe:?’ ⁷ Ili bu adole i, ‘Dunu da ninima hawa: hamosu hame oleleiba:le, ninia udigili lela,’ Amaiba:le, e da ilima amane sia:i, ‘Defea! Dilia amola na waini sagaiga hawa: hamomusa: masa!’

⁸ *Daeya helefimusa: wele sia:noba, waini sagai hina da ea hawa: hamosu dunu ouligisu dunuma amane sia:i, ‘Hawa: hamosu dunu ilia muni lamusa: misa:ne sia:ma! Fa:no lidi dunu da hidadea lamu. Musa: lidi dunu da fa:no lamu.’ ⁹ Helefimu gadenei fa:no lidi dunu da misini, bidi

---

* 20:8: Gobele Salasu 19:13; Mousese ea Malasu 24:15

muni fage afae lai dagoi. ¹⁰ Musa: lidi dunu misini, ilia da baligili lamusa: dawa:i galu. Be ilia amola muni fage afae fawane lai dagoi.

¹¹ Amaiba:le, ilia da waini sagai hina dunuma mi hananewane sia:i, ¹² 'Fa:no misi dunu da fonobahadi fawane hawa: hamoi, be ninia da bagade hamoi amola esoga gia:i dagoi. Di da abuli ilia lai defele fawane ninima iabela:?'

¹³ Hina dunu da dunu afadafa ema amane bu adole i, 'Na:iyado! Na dima ogogolelewane hame hamoi. Di da fage afae lama:ne eso afae hawa: hamomusa: sia:i

¹⁴ Dia muni lale masa! Na da fa:no misi dunuma defele imunu hanai gala. ¹⁵ Amo muni ni gaguiba:le, na hanai hou ni hamomu da defea. Na da hahawane iabeba:le, di da abuliga mudasu hamosala:?'

¹⁶ †Amaiba:le waha fa:no mabe da hidadea bisili doaga:mu. Waha bisili mabe da fa:no doaga:mu."

*Yesu da Ea Bogomu Hou Bu Olelei
(Maga 10:32-34; Luge 18:31-34)*

¹⁷ Yesu da Yelusalemega doaga:musa: logoga ahoanoba, E da Ea ado ba:su dunu fagoyale gala la:ididili oule asili, ilima amane sia:i, ¹⁸ "Nabima! Ninia Yelusaleme moilai bai bagadega doaga:sea, gobele salasu amola Sema olelesu dunu ilia da Dunu Egefe gasawane gaguli, fofada:ne, medomusa: sia:mu. ¹⁹ Amasea, ilia da Dunu Egefe amo Dienadaile dunuma imunu. Ilia da Ema oufesega:ne, fane, bulufalegeiga bogoma:ne

---

† 20:16: Ma:diu 19:30; Maga 10:31; Luge 13:30

medomu. Amasea, eso udianaga, Gode da Ea da:i hodo uhini, wa:legadolesimu.”

Ame ea Adole Ba:su
(Maga 10:35-45)

²⁰ Amalalu, Sebedi idua da egefe aduna Yesuma oule misini, Ema beguduli, hou ida:iwane ima:ne adole ba:i.

²¹ Yesu da amo udama amane sia:i, “Di adi lamu?”

Uda da bu adole i, “Dia Hinadafa Hou lasea, nagofe aduna, afadafa dia lobo dafa amola eno Dia lobo fofadiga fima:ne, Di sia:ma.”

²² Yesu da amo uda ea mano elama bu adole i, “Dilia da mae dawa:iwane adole ba:sa. Na se nabasu faigeleiga di, amo Na da manu galebe. Amo se nabasu faigelei alia da manu defele ganoma:bela:?” Ela bu adole i, “Ania da defele!”

²³ Yesu E bu sia:i, “Dafawane! Alia da Na se nabasu faigelei manu galebe. Be Na lobodafa amola lobo fofadi fisu ilegemu Na da hame dawa:. Na Ada Hi fawane da amo ilegei dagoi.”

²⁴ Amo sia: nababeba:le, eno ado ba:su dunu nabuane gala da Ya:mese amola Yone elama mihanai galu. ²⁵ ‡Amaiba:le, Yesu da ili amo Ema misa:ne sia:i. E da ilima amane sia:i, “Gode Ea hou hame lalegagui dunu ilia ouligisu dunu, ilia da gasa bagade hina hou hamonana. ²⁶ §Be dilia da agoane hame hamomu. Nowa dunu e da hina gasa bagadewane esalumusa: dawa:sea, e da dilia huluanema hawa: hamosu dunu defele esaloma:mu. ²⁷ Nowa da bisiliwane masusa:

---

‡ 20:25: Luge 22:25-26 § 20:26: Ma:diu 23:11; Maga 9:35; Luge 22:26

dawa:sea, e da dilia mae bidi lale hawa: hamosu dunu agoane esalumu da defea. ²⁸ Amo defele, Dunu Egefe da dunu eno Ema hawa: hamomusa: sia:ma:ne hame misi. Be E da eno dunu fidimusa: misi. Dunu Egefe da eno dunu ilia esalusu bidi lama:ne, Ea esalusu fisimusa: misi dagoi,”

*Yesu da Si Wadela:i Dunu Aduna Uhinisi
(Maga 10:46-52; Luge 18:35-43)*

²⁹ Yesu amola Ea ado ba:su dunu da Yeligou moilai baligilaloba, dunu bagohame ilima fa:no bobogelalebe ba:i. ³⁰ Si dofoi dunu aduna da logo bega: esalebe ba:i. Ela da Yesu logoga mabe nababeba:le, bagadewane wele sia:i, “Hina! Da:ibidi Egefe! Anima asigima!”

³¹ Dunu huluane da elama gagabole sia:i. “Ouiya:ma!” Be ela da bu baligili bagade wele sia:i, “Hina! Da:ibidi Egefe! Anima asigima!”

³² Amalalu, Yesu da oualigili, ela Ema misa:ne sia:i. E da elama amane adole ba:i, “Na alima adi hamoma:bela:?”

³³ Ela da bu adole i, “Hina! Dia da ani bu ba:ma:ne si fadegama:ne, ania da hanai,”

³⁴ Yesu da elama bagadewane asigiba:le, elea si digili ba:i. Amalalu, elea si da bu fadegale, ela Yesuma fa:no bobogei.

21

Yesu da Hahawane Yelusaleme Moilai Bai Bagadega Doaga:i

(Maga 11:1-11; Luge 19:28-40; Yone 12:12-19)

¹ Yesu amola Ea ado ba:su dunu, ilia da Yelusaleme moilai bai bagadega doaga:musa: asili, Bedefage moilaiga doaga:i (Bedefage da

Olife agolo soge ganodini galu). Yesu da Ea fa:no bobogesu dunu aduna, amo moilaiga asunasi. ² E amane sia:i, “Moilaiga doaga:sea, ali da dougi amola ea mano gidi bagelesi dialebe ba:mu. Elea bagei fadegale, Nama oule misa. ³ Eno dunu da alia logo hedofamusa: gagabole sia:sea, ali agoane sia:ma, ‘Hina da amo dougi amola ea mano Ema hawa: hamomusa: lamu.’ Amo sia: nababeba:le, ilia da alia logo hame hedofamu.”

⁴ Amo hou da hemone balofede dunu ea sia: didili hamoi dagoi ba:i. ⁵ *Balofede dunu hemone amane sia:i,

“Saione moilai bai bagade fi ilima olelema!
Dawa:ma! Dilia Hina Bagade da manebe!
Ea hou da fonoboiwane.
E da dougi amola dougi ea mano,
amo da:iya fila heda:le manebe ba:mu.”

⁶ Amaiba:le, Yesu Ea ado ba:su dunu da Yesu Ea hamoma:ne sia:i hamoi. ⁷ Ela da dougi amola ea mano oule misini, ela baligiga elea abula amoga dedebei. Amalalu, Yesu da fila heda:i. ⁸ Dunu bagohame da ilia abula fadegale, logoga ligisi. Eno da ifa amoda damuni, logoga ligisisi. ⁹ †Yesu da amo da:iya asili, dunu bagohame Yesuma bisili, eno bagohame ea baligia fa:no bobogele, huluane gilisili bagadewane nodone wele sia:i, “Da:ibidi Egefe Ema nodone sia:ma! Gode Ea Dioba:le misi Dunu da Gode Ea hahawane dogolegesu hou bagade ba:mu da defea! Godema nodone sia:ma!”

¹⁰ Yesu da Yelusaleme moilai bai bagadega golili daloba, dunu huluane da bagadewane

---

* 21:5: Segalaia 9:9 † 21:9: Gesami Hea:su 118:25-26

fofogadigi. Ilia amane sia:i, “Go da nowala:?”

¹¹ Ea oule misi dunu gilisi ilia da bu adole i, “Go da balofede dunu, Yesu. E da Na:salede moilai Ga:lili soge ganodini amodili misi.”

Yesu E Debolo Diasu Doga:i

(Maga 11:15-19; Luge 19:45-48; Yone 2:13-22)

¹² Yesu E da Debolo Diasu ganodini golili sa:ili, bidi lasu dunu huluane sefasi. E da su afadnesu dunu ilia fafai amola sio bidi lasu dunu ilia fisu delegili fafasi dagoi.

¹³ †E amane sia:i, “Gode Sia: Dedei Buga ganodini agoane dedei diala, ‘Gode da amane sia:i, Dunu huluane da Na diasu da sia:ne gadosu diasu ilia da sia:mu.’ Be dilia da amo Diasu, wamolasu dunu ilia wamoaligisu diasu agoane hamosa.”

¹⁴ Si dofoi amola emo gasuga:igi dunu da Debolo Diasu amo ganodini Ema misi. E da amo dunu uhinisi dagoi. ¹⁵ Gobelesalasu dunu amola sema olelesu dunu da amo gasa bagade hou amola mano ilia Debolo Diasu ganodini Yesuma amane wele sia:nanu, “Da:ibidi Egefe Ema nodoma!” amo ba:beba:le, ilia da mi hanai galu. ¹⁶ §Ilia da Yesuma amane adole ba:i, “Di da ilia nodosu sia: nabala:?”

Yesu E bu adole i, “Na naba! Dilia Gode Sia: dedei idibela:? Amo sia: da agoane dedei diala, ‘Di da mano amola mano dudubudafa ilima nodone sia:ma:ne olelei dagoi.’ ”

¹⁷ Amalalu, Yesu da yolesili asili, Bedani moilaiga golamusa: asi.

---

† 21:13: Aisaia 56:7; Yelegaia 7:11   § 21:16: Gesami Hea:su 8:2

Yesu da Figi Ifa Wadela:lesi
(Maga 11:12-14,20-24)

¹⁸ Golale, hahabe, Yesu da Yelusaleme moilaiga bu doaga:musa:, logoga ahoanoba, ha:i nabi. ¹⁹ E da figi ifa logo bega: ba:beba:le, ha:i manu faimusa:, figi ifa baia doaga:i. Be dulu hame ba:i, lubi fawane ba:i. Amaiba:le, Yesu da amo figi ifa amoma amane sia:i, “Di da hobe a dulu bu hamedafa legemu.” Amalalu, figi ifa da hedolodafa bioi dagoi ba:i.

²⁰ Amo hou ba:beba:le, Yesu Ea fa:no bobogesu dunu da fofogadigili amane sia:i, “Figi ifa da abuliba:le hedolowane bioila:?”

²¹ **Yesu E bu adole i, “Na dilima dafawane sia:sa! Dilia da mae asaboiwane dafawaneyale dawa:sea, dilia da Na waha hou amo figi ifaga hamoi, dilia amola da hamomusa: dawa:mu. Eno amola dilia sia:beba:le, amo agolo da mugu-luli, hano wayabo bagadega bu dialebe ba:mu.

²² Dilia da dafawaneyale dawa:beba:le sia:ne gadosea, dilia adole ba:su liligi huluane lamu.”

Nowa da Yesuma Hina Bagade Hou Ilegebela:?
(Maga 11:27-33; Luge 20:1-8)

²³ Yesu da Debolu Diasu gagoi ganodini golili sa:ili, Ea sia: olelelaloba, gobele salasu dunu amola Debolu Diasu ouligisu dunu da Yesuma misini, amane adole ba:i, “Di da amo hou hamoma:ne, nowa da ilegebela:? Di da nowa ea sia:beba:le, agoane hamosala:?”

²⁴ Yesu E bu adole i, “Na amola da dilima adole ba:su afadafa gala. Dilia da Nama noga:le bu

---

** 21:21: Ma:diu 17:20; 1 Golidia 13:2

adole iasea, Na amola da Na hamosu ilegesu dunu dilima olelemu. ²⁵ Yone Ba:bodaise e da hanoga fane salasou hou hamoma:ne, nowa ilegebela:? Gode da ilegebela:? O osobo bagade dunu ilegebela:?"

Amo sia: nababeba:le, ilia gilisili logo hogosa agoane sia: dasu, "Ninia da adi sia:ma:bela:? Ninia Gode Ea adoiba:le sia:sea, E da ninima 'Dilia abuliba:le Yone ea sia: dafawaneyale hame dawa:bela:?' sia:mu galebe. ²⁶ Be ninia da 'Osobo bagade dunu adoiba:le' sia:sea, ninia da eno dunu ilia adi hamosayale beda:mu. Iliada Yone Ba:bodaise da balofede dunu dawa:beba:le, ninima ougimu." ²⁷ Amaiba:le, ilia da Yesuma amane sia:i, "Ninia hame dawa:!"

Amalalu, Yesu E amane sia: i, "Na amola da nowa Ea ilegeiba:le Na gasa bagade hou hamosa, amo Na da dilima hame olelemu."

Dunu ea Mano Aduna Fedege Sia:

²⁸ Yesu E amane sia:i, "Dilia adi dawa:bela:? Osobo bagade dunu da dunu mano aduna esala. Eda da ea magobo manoma amane sia:i, 'Nagofe! Wahadafa na ifabi ganodini hawa: hamomusa: masa!' ²⁹ Be magobo mano da bu adole i, 'Na higa:i!' Be fa:no amo mano ea asigi dawa:su afadenene, e asili hawa: hamoi. ³⁰ Amalalu, eda da ea mano enoma hawa: hamomusa: masa:ne sia:i. Ea mano da amane sia:i, 'Defea! Na da hahawane masunu,' Be e da hamedafa asi. ³¹ Nowa mano da eda ea sia: nabawane hamobela:?"

Iliabu adole i, "Magobo mano da eda ea sia: nabi."

Amaiba:le Yesu da ilima amane sia:i, “Na dilima sia:sa! Su lidisu dunu amola aheda:i uda ilia dilima baligili asili, Gode Ea Hinadafa Hou amoma bisili doaga:mu. ³² ††Yone Ba:bodaise da logodafa dilima olelemusa: misi. Be dilia da ea sia: dafawaneyale hame dawa:i. Be su lidisu dunu amola aheda:i uda ilia da dafawaneyale dawa:i. Dilia da amo dunu ilia hou ba:loba, hame sinidigi amola Yone ea sia: dafawaneyale hame dawa:i.”

*Waini Bugi Hawa: Hamosu Dunu Fedege Sia:
(Maga 12:1-12; Luge 20:9-19)*

³³ ††Yesu E amane sia:i, “Fedege sia: eno nabima! Eso afaega, soge gagui dunu da waini sagai. E da amo noga:le gagole, waini dulu dugisu diasu hamomusa: uli dogoi. Amo bugi noga:le sosodo aligima:ne e da sedade diasu gado gagagula heda:i. E da ea waini sagai ouligima:ne, eno ouligisu dunu ilima i. Amalalu, E da soge badilia asi

³⁴ Waini faimu eso doaga:loba, e da ea hawa: hamosu dunu, ilia amo waini sagai ouligisu dunuma ea dabe edegema:ne asunasi. ³⁵ Be waini sagaiga ouligisu dunu da ea hawa: hamosu dunu ba:loba, ilia da amo gasawane gaguli, afadafa ilia fegasuga fai, eno ilia medole legei, eno ilia igiga medoi. ³⁶ Amalalu, waini sagai hina da eno hawa: hamosu dunu ilima asunasi. Be waini bugi ouligisu dunu da ilia musa: hou amo dunu ilima bu hamoi. ³⁷ Fa:nodafa, e da ea manodafa asunasi. E amane dawa:i,

---

†† 21:32: Luge 3:12, 7:29-30 †† 21:33: Aisaia 5:1-2

'Ilia da na manodafa hahawane ba:mu.' ³⁸ Be waini sagai ouligisu dunu da ilia hina ea mano ba:beba:le, amane sia:i, 'Defea! Hina ea mano manebe! Ninia da e medole legemu. Amasea, waini sagai amo, ninia fawane da gagulaligimu.'

³⁹ Amaiba:le, ilia amo mano gasawane gaguli, gadili ha:digili, fane legei dagoi. ⁴⁰ Amo waini sagai ea hina da doaga:sea, e da amo ouligisu dunu ilima adi hamoma:bela:?" ⁴¹ Ilia da bu adole i, "E da wadela:i ouligisu dunu fi medole lelegemu. Amasea e da ea waini sagai eno ouligisu dunu (noga:i dunu ilia da gamisu eso amoga ea bidi defele ema imunu) amo dunuma imunu."

⁴² §§Yesu E amane sia:i, "Dilia da Gode Sia: Dedei hame idibela:?"

'Diasu gagusu dunu da igi afae higa:i.

Be amo igi da mimogo hamone, igi eno huluane baligi dagoi.

Gode Hi da amo hou hamoi dagoi.

Ninia da amo hou nodoiwane ba:sa.'

⁴³ Amaiba:le, Na da dilima sia:sa! Gode da Ea Hinadafa Hou diliga samogene, eno noga:i ouligisu dunu ilia hou dulu legema:ne defele gala, ilima imunu. ⁴⁴ Nowa da amo igi da:iya dafasea, ea da:i da dadega:le fofonobomu. Be nowa amo igi da ema fana dasea, ea da:i hodo da amo igiga gagoudai dagoi ba:mu."

⁴⁵ Gobelesalasu amola Fa:lisi dunu da Yesu Ea fedege sia: da ili hou olelei, amo dawa:beba:le, ⁴⁶ ilia da Yesu afugili gagumusa: dawa:i galu. Be dunu huluane da Yesu da balofede dunu

dawa:beba:le, Fa:lisi amola gobele salasu dunu da beda:iba:le yolesi.

22

Uda Lasu Lolo Nabe Fedege Sia: (Luge 14:15-24)

¹ Yesu da fedege sia: eno olelei. ² “Gode Ea Hinadafa Hou da agoaiwane gala. Hina bagade dunu da ea mano ea uda lamusa: lolo nasu bagade hamoi. ³ Hina bagade da ea hawa: hamosu dunu amo musa: misa:ne adoi dunu huluane lolo nasu amoma misa:ne sia:musa: asunasi. Be musa: adoi dunu da misunu higa:i.

⁴ Amaiba:le, e da eno hawa: hamosu dunu asunasi. Iliya amane sia:i, “Hina bagade ea mano uda lasu lolo nasu liligi huluane da hahamoi dagoi. Bulamagau amola gebo huluane da medole, gobei dagoi. Hedolo misa!” ⁵ Be adoi dunu da hame nabi. Iliya da udigili hawa: hamosu. Afadafa da ea ifabi amoga asi. Eno da ea bidi lasu diasu ouligimusa: asi. ⁶ Eno iliya da adola ahoasu dunu lale, fananu, medole legei. ⁷ Amo hou nababeba:le, hina bagade da mi hanai galu. E da dadi gagui dunu asuna asi. Iliya da medosu dunu huluane medole legele, ili diasu amola laluga nei dagoi. ⁸ Amalalu, e da ea hawa: hamosu dunu ema misa:ne sia:i. E da ilima amane sia:i, ‘Na mano ea uda lasu lolo nabe da hamoi dagoi. Be dunu na da musa: misa:ne sia:i, iliya da amoga misa:ne defele hame ba:i. ⁹ Wali dilia logo bagade amoga asili, nowa dunu dilia ba:sea, amo huluane na lolo nasu amoga hiougima.’

¹⁰ Amaiba:le, ea hawa: hamosu dunu da logoga asili, dunu huluane, wadela:i amola ida:iwane dunu gilisili lidi. Amalalu, uda lasu lolo nasu diasu da nabaidafa ba:i.

¹¹ Hina bagade da ea lolo nabega dunu misi ba:la misi. Dunu afadafa da uda lasu hou abula hame idiniginisi ba:i. ¹² Hina bagade da ema amane sia:i, 'Na:iyado! Di abuliba:le uda lasu abula mae salawane misibela:?' Be amo dunu da gogosia:iba:le, bu sia:mu gogolei. ¹³ *Amalalu, hina da ea hawa: hamosu dunuma amane sia:i, 'Amo dunu ea lobo amola emo la:gili, gadili gasi ganodini ha:digima. Amo ganodini e da bese ini dinanumu.'

¹⁴ Na da dunu bagohame ilima misa:ne sia:sa. Be Na da bagahame ilegesa."

*Gamanema Su Ima:ne Adole Ba:su
(Maga 12:13-17; Luge 20:20-26)*

¹⁵ Amalalu, Fa:lisi dunu da asili, Yesu dafama:ne Ema adole ba:musa: dawa:i galu. ¹⁶ Ilia da ilia fa:no bobogesu dunu amola Helode ea fidisu dunu amo Yesuma asunasi. Ilia ogogole amane sia:i, "Olelesu! Dia hou da moloidafa amola Di da Gode Ea moloidafa hou ogogole hame olelesa, amo ninia dawa:. Di da osobo bagade dunu ilia hou mae dawa:le, Gode Ea hou fawane hamosa. ¹⁷ Amaiba:le, dia asigi dawa:su ninima olelema. Ninia da su lasu muni Gamane hina Sisa ema iasea ninia sema wadela:sala:? O hame wadela:sala:?"

¹⁸ Be Yesu da ilia wadela:i asigi dawa:su dawa:beba:le, amane sia:i, "Dabua fawane

---

* 22:13: Ma:diu 8:12, 25:30; Luge 13:28

molole ogogosu dunu! Dilia abuliba:le Na saniga sa:ima:ne sia:sala:? ¹⁹ Su lidisu fage Nama olema.”

Amaiba:le, ilia da su fage Ema gaguli misi. ²⁰ E da ilima amane sia:i, “Amo fage dedei diala. Amo da nowa ea odagi amola nowa ea dio dedebela:?”

²¹ Ilia bu adole i, “Sisa!” Amalalu, Yesu E bu adole i, “Amaiba:le, dili Sisa ea dabe amo Sisama ima! Amola Gode Ea dabe amo Godema ima!”

²² Amo sia: nababeba:le, ilia da fofogadigili, Yesu yolesili asi.

Bogoi Wa:legadosu Hou

(Maga 12:18-27; Luge 20:27-40)

²³ †Amo esoga, Sa:diusi dunu da Yesuma adole ba:musa: misi. Ilia da bogoi dunu ea da:i hodo da bu wa:legadomu, amo dafawaneyale hame dawa:i galu. ²⁴ ‡Ilia da Yesuma ado ba:musa:, amane adole ba:i, “Olelesu! Mousese da ninima olelemusa: agoane dedei. ‘Dunu da mano hame lalelegeiwane bogosea, ea ola o eya da ea didalo lale, mano hamomuyo.’ Amo mano da musa: bogoi amo buga:i ilia da sia:sa. ²⁵ Ninia fi ganodini, dunu afae ea mano da fesuale esalu. Magobo mano e da uda lale, mano hamedene bogoi. Amalalu, eaeya da amo ea didalo lai. ²⁶ E amola mano hamedene bogoi. Fa:no eaeya eno da didalo lale, asili, mano fesuale gala huluane amo uda afadafa lale, mano hamedene bogoi. ²⁷ Fa:no, amo uda da bogoi dagoi. ²⁸ Amaiba:le, bogoi ilia bu uhini wa:legadosu esoha, amo uda,

---

† 22:23: Asunasi Dunu Iliia Hou 23:8 ‡ 22:24: Mousese ea Malasu 25:5

dunu fesuale amo ilia lai dagoiba:le, e da nowa ea uda esaloma:bela:?”

²⁹ Yesu E bu adole i, “Dilia da Gode Sia: Dedei amola Gode Ea gasa hou hame dawa:beba:le, giadofale dawa:. ³⁰ Bogoi wa:legadosu esoga, uda lasu hou da bu hame ba:mu. Dunu amola uda ilia da a:igele dunu Hebene ganodini amo defele esalumu. Uda lasu hou da hame hamomu. ³¹ Be dilia bogoi wa:legadosu hou dawa:ma:ne, Gode Ea Sia: dedei nabima. ³² §E amane sia:i, ‘Na da A:ibalaha:me ea Gode esala amola Aisage ea Gode esala amola Ya:igobe ea Gode esala.’ Gode da bogoi dunu ilia Gode hame. E da esalebe dunu ilia Gode!”

³³ Amo olelesu nababeba:le, dunu huluane da bagadewane fofogadigi.

Gode Ea Sema Bagadedafa

(Maga 12:28-34; Luge 10:25-28)

³⁴ Yesu E da Sa:diusi dunu ilia sia: banenesi amo ba:loba, Fa:lisi dunu da gilisi.

³⁵ **Sema olelesu dunu afadafa da Yesu dafama:ne, Ema amane adole ba:i,

³⁶ “Olelesu! Sema baligili bagadedafa da habo?”

³⁷ ††Yesu E bu adole i, “ ‘Dilia dogoga, dilia a:silibuga, amola dilia asigi dawa:suga, Hina Godema asigima!’ ³⁸ Go da sema baligili bagadedafa. ³⁹ ††Amo sema bagia da bisili sema defele diala, ‘Dilia da:i amoma asigi hou defele, dilia na:iyado ema asigima!’ ⁴⁰ Sema huluane

---

§ 22:32: Gadili Asi 3:6   ** 22:35: Luge 10:25-28   †† 22:37: Mousesese ea Malasu 6:5   †† 22:39: Gobebe Salasu 19:18

amola balofede dunu ilia olelesu huluane da amo sema aduna ganodini diala.”

Mesaia da Nowa Egefe

(Maga 12:35-37; Luge 20:41-44)

⁴¹ Fa:lisi dunu mogili da gilisibi ba:loba, Yesu da ilima amane adole ba:i,

⁴² “Dilia adi dawa:bela:? Mesaia da nowa Egefela:?” Ilia da bu adole i, “E da Da:ibidi egefe fawane.”

⁴³ Yesu E amane sia:i, “Amaiba:le, Gode Ea A:silibu Hadigidafa da oleleiba:le, Da:ibidi da abuliba:le Mesaia Ema ‘Hina Gode’ dio asulibela:? Gode Sia: Dedei da agoane diala,

⁴⁴ §§‘Da:ibidi da amane sia:i, “Hina Gode da na Hina Gode Ema amane sia:i,

‘Na da hobeia Dia ha lai dunu Dia emoga osa:le heda:ma:ne fane legemu.

Wali, di da Na lobodafadili fima.’

⁴⁵ “Amaiba:le, Da:ibidi da Mesaia Ema ‘Hina Gode’ Dio asuliba:le, Mesaia da habodane Da:ibidi egefe fawane esalala:?”

⁴⁶ Dunu huluane da amo sia: nababeba:le, bu adole imunu gogolei. Ilia da beda:iba:le, eso enoga Ema bu hame adole ba:i.

23

Yesu da Sema Olelesu amola Fa:lisi Dunu Ilia Hou Dawa:beba:le, Siasu Olelei

(Maga 12:38-39; Luge 11:43,46; Luge 20:45-46)

¹ Amalalu, Yesu da Ea fa:no bobogesu dunu amola dunu huluane ilima amane sia:i,

2 “Sema Olelesu dunu amola Fa:lisi dunu, ilia da Mousesese ea Sema olelemusa: ilegei dagoi. 3 Amaiba:le, ilia olelei huluane nabawane hamoma. Be ilia hou amoma mae fa:no bobogema. Iliā da udigili lafidili olelesa. Be ilia hou da ilia olelesu amo defele hame ba:sa. 4 Iliā da eno dunuga aguni masa:ne, dioi bagade sema ilia baligia la:gisa. Be ilia da amo dioi liligi dunu fidima:ne gaguia gadomusa:, ilia age da hame molosa.

5 *Iliā da dunu eno siga ba:ma:ne, hawa: hamosa. Iliā abula fe nodomene, bagade hamosa. Amola ilia esa mano gisa:gi amo ganodini da Gode Sia: Dedei Buga sia: dedei diala, amo ilia da bagade hamosa. 6 Iliā da lolo nasu amoga ahoasea amola sinagoge diasuga ahoasea, ilia da hedolo fisu ida:iwane fawane lasa. 7 Iliā da bidi lama:ne legesu diasuga ahoasea, dunu eno da ilima beguduli, ‘Olelesu!’ dio ilima sia:ma:ne, ilia da bagadewane hanai gala. 8 Be dilia! Eno dunu da dilima ‘Olelesu’ dio asulimu da defea hame. Bai dilia da Olelesu afadafa fawane esala. Amola dilia huluane da yolalali agoane gilisili esala. 9 Osobo bagade dunu ilima ‘Ada!’ dio mae asulima. Dilia Ada da afadafa fawane Hebene ganodini esala. 10 Eno dunu da dilima ‘Hina!’ dio asulimu da defea hame galebe. Dilia da Hina afadafa fawane esala, amo Yesu Gelesu. 11 †Nowa dunu da baligi bagade dilia fi amo ganodini esalea, e da dilia hawa: hamosu dunu defele ba:ma:mu. 12 ‡Nowa

* 23:5: Ma:diu 6:1; Idisu 15:38; Mousesese ea Malasu 6:8

† 23:11: Ma:diu 20:26-27; Maga 9:35, 10:43-44; Luge 22:26

‡ 23:12: Luge 14:11, 18:14

dunu da gasa fi hou hamosea, Gode da amo dunu gudu banenesimu. Nowa da ea hou fonobosea, Gode da amo dunu gagua gadomu,”

Yesu da Gode Ea Hou Ouligisu Dunu Ilima Fofada:i

(Maga 12:40; Luge 11:39-42,44,52; 20:47)

¹³ Yesu E amane sia:i, “Dilia Sema olelesu dunu amola Fa:lisi dunu da se iasu bagade ba:mu! Dabua fawane molole ogogosu dunu! Gode Ea Hinadafa Hou heda:su logo dilia ga:sisa. Dilia da ganodini hame golili ahoa. Amola dilia da eno hanai dunu ilia logo hedofasa. ¹⁴ Dilia Sema olelesu amola Fa:lisi dunu da se iasu bagade ba:mu! Dabua fawane molole ogogosu dunu! Dilia didalo ilia labe wadela:sa. Amalalu, mae gogosianewane, dunu eno ilia siga ba:ma:ne, dilia da ogogole sia:ne gadosu seda hiougisa. Amaiba:le, dilia se iasu da bagade baligimu.

¹⁵ Dilia Sema olelesu dunu amola Fa:lisi dunu da se iasu bagade ba:mu! Dabua fawane molole ogogosu dunu! Dilia lalegagui dunu afadafa hamomusa:, hano wayabo bagadega amola osobo bagadega lala. Dunu afadafa dilia hou lalegaguli, ea Helo sa:imu logo dilia fodobeba:le, ea wadela:i hou da dilia wadela:i hou baligisa.

¹⁶ Si dofoi logo olelesu dunu! Dilia da se bagade nabimu! Dilia amane olelesa, ‘Nowa dunu e Debolo Diasu dioba:le, ‘amo da dafawane’ ilegele sia:sea, e da ea sia:i liligi fisimu da defea. Be e da gouli Debolo Diasu ganodini gala amoga ‘amo da dafawane’ ilegele sia:sea, ea sia:i yolemu da sema bagade.’ ¹⁷ Dilia si dofoi gagaoui dunu!

Dilia da hamedafa ba:sa. Debolo Diasu ea hadigi hou da gouli amo hadigi hamobeba:le, Debolo Diasu ea hou da gouli ea hou baligi dagoi. ¹⁸ Dilia olelesu eno da agoaiwane gala, 'Nowa da oloda ea dioba:le ilegele sia:sea, ea sia:i liligi fisimu da defea. Be oloda da:iya Godema imunusa: liligi, amoba:le ilegele sia:sea, ea sia:i yolemu da sema bagade, dilia da sia:sa. ¹⁹ Dilia si dofoi dunu! Oloda ea hadigi hou da iasu liligi amo hadigi hamobeba:le, oloda ea hou da amo da:iya iasu liligi baligi dagoi.

²⁰ Nowa da olodaba:le ilegele sia:sea, e da oloda amola oloda da:iya ligisi liligi amoga gilisili ilegele sia:sa. ²¹ Nowa da Debolo Diasuba:le ilegele sia:sea, e da Debolo Diasu amola Debolo Diasu ganodini esala dunu Gode, amoga gilisili ilegele sia:sa

²² §Nowa da Hebeneba:le ilegele sia:sea, e da Gode Ea Fisus amola Gode amo fisuga fibi amoba:le ilegele sia:sa.

²³ **Dilia Sema olelesu dunu amola Fa:lisi dunu da se iasu bagade ba:mu! Dabua fawane molole ogogosu dunu! Dilia fonobahadi hedama:ne fodole nasu liligi (amo 'minede', 'dili' amola 'gamini') amo dawa:le, amo nabuane mogili, afadafa Godema iaha. Be bagade liligi, amo semadafa, moloiwane fofada:su hou, gogolema:ne olofosu hou amola dafawaneyale dawa:su hou, dilia hame hamosa. Amo fonobahadi liligi mae gogolema. Be bagade liligi amola, dilia gilisili hamomu da defea galu. ²⁴ Si

§ 23:22: Aisaia 66:1; Ma:diu 5:34

** 23:23: Gobebe Salasu

27:30

dofoi logo olelesu dunu! Dilia wadela:i liligi nasa:besa:le, waini dabaga sogadigili, afe fade-gasa. Be dilia da ga:mele bagade da:gisa.

²⁵ Dilia Sema olelesu amola Fa:lisi dunu da se iasu bagade ba:mu! Dabua fawane molole ogogosu dunu! Dilia faigelei amola yaeya dabuagado fawane dodofesa. Be ganodini da ledogaoane uasu amola hanaiba:le lasu hou bagade diala. ²⁶ Si dofoi Fa:lisi dunu! Hidadea faigelei ea gelabo ganodini dodofema!. Amasea, dilia da dabuagado amola dodofei dagoi ba:mu.

²⁷ ††Dilia Sema olelesu amola Fa:lisi dunu da se iasu bagade ba:mu! Dabua fawane molole ogogosu dunu! Dilia da bogoi ea gele gelabo soa:iai legesu amoga legei agoane diala. Dabuagado da ida:iwane ba:sa. Be ganodini da bogoi ea gasa, gaha amola ledogaoane diala. ²⁸ Dilia amola dabuagado da ida:iwane ba:sa. Be ganodini, dilia dogo da ogogosu amola hame nabasu hou amoga nabai diala.

Ilia da Balofede dunu Medole Legeiba:le Se Iasu Ba:mu
(Luge 11:47-51)

²⁹ Dilia Sema olelesu dunu amola Fa:lisi dunu da se iasu bagade ba:mu! Dilia Dabua fawane molole ogogosu dunu! Dilia da balofede dunu bogoi amo ilia gele gelabo hamosa, amola hou ida:iwane dunu bogoi ilia gele gelabo nina:hamosa.

³⁰ Dilia da amane sia:sa, 'Ninia da ninia aowalalia ilia esoga esalu ganiaba, ninia da balofede dunu amo ilia medole legei amo hame

medole legela:loba.’ ³¹ Dilia da amo sia: sia:beba:le, dilia da balofede dunu ilia fasu dunu amo ilia mano esala, dilia da olelesa. ³² Defea, dilia hemone aowalalia hemosu hou dagoma! ³³ ‡Wadela:i sania fi! Dilia da Helo se iasu so-gega mae doaga:ma:ne, hobeamu logo hamedafa ba:mu.

³⁴ Na da balofede dunu, bagade dawa:su dunu, amola gaheabolo sema olelesu dunu dilima asunasimu. Mogili dilia da fane legele, bulufalegeiga dabagala:mu. Mogili dilia sinagoge diasu ganodini fegasuga fane, diasu enoga diasu enoga, mae yolele sefasimu.

³⁵ §§Amaiba:le, se iasu da dilima doaga:mu! Hemonega A:ibele bogoi, amalalu, asili Sa:galaia (Belegaia egefe) dilia aowalalia da Debolo Diasu amola oloda dogoa sogebiga medole legei. Dilia aowalalia da amo hou ida:iwane dunu medole legeiba:le, amo se dabe iasu da dilima doaga:mu.

³⁶ Na dilima dafawane sia:sa! Amo maga:me se iasu dabe huluane, wali fi diala da ba:mu.”

Yesu da Yelusaleme Fi ilima Asigi
(Luge 13:34-35)

³⁷ “Yelusaleme fi! Yelusaleme fi! Dilia da balofede dunu medole legesa. Dilia da Gode asunasi dunu igiga medosa. Gagala ea mano fidima:ne, ea ougia hagudu gilisisa, amo defele Na da dili gaga:ma:ne gilisimusa: hanai galu. Be dilia da higa:i.

---

‡ 23:33: Ma:diu 3:7, 12:34; Luge 3:7   §§ 23:35: Mui 4:8; 2 Hou Olelesu 24:20-21

38 *** Amaiba:le, dilia Debolo Diasu da fisi dagoi amola gelabai ba:mu. 39 †††Na dilima sia:sa! Dilia da Na hamedafa ba:mu amogainini dilia da 'Gode da Hina Gode Ea Dio lai Dunuma hahawane bagade dogolegele hamosa!' amo sia:mu.

24

Yesu da Debolo Diasu ea Gugunufinisimu Eso Olelei

(Maga 13:1-2; Luge 21:5-6)

¹ Yesu da Debolo Diasu yolesili, ahoanoba, Ea ado ba:su dunu da Ema Debolo Diasu ea hou ida:iwane olelemusa: misi. ² Yesu E bu adole i, "Defea! Diasu noga:le ba:ma! Be Na da dilima sia:sa! Debolo Diasu da gugunufinisi dagoi ba:mu. Amasea, igi afadafa da eno igi da:iya ligisi dialebe hame ba:mu."

Se Nabasu Hou da Doaga:mu

(Maga 13:3-13; Luge 21:7-19)

³ Yesu da Olife Goumia esaloba, Ea ado ba:su dunu da wamowane Ema misini, amane adole ba:i, "Dia waha olelei da habogala doaga:ma:bela:? Dia bu misunu eso amola soge wadela:mu eso da gadenene doaga:lalu, ninia adi dawa:digima:ne olelesu ba:ma:bela:?"

⁴ Yesu E bu adole i, "Dawa:ma! Ogogosu dunu da dilia hou wadela:sa:besa:le, dawa:ma! ⁵ Dunu bagohame ilia da ogogole Na sia: olelemusa: misi, sia:mu. Ili da 'Na da Mesaia,' sia:beba:le, eno dunu da ilima giadofale fa:no bobogemu.

*** 23:38: Yelemmaia 22:5 ††† 23:39: Gesami Hea:su 118:26

⁶ Dilia da gegesu amola gegesu fada:i sia: bagohame nabimu. Be mae beda:ma! Amo hou da misunu! Be soge wadela:mu eso da amo esoga hame, be fa:no ba:mu. ⁷ Dunu fi da heda:le, dunu fi eno ilima bagadewane gegemu. Soge eno amola soge eno amola da ha:i bagade ba:mu. Bebeda:nima bagohame amola ba:mu.

⁸ Amo liligi da uda ea mano lalelegemu da gadenesa, se nabasu hemosu agoane.

⁹ *Amasea, dilia da Nama asigiba:le, dunu huluane da dili higale ba:mu. Iliia da dili afugili, fane lelegemu. ¹⁰ Mogili da se nababeba:le, ilia dafawaneyale dawa:su hou fisili, sadenane dafamu. Dilia fi dunu da dili higanu amola hohonomu. ¹¹ Ogogosu balofede dunu bagohame da ba:mu. Dunu bagohame da ilia ogogosu sia: dafawaneyale dawa:mu. ¹² Wadela:i hou da bagadewane heda:beba:le, dunu bagohame ilia Godema asigi hou da bu anegagiwane hamomu. ¹³ †Be nowa dunu da mae yolele, soge wadela:mu esoga doaga:sea, e da Gode Ea gaga:su hou ba:mu. ¹⁴ Na fa:no bobogesu dunu da Gode Ea Hinadafa Hou Sia: Ida:iwane gala amo dunu fifi asi gala hulanedafa ilima olelemu. Amasea, soge wadela:mu eso da doaga:i dagoi ba:mu.

Wadela:i Bagade Liligi

(Maga 13:14-23; Luge 21:20-24)

¹⁵ ‡Dilia da Wadela:idafa Liligi (musa: balofede dunu Da:niele da olelei) amo Hadigi Malei Sesei ganodini lelebe ba:sea (Idisu dunu! Noga:le

---

* 24:9: Ma:diu 10:22 † 24:13: Ma:diu 10:22 ‡ 24:15: Da:niele 9:27, 11:31, 12:11

dawa:ma), ¹⁶ Yudia sogega esalebe dunu, dilia goumia doaga:musa: hobeama! ¹⁷ §Dunu da diasu dabuagado esalea, ea liligi diasu ganodini galebe amo lamusa: mae masa. ¹⁸ Dunu da ifabi ganodini hawa: hamonanebe ba:sea, e da ea abula lamusa: diasuga mae sinidigima:ne sia:ma. ¹⁹ Amo esoga, uda da abula agui galea, amola uda ilia mano da dodo nanebe, amo da se bagade nabimu. ²⁰ Dilia hobeale masunu da anegagi esoga hame amola Sa:bade esoga hame ba:ma:ne, Godema sia:ne gadoma. ²¹ **Amo esoga se nabasu bagadedafa ba:mu. Amo eso da musa: se nabasu eso huluane baligimu. Amola agoaiwane eso da bu hame ba:mu. ²² Amo esoga, Gode da hame fidisa ganiaba, dunu huludafa da bogogia:la:loba. Be Gode da Ea ilegei dunuma asigiba:le, E da amo se nabasu eso hedofamu. ²³ Amo esoga, dunu ilia 'Guiguda: Mesaia ba:ma!' o 'Mesaia da goea!' amo sia:sea, ilia sia: mae nabima. ²⁴ Ogogosu mesaia amola ogogosu balofede dunu ilia da heda:le, gasa bagade hou Gode Ea hou agoane hamomu. Ili da Gode Ea ilegei dunuma ogogosea, Gode Ea fi dunu da gadenenewane ilia ogogosu sia: dafawaneyale dawa:mu - be Gode Ea Fidafa ilegei dunu da dafamu hamedei.

²⁵ Dawa:ma! Na da dilima hidadea olelei dagoi.

²⁶ ††Amaiba:le, ilia da dilima, 'Mesaia da sogega esala!' amo sia:sea, mae ba:la masa. Ili da

---

§ 24:17: Luge 17:31   ** 24:21: Da:niele 12:1; Wamolegei Sia: Olelesu 7:14   †† 24:26: Luge 17:23-24

'Mesaia da diasu ganodini esala!' amo dilima sia:sea, ilia sia: mae nabima.

²⁷ Ha:ha:na hadigi gusudili nene gala:sea, guma:dili doaga:sea, amo hou defele Dunu Egefe Ea bu misunu hou dilia da ba:mu.

²⁸ ††Sonani sio ilia da bogoi da:i hodo ba:beba:le, amoga gilisisa.

Dunu Egefe Ea bu Misunu Eso
(Maga 13:24-27; Luge 21:25-28)

²⁹ §§Amo se nabasu eso dagosea, fonobahadi ouesalu, eso da gasiwane ba:mu. Oubi da hadigi hame diga:mu. Gasumuni huluane da gudu sa:ili, mu da bagadewane ugugumu.

³⁰ ***Amasea, Dunu Egefe Ea dawa:digima:ne olelesu da muagado ba:mu. Osobo bagade fifi asi gala dunu da se nababeba:le, ilia dogo dalega:ma:ne bida:igia famu. Amasea, ilia Dunu Egefe hadigi amola gasa bagade hamoi, mu mobi ganodini osobo bagadega manebe ba:mu.

³¹ Dalabede bagade dusu da nabimu galebe. Amasea, Dunu Egefe da Ea a:igele dunu amo osobo bagade bega: asili eno bega: doaga:le, Ea ilegei dunu huluane amo lidimusa:, asunasimu.

Figi Ifa ea Olelesu
(Maga 13:28-31; Luge 21:29-33)

³² Figi ifa fedege sia: dawa:ma! Maga:me heda:le, lubi lasea, mugi oubi da gadenesa galebe dawa:ma! ³³ Amo defele, dilia da Na olelei

---

†† **24:28:** Luge 17:37 §§ **24:29:** Aisaia 13:10, 34:4; Isigiele 32:7; Youele 2:10, 2:31, 3:15; Wamolegei Sia: Olelesu 6:12-13

*** **24:30:** Da:niele 7:13; Segalaia 12:10-14; Wamolegei Sia: Olelesu 1:7

liligi ba:sea, Dunu Egefe Ea bu misunu eso da gadenesa galebe dawa:ma. E da logo holeiga doaga:i dagoi, dawa:ma! ³⁴ Na da dafawane sia:sa! Amo osobo bagadega esalebe dunu, ilia da mae bogole, amo hou huluane ba:mu! ³⁵ Mu amola osobo bagade da mugululi, bu hamedafa ba:mu. Be Na sia: da mae mugululi, dialalalumu.

Dunu Huluane da Yesu Ea Bu Misunu Eso Hame Dawa:

(Maga 13:32-37; Luge 17:26-30,34-36)

³⁶ Be dunu huluane da Na bu misunu eso hame dawa:. Na amola a:igele dunu Hebene ganodini esala, ninia da hame dawa:. Ada Gode Hi fawane dawa:. ³⁷ †††Dunu Egefe Ea bu misunu eso da Nowa: ea eso agoane ba:mu. ³⁸ Amo esoga, hano bagade mae misini, ilia udigili ha:i nanu, adini nanu, uda lasu. Amalalu, Nowa: da dusagaiga fila heda:le, ³⁹ †††hano hedolowane heda:beba:le, ilia huluane hanoga na dagoiba:le, bogogia:i. Dunu Egefe misunu da agoaiwane ba:mu. ⁴⁰ Amo esoga, dunu aduna da ifabi ganodini hawa: hamonanebe ba:mu. Na da afae lale, eno yolesimu. ⁴¹ Uda aduna da gagoma goudalebe ba:mu. Na da afae lale, eno yolesimu. ⁴² Dilia Hina Gode Ea bu misunu eso hame dawa:beba:le, eso huluane dawa:iwane sosodo aligima! ⁴³ §§§Diasu hina da wamolasu dunu ea misunu dawa:sa ganiaba, e da dawa:iwane liligi ouligima:ne, mae golale ea diasu gaga:la:loba. ⁴⁴ Amaiba:le, dilia amola eso huluane dawa:iwane ha:esaloma. Dilia hame

---

††† 24:37: Mui 6:5-8   ††† 24:39: Mui 7:6-24   §§§ 24:43: Luge 12:39-40

dawa:iwane esalea, Dunu Egefe da dilia hame dawa: eso amoga doaga:mu.

*Asigi Ida:iwane Hawa: Hamosu Dunu
(Luge 12:41-48)*

⁴⁵ “Asigi amola ida:iwane bagade dawa:su hawa: hamosu dunu da nowala:? E da dunu amoma ea hina da eno hawa: hamosu dunuma ouligisu amola ha:i manu iasu hou ema iaha. ⁴⁶ Ea hina da bu doaga:sea, amo dunu hahawane hawa: hamosu hamonanebe ba:sea, e da hahawane bagade ba:mu. ⁴⁷ Dafawane! Hina da amo ida:iwane ouligisu dunuma ea soqe amola liligi bu ouligima:ne, sia:mu. ⁴⁸ Be wadela:i dunu da ea hina liligi ouligisia, e da ea asigi dawa:su ganodini agoane sia:mu, ‘Na hina da hedolo hame misunu!’ ⁴⁹ Amaiba:le, e da eno hawa: hamosu dunu famu. E amola wadela:i adini nasu dunu da gilisili lolo manu amola adini manu. ⁵⁰ Ea hina da ea hame dawa:i esoga bu doaga:sea, e da fofogadigimu. ⁵¹ Amasea, ea hina da ea da:i hodo dadega:le, e da ogogosu dunu ilia se iasu defele lamu. E da bese ini dinanebe ba:mu.

25

A:fini Nabuane Gala Fedege Sia:

¹ * “Amo esoga, Gode Ea Hinadafa Hou da a:fini dunuga hame dawa:digi nabuane gala ilia hou agoane ba:mu. Iliya da gamali lale, uda lamu dunu fidimusa: asi. ² A:fini biyale da gagaoui agoane, be biyale eno da bagade dawa:lai galu.

---

* 25:1: Luge 12:35

³ Gagaoui a:fini biyale, ilia da gamali hano eno mae lale, gamali gaguli asi. ⁴ Be bagade dawa:su a:fini biyale, ilia da gamali hano eno dili salawane, gamali gaguli asi.

⁵ Uda lamu dunu da hedolo hame doaga:beba:le, ilia da golaiwane dialu.

⁶ Amalalu, gasimogoa, ilia da wele sia:be bagade nabi. 'Dawa:ma! Uda lamu dunu da manebe! E yosia::musa: masa!'

⁷ Amalalu, a:fini huluane da wa:legadole, ilia gamali ulagimusa:, wigi hahamoi.

⁸ Gagaoui a:fini biyale, ilia bagade dawa:su a:fini biyale ilima amane sia:i, 'Dilia gamali hano galea ninima ima. Ninia gamali da usimu galebe!' ⁹ Be bagade dawa:su a:fini da bu adole i, 'Hame mabu! Ninia gamali hano ebelesa:besa:le hame imunu. Dilia bidi lasu diasuga bidi lamusa: masa!' ¹⁰ Gagaoui a:fini da bidi lamusa: ahoananoba, uda lamu dunu da doaga:i dagoi. Amalalu, bagade dawa:su a:fini amola uda lamu dunu, ilia diasu ganodini lolo manusa: asi. Amalalu, logo da ga:si dagoi ba:i.

¹¹ †Fa:nowane, bidilai dagobeba:le, gagaoui a:fini da doaga:le, logoga lulufigili, amane sia:i, 'Hina! Hina! Ninia golili misa:ne, logo doasima!'

¹² Be e da bu adole i, 'Hame mabu! Na da dafawane dilima sia:sa! Na da dili hame dawa:!'

¹³ Dilia huluane dawa:iwane ha:esaloma! Bai dilia Na bu misunu eso ilegesu hame dawa:!"

*Hawa: Hamosu Dunu Udiana Gala
(Luge 19:11-27)*

¹⁴ †Dunu Egefe Ea bu misunu eso doaga:sea, Gode Ea Hinadafa hou da agoane ba:mu. Dunu afadafa, soge sedagaga masunuba:le, ea hawa: hamosu dunu gilisili, ilima ea liligi noga:le ouligima:ne sia:i. 5000 ¹⁵ E da hawa: hamosu dunu afadafa ema K5000 agoane i. Enoma e da K2000 agoane i. Enoma e da K1000 agoane i. Iliã gasa hou defele ilima ia dagoiba:le, e soge sedagaga doaga:musa: asi. 5000 ¹⁶ Gina5000 lai dunu da asili, bidi lale, hawa: hamone, K5000 eno lai dagoi. ¹⁷ Gina 2000 lai amola, e da eno K2000 lai dagoi. ¹⁸ Be K1000 lai dunu da asili, osobo ulidogone, ea hina ea muni wamolegei dagoi.

¹⁹ Eso bagohame asili, ilia hina da ea bidi lamusa: bu misi. ²⁰ Dunu da K5000 lai amola eno K5000 lai da misini, amane sia:i, 'Hina! Di da nama K5000 i. Ba:ma! Na da dima imunusa:, K5000 eno lai dagoi,' ²¹ Hina da bu adole i, 'Defea mabu! Dia hou da ida:iwane amola nabawane hamoi. Di da fonobahadi liligi noga:le ouligibiba:le, wali liligi bagade ouligima:ne na dima olemu. Misa!. Di ani da hahawane gilisili esalumu.'

²² Gina 2000 lai dunu da ema misini, amane sia:i, 'Hina! Di da K2000 nama i. Ba:ma! Na da K2000 eno lai dagoi,' ²³ Hina da bu adole i, 'Defea mabu! Dia hou da ida:iwane amola nabawane. Di da fonobahadi liligi noga:le ouligibiba:le, wali di da liligi bagade ouligimu. Misa! Di da ani hahawane gilisili esalumu,'

²⁴ Be K1000 fawane lai dunu, ema misini, amane sia: i, 'Hina! Dia hou na dawa:i galu. Di

da gasa bagade fi dunu. Di da ifabi dia hame bugi amogawane faisa. ²⁵ Na beda:iba:le, dia K1000 osoboga wamolegei. Ba:ma! Dia K1000 da goea,'

²⁶ Ea hina da ema ougili amane adole i, 'Di da wadela:i amola hihini hawa: hamosu dunu. Na da hame bugi liligi faisa, di dawa:bela:?'

²⁷ Amaiba:le na K1000 dia da abuliga muni salasu diasu ganodini muni eno lama:ne hame salibala:?' ²⁸ E da ea fidisu dunuma amane sia:i, 'Amo ea K1000 lale, K5000 gagui dunu ema

ima. ²⁹ §Nowa dunu da lai galea, na da ema bu imunu galebe. E da baligili gagumu. Be hame lai dunuma, ea fonobahadi gagui amo huluane

na da bu samogemu. ³⁰ **Be wadela:i hawa: hamosu dunu gaguli, gadili gasiga ha:digima. E da bese ini dinanebe ba:mu,'

Osobo Bagade Dagosu Fofada:su

³¹ ††“Dunu Egefe E da Hina Bagadedafa hamoiwane, Ea a:igele dunu oule masea, E da Ea hadigi fisuga fimu. ³² Dunu fifi asi gala huluane da

Ema gilisibiba:le, E da ili afafamu. Sibi ouligisu dunu da sibi amola goudi afafasa, amo defele E da dunu afafamu. ³³ Sibi da Ea lobo dafadili amola goudi da Ea lobo fofadidili masa:ne, E

da sia:mu. ³⁴ Amasea, dunu ea lobo dafadili asi ilima Hina Bagadedafa da amane sia:mu, 'Na Ada Ea hahawane fidisu lai mano. Dilia misa! Gode Ea Hinadafa Hou, Gode da osobo bagade muni hemosu esoga hamoi, amo dilia

hahawane lama. ³⁵ Na da ha:i nababeba:le, dilia

---

§ 25:29: Ma:diu 13:12; Maga 4:25; Luge 8:18   ** 25:30:
Ma:diu 8:12, 22:13; Luge 13:28   †† 25:31: Ma:diu 16:27, 19:28

ha:i manu Nama i. Na da hano hanaiba:le, dilia da Nama hano dili i. Na da ga fi defele dilia diasuga doaga:loba, dilia da Nama yosia:nanu aowasu. ³⁶ Na da da:i nabadoba:le, dilia da abula Nama idiniginisima:ne i. Na da olo madelaiba:le, dilia da Nama asigiba:le, Nama ouligimusa: doaga:i. Na da se iasu diasu ganodini sali dagoiba:beba:le, dilia da Na ba:la misi.’ ³⁷ Amasea, hou ida:iwane hamosu dunu da Dunu Egefema amane adole ba:mu, ‘Hina Gode! Ninia habogala Di ha:i nababeba:le, ha:i manu ibela:? Ninia habogala Di hano hanaiba:le, Dima hano dili ibela:? ³⁸ Ninia habogala Di ninia diasuga golama:ne sia:bela:? Ninia habogala Di da:i nabado ba:beba:le, abula Dima ibala:? ³⁹ Ninia habogala Di oloiba:le o se iasu diasuga saliba:le, ninia habogala Dima asigiba:le, ba:la misibala:?’ ⁴⁰ Amasea Hina Bagadedafa da ilima amane bu adole imunu, ‘Na dafawane sia:sa! Dilia da adi hou amo Na fi dunu mimogo hamedei gala, ilima fidimusa: hamoi galea, dilia da amo hou Nama hamoi dagoi.’

⁴¹ Amasea dunu Ea lobo fofadidili esala, ilima E da amane sia:mu, ‘Dilia Gode Ea gagabusu aligima:ne lai dunu! Masa! Eso huluane nenanumu lalu, Sa:ida:ne amola ea a:igele dunu se iasu ima:ne Gode hamoi, amoga masa! ⁴² Na da ha:iba:le, dilia da Nama ha:i manu hame i. Na da hano hanaiba:le, dilia da hano Nama hame dili i. ⁴³ Na da ga fi agoane dilima doaga:loba, dilia da golasu Nama hame olelei. Na da:i nabadoba:le, dilia da Nama abula idiniginisima:ne hame i. Na da oloiwane se iasu diasuga sali dagoi ba:loba,

dilia da Na hame ba:la misi.’ ⁴⁴ Amalalu, ilia da bu adole ba:mu, ‘Hina Gode! Ninia habogala Di ha:i nabawane, o hano hanai o hame gaguiwane, o da:i nabado o olo o se iasu ganodini sali, ninia habogala amo ba:loba, Di hame fidibela:?’ ⁴⁵ Amalalu, Hina Bagadedafa da ilima amane bu adole imunuu, ‘Na dafawane sia:sa! Dilia da adi hame fidisu hou amo Na fi dunu hamedei gala, ilima hamoi galea, dilia da amo hou Nama hamoi dagoi.’

⁴⁶ ††Amalalu, ilia da eso huluane mae dagole se iasu ba:lalumu. Be hou ida:iwane dunu da eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu lamu.”

26

Ilia da Yesu Medomusa: Dawa:i
(Maga 14:1-2; Luge 22:1-2; Yone 11:45-53)

¹ Amo olelesu sia: dagoloba, Yesu da Ea fa: no bobogesu dunuma amane sia:i,

² * “Dilia dawa:! Eso aduna aligili, Baligisu Lolo Nasu da ba:mu. Ilia da Dunu Egefe bulufalegeiga dabagala:musa: gagulaligimu.”

³ Amalalu, gobe le salasu dunu amola Gode Ea diasu ouligisu dunu da gobe le salasu dunu Ouligisu ea dio amo Ga:iafa:se, amo ea dia-suga gilisi dagoi. ⁴ Ilia da Yesu wamowane afugili, medole legemusa:, amane ilegele sia:i,

⁵ “Dunu huluane da amo hou higabeba:le, halale gegesa:besa:le, Lolo Nasu amo ganodini hamomu da hamedei.”

---

†† 25:46: Da:niele 12:2 * 26:2: Gadili Asi 12:1-27

Uda da Gabusiga: Manoma Yesu Ea Dialumaga Sogadigi

(Maga 14:3-9; Yone 12:1-8)

⁶ Eso afaega, Yesu da Bedani moilaiga, lebolosi oloi dunu Saimone amo ea diasuga esalu. ⁷ †E da ha:i nanoba, uda afae da Ema misini, manoma gabusiga: gala ganagu ganodini sali, Yesu Ea dialuma da:iya sogadigi. ⁸ Amo hou ba:beba:le, Yesu Ea ado ba:su dunu ilia da ougili amane sia:i, “Liligi ida:iwane abuli udigili ha:digibela:?”

⁹ Amo gabusiga: hano bidi lale, amo muni lai hame gagui dunuma imunu da defea galu!” ¹⁰ Be Yesu da ilia sia: dasu dawa:beba:le, amane sia:i, “Dilia abuliba:le amo udama mi hananewane sia:sala:?” E da Nama hou ida:iwane hamoi. ¹¹ ‡Dilia da hame gagui dunu eso huluane ba:mu. Be dilia da Na hobe a hame ba:mu. ¹² E da Na bogole ulidogone salimu hou amoma asigiba:le, Na da:i hodo legema:ne, waha agoane hamoi.

¹³ Na dafawane sia:sa! Osobo bagadega, soge huluanedafa amoga Na sia: ida:iwanegala dunu ilia olelesea, ilia da amo uda dawa:ma:ne, ea hou Nama waha hamoi olelemu.”

Yudase da Yesu Hohonomu Sia:i

(Maga 14:10-11; Luge 22:3-6)

¹⁴ Amalalu, Yesu Ea ado ba:su dunu afadafa amo Yudase Isaga:liode, e da ado ba:su dunu fagoyale yolesili, gobe le salasu ouligisu dunu ilima doaga:i. ¹⁵ §E da ilima amane adole ba:i, “Na da Yesu dilima ima:ne hohonosea, dilia muni

---

† 26:7: Luge 7:37-38   ‡ 26:11: Mousese ea Malasu 15:11

§ 26:15: Segalaia 11:12

habodayane ima:bela:?" Amalalu, ilia fage eme esala (silifa) 30 agoane idili, Yudasema i.

¹⁶ Amalalu, Yudase da Yesu hohonone, ilima imunusa: logo hogolalu.

Yesu amola Ea Fa:no Bobogesu Dunu da Baligisu Lolo Mai

(Maga 14:12-21; Luge 22:7-13,21-23; Yone 13:21-30)

¹⁷ Isala:ili dunu da agi ga:gi Yisidi hame sali amo lolo nanoba, eso agega, Yesu Ea fa:no bobogesu dunu da Ema doaga:le, amane sia:i, "Ninia habidili Baligisu Lolo manusa: hahamoma:bela:?" ¹⁸ Yesu E bu adole i, "Yelusalemega asili, dilia da dunu ba:mu. Ema amane sia:ma, 'Ninia Olelesu dunu ea ilegei eso da doaga:i dagoi. E amola ea ado ba:su dunu, ilia dia diasuga Baligisu lolo manu galebe.' "

¹⁹ Amo sia: nababeba:le, ilia da Yesu Ea olelei hamoi. Iliia Baligisu Lolo Nasu manusa: hahamoi.

²⁰ Daeya doaga:loba, Yesu amola Ea fa:no bobogesu dunu fagoyale gala da ha:i manusa: esalu. ²¹ Ha:i nananoba, Yesu E amane sia:i, "Na da dafawane sia:sa! Dunu afae ninia gilisisu ganodini da Na hohonomu." ²² Iliia huluane da se bagade nabi. Iliia da afae afae Yesuma amane adole boba:i, "Hina! Di da na hamomu sia:sala:?"

²³ **E da bu adole i, "Dunu afadafa, e amola Na gilisili hano ofodoga agi ga:gi gele iasea, amo dunu da Na hohonomu. ²⁴ Dunu Egefe, Gode Sia: Dedei defele, da bogomu. Be Ea hohonosu dunu

---

** 26:23: Gesami Hea:su 41:9

da se bagade nabimu. Amo dunu da hamedafa lalelegemu da defea galu.”

²⁵ Yesu Ea hohonosu dunu Yudase da amane sia:i, “Olelesu! Di da na hamomu sia:sala:?” Yesu E bu adole i, “Di da sia:i dagoi!”

Yesu Ea Lolo Nasu

(Maga 14:22-26; Luge 22:14-20; 1 Golidia 11:23-25)

²⁶ Ilia ha:i nanoba, Yesu da agi ga:gi lale, Godema nodone sia:ne gadole, amo agi ga:gi fifili, Ea fa:no bobogesu dunuma i. E amane sia:i, “Lale moma! Amo da Na da:i hodo.” ²⁷ Amalalu, E da faigelei lale, Godema nodone sia:ne gadole, ilima i. E amane sia:i, “Dilia huluane amo waini hano moma. ²⁸ ††Go da Na maga:me. Gesele nasu gousa:su gaheabolo da amoga hamoi dagoi. Na maga:me sogadigimuba:le, dunu bagohame da gogolema:ne olofosu ba:mu. ²⁹ Na dilima sia:sa! Na amola dilia da osho bagadega waini hano moma:ne, bu hame gilisimu. Gode Ea Hinadafa Hou soge ganodini fawane, ninia bu gilisili gaheabolowane manu.” ³⁰ Amalalu, gesami hea:lalu, ilia Olife Goumiga asi.

Yesu da Bida ea Dafamu Olelei

(Maga 14:27-31; Luge 22:31-34; Yone 13:36-38)

³¹ ††Amalalu, Yesu da ilima amane sia:i, “Wali gasia, dilia huluane da Na yolesili, hobeamu. Gode Sia: Dedei amo ganodini agoane dedei diala, ‘Gode da sibi ouligisu dunu medole legebeba:le, sibi da udigili hobeale afafamu.’ ³² §§Be

---

†† 26:28: Gadili Asi 24:8; Yelemaia 31:31-34 †† 26:31: Segalaia 13:7 §§ 26:32: Ma:diu 28:16

Gode da Na bu wa:legadolesisia, Na da dilima bisili Ga:lili sogega masunu.”

³³ Bida e bu adole i, “Dunu huluane da mugu-lusia, na da Di hamedafa yolesimu.”

³⁴ Be Yesu da Bidama amane sia:i, “Na dima dafawane sia:sa! Di da hidadea udianawane ‘Yesu na hame dawa:!’ sia:sea, fa:no gagala ga:be nabimu.”

³⁵ Be Bida da gasawane bu adole i, “Di bogosea, ani galu bogomu da defea. Be ‘Di na hame dawa:,’ na da hamedafa sia:mu!”

Yesu Ea fa:no bobogesu dunu huluane amola da amo defele sia:i.

Yesu E Gedesemani Sogebi Ganodini Sia:ne Gadoi

(Maga 14:32-42; Luge 22:39-46)

³⁶ Amalalu, ilia Gedesemani sogebi amoga doaga:i. Yesu da ilima amane sia:i, “Dilia guiguda: esaloma! Na da gagoega sia:ne gado-musa: masunu!” ³⁷ Asili, E da Bida amola Sebedi ea mano aduna oule asi. Yesu da Ea dogo ganodini se bagadedafa nabi. ³⁸ E da ilima amane sia:i, “Na da bogomuwane se naba. Dilia Na fidima:ne, guiguda: mae golale sosodo ouesaloma.”

³⁹ Yesu E fonobahadi asili, osoboga gala:lasa:ili, amane sia:ne gadoi, “Ada! Logo eno galea, amo se nabasu faigelei Nama ilegei, Di fadegama! Be na asigi dawa:su hanai liligi hame. Dia asigi dawa:suga hanai liligi fawane Na da hamomu.”

⁴⁰ E da Ea fa:no bobogesu dunu udiana il-ima sinidigili ba:loba, ili golai dialebe ba:i. E da Bidama amane sia:i, “Dilia abuliba:le

'aua' afadafa fawane ouligimu da hamedesala:
⁴¹ Dawa:iwane esaloma! Dilia da dafama:ne ado ba:su amoga dafasa:besa:le ha:esaloma! Dilia a:silibu da gasa bagade, be da:i ea hou da gogaiya:i.”

⁴² Yesu da bu asili, bu amane sia:ne gadoi, “Ada! Amo se nabasu faigelei fadegamuda hamedei galea, defea, Dia asigi dawa:su hou fawane Na da hamomu.” ⁴³ Ea ado ba:su dunu udiana ilima bu sinidigili, ilia bu golai dialebe ba:i. Ili da si fadegaiwane ha:esalumu gogolei galu.

⁴⁴ Amalalu, bu yolesili, asili, Yesu E da eno agoane Ea musa: sia:ne gadoi bu sia:i.

⁴⁵ Amalalu, E da Ea ado ba:su dunuma bu sinidigili, amane sia:i, “Dilia da mae nedigili, golabe amola helefisala:? Dawa:ma:i!. Ilegei eso da doaga:i dagoi! Dunu Egefe da enoga hohonoi dagoi amola wadela:i hamosu dunu da wali E gagulaligimu galebe. ⁴⁶ Wa:legadoma! Hadiga! Na hohonosu dunu manebe goea!”

Ilia da Yesu Afugili Lai

(Maga 14:43-50; Luge 22:47-53; Yone 18:3-12)

⁴⁷ Yesu E sia:nanoba, Yudase, (Yesu Ea ado ba:su dunu fagoyale gala amo fi dunu afae) da doaga:i. Dunu bagohame, gobihei bagade amola gigi gagui, gobele salasu amola Gode Ea diasu ouligisu dunu asunasiba:le, amo dunu ilia Yudase ea baligia aligili misi. ⁴⁸ Yesu Ea hohonosu dunu da hidadea ilima sia:i galu, “Nowa dunu na nonogobe ba:sea, amo dunu dilia afugili gagulaligima.”

⁴⁹ Amalalu, Yudase da Yesuma doaga:le, hahawane amane sia:i, “Olelesu! Olofoiwane esaloma!” Amalalu, e da Yesu nonogoi dagoi.

⁵⁰ Yesu da Yudasema amane sia:i, “Defeana:iyado! Dia hou amo hedolo hamoma!”

Amalalu, gegesu gobihei amola gigi gagui dunu da Yesu gagulaligi. ⁵¹ Yesu Ea oule misi dunu afadafa da ea gegesu gobihei duga:le gadole, gobelesalasu Ouligisu ea hawa: hamosu dunu, amo ea ge damuni fasi. ⁵² Amalalu, Yesu da ema amane sia:i, “Dia gobihei bu salima! Bai nowa da gobiheiga gegesea, ilia da gobiheiga faiba:le bogomu.

⁵³ Dili adi dawa:bela:? Na da Na Ada Ema adole ba:i ganiaba, E da a:igele gegesu dunu osia:idafa Na fidima:ne asunasila:loba. ⁵⁴ Be amo hou agoane hamoi ganiaba, na bogomu Gode Sia: Dedei ganodini diala da hobe didili hame hamoi ba:la:loba.”

⁵⁵ ***Yesu da dunu huluanema amane adole ba:i, “Dilia abuli gasawane gegesu gobihei amola gigi gaguiwane, Na afugili lamusa: misibela:? Na da wamolasu dunula:? Eso huluane Na Debolo Diasuga sia: olelesa lelu. Be amo esoga, dilia da Na hame gagui.”

⁵⁶ Be amo hou huluane, balofede dunu ilia Gode Sia: Dedei amo ganodini sia:i da didili hamomusa: misi dagoi.

Amalalu, Ea ado ba:su dunu huluane da Yesu yolesili, hobeai dagoi.

*** 26:55: Luge 19:47, 21:37

Gobele Salasu Fofada:su Dunu da Yesuma Fofada:i

(Maga 14:53-65; Luge 22:54-55,63-71; Yone 18:13-14,19-24)

⁵⁷ Ilia da Yesu afugili, gobele salasu Ouligisu dunu Ga:iafa:se, amo ea diasuga oule asi. Amoga, sema olelesu dunu amola Gode Ea diasu asigilai ouligisu dunu ilia gilisili esalebe ba:i. ⁵⁸ Bida e da badiliawane fa:no bobogei. E da Ga:iafa:se ea diasu gagoi amo ganodini golili sa:ili, e amola dadi gagui ouligisu dunu gilisili fi. E da fa:no mabe hou ba:musa:, esalu. ⁵⁹ Gobele salasu dunu amola Gausolo dunu huluane da Yesu fuga:musa:, ogogosu sia: bagadewane hogoi helei. ⁶⁰ Ogogosu nabasu dunu bagohame da Yesu Ea hou wadela:musa: misi. Be ilia da Yesu bogoma:ne medomu logo hame ba:i. Fa:nowane, dunu aduna misini, ⁶¹ †††ela amane sia:i, “Amo dunu E da amane sia:i, ‘Na Gode Ea diasu mugululi, eso udiana amoga fawane bu gagumu, amo hamomusa: Na da defele esala!’ ” ⁶² Gobele salasu Ouligisu dunu da wa:legadole, Yesuma amane adole ba:i, “Nabibala:? Amo diwaneya udidisu sia: nababeba:le, Di da adi sia:ma:bela:?” ⁶³ Be Yesu E da ouiya:le esalu. Amalalu, gobele salasu Ouligisu dunu da Yesuma amane sia:i, “Defea! Di da wali Gode Ea Dioba:le moloiwane sia:ma! Di da Mesaiala:? Di da Gode Ea Manodafala:?”

⁶⁴ †††Yesu da ema bu adole i, “Di sia:be goa! Be Na da dilima sia:sa! Wali amola fa:no dilia da Na (Dunu Egefe), Gode Bagadedafa amo Ea lobo

---

††† 26:61: Yone 2:19 ††† 26:64: Da:niele 7:13

dafadili fibi ba:mu. Amola dilia Na muagado mumobi ganodini manebe ba:mu.”

⁶⁵ §§§Amo sia: nababeba:le, gobelesalasu Ouligisu da hina: abulagadelale, amane sia:i, “E da lasogole sia:i dagoi. Ninia da Ea hou ba:su dunu eno hame hogomu. Ea lasogoi sia: dilia huluane nabi dagoi. ⁶⁶ Dilia adi dawa:bela:?”

Dunu huluane ilia bu adole i, “E da wadela:i hamoi dagoi! Medole legemu da defea!”

⁶⁷ *Amalalu, ilia da Yesu Ea odagia defo aduga:galai. Mogili, ilia Yesu lobosunane fai, mogili ilia Ea odagi loboga fai. ⁶⁸ Iliada Ema amane sia:i, “Mesaia! Di ba:la:lusu hou hamoma! Nowa ea da Di fabayale sia:ma!”

*Bida da Yesu na Hame Dawa: Sia:i
(Maga 14:66-72; Luge 22:56-62; Yone 18:15-18,25-27)*

⁶⁹ Bida da diasu gadili gagoi ganodini esalu. Amalalu, Gobelesalasu Ouligisu dunu ea hawa: hamosu a:fini da Ema doaga:le, amane sia:i, “Di amolawane da Ga:lili dunu. Yesu, ali gilisili lalu.”

⁷⁰ Be dunu huluane ilia midadi, Bida da Yesu hame dawa: sia:i. E amane sia:i, “Dia sia:be go na hamedafa dawa:.” ⁷¹ Bida da gagoi logo holeiga asili, a:fini eno da ea odagi ba:beba:le, eno dunuma amane sia:i, “Amo dunu da Yesu, Na:salededunu, amo gilisili lalu.”

⁷² Be Bida e da Yesu hame dawa:, Gode Ea Dioba:le ilegele amane sia:i, “Na da amo dunu hamedafa dawa:!”

⁷³ Fa:no, eno gadenene lelu dunu da Bidama misini, ema amane sia:i, “Dafawane! Di da Yesu Ea fi ilima gilisi dagoi. Dia sia: da ilia sia: defele nababeba:le, ninia dawa:!”

⁷⁴ Amalalu, Bida da gasa bagadewane gagabuli amane sia:i, “Na da Gode Ea Dioba:le dafawane sia:sa! Na da ogogosa galea, Gode da nama se iasu imunu da defea! Amo dunu Na da hamedafa dawa!”

Ea sia: dagobeba:le, gagala gawali da ga:i. ⁷⁵ Yesu Ea musa: sia:i, “Di da hidadea ‘Yesu na hame dawa:’ udianawane sia:nanu, fa:no gagala ga:be nabimu.” Amo sia: bu dawa:beba:le, Bida da ga asili, se nabawane bagadewane dinanu

27

Ilia da Yesu Bailadema Fofada:musa: Hiouginana Asi

(Maga 15:1; Luge 23:1-2; Yone 18:28-32)

¹ Hahabedafa, gobele salasu hina dunu, ilia amola Gode Ea diasu ouligisu asigilai dunu da Yesu fuga:ma:ne, gilisili fofada:i. ² Amalalu, ilia da Yesu afugili, sia:inega la:gili, Louma Gamane hina dunu Bailade amo ea diasuga hiouginana asi.

Yudase ea Bogoi

(Asunasi Dunu Ilia Hou 1:18-19)

³ *Yesu E hohonosu dunu Yudase, da Yesu E se iasu labe ba:beba:le, ea asigi dawa:su sinidigili, se bagade nabi. E da silifa muni fage 30 amo gobele salasu amola Gode Ea fi asigilai dunu

---

* 27:3: Asunasi Dunu Ilia Hou 1:18-19

ilima bu gaguli asi. ⁴ E amane sia:i, “Na da hou ida:iwane dunu hohonoiba:le, na da wadela:i bagade hamoi.” Be ilia bu adole i, “Amo da disu! Ninia da hame dawa:!”

⁵ Yudase e da muni Debolo Diasu ganodini ha:digili, yolesili asi. Amalu, asili, hi gobeles galogoa efega gomene, hegoa:nesili bogoi.

⁶ Gobeles salasu hina dunu, ilia da muni lale, amane sia:i, “Amo muni da maga:me bidi lasu. Amaiba:le, Debolo Diasu muni salasu sesei ganodini salimu da sema bagade.” ⁷ Gilisili sia: dalu, ilia amo muniga ‘Laga osoboga Ofodo Hahamosu Dunu ea Moifufu’ bidi lai dagoi. Ga fi dunu bogole, amo sogebiga uli dogone salima:ne, ilia bidi lai.

⁸ Amaiba:le, ilia da amo sogega ‘Maga:me Moifufu’ dio asuli. Amola amo dio da wali eso dila.

⁹ †Musa: balofede dunu Yelemaia ea sia:i da defele didi ba:i. E amane sia:i, “Silifa fage muni 30 amo lale, Isala:ili fi dunu da amo da Ea bidi lasu defei i. ¹⁰ Ili da Hina Gode E da nama hamoma:ne sia:i defele, amo muni lale, ‘Laga osoboga Ofodo Hahamosu Dunu ea Moifufu’ bidi lai dagoi.”

Bailade da Yesuma Adole Ba:i
(Maga 15:2-5; Luge 23:3-5; Yone 18:33-38)

¹¹ Louma Gamane hina dunu da Yesuma fofada:i. E amane adole ba:i, “Di da Yu dunu ilia Hina Bagade esalabala?”

Yesu E bu adole i, “Ma! Di sia:be goa!” ¹² Be gobeles salasu hina dunu amola sema olelesu

---

† 27:9: Segalaia 11:12-13

dunu, ilia diwaneya udidisu sia: nababeba:le, Yesu da ouiya:le esalu.

¹³ Amaiba:le, Bailade da Yesuma amane sia:i, “Di da wadela:i bagade hamoi, ilia da sia:sa. Amo Di nababela:?”

¹⁴ Be Yesu E da hamedafa bu adole iabeba:le, Bailade da fofogadigi.

Fofada:lalu, Ilia da Yesu Fuga:ma:ne Sia:i

(Maga 15:6-15; Luge 23:13-25; Yone 18:39—19:16)

¹⁵ Baligisu Lolo Nasu esoga, Louma Gamane hina da agoane hou hamosu. E da dunu huluane ilia hanaiga, se iasu hamosu dunu amo ilegesu. Amasea, Gamane hina da amo se iasu ganodini sali dunu afadafa, amo ea se iasu diasu logo doasisu. ¹⁶ Amo odega, dunu ea dio amo Yesu Bala:ba:se, e da se iasu diasu ganodini sali esalu.

¹⁷ Amaiba:le, dunu huluane gilisibiba:le, Bailade da ilima amane adole ba:i, “Na da nowa dunu halegale masa:ne, ea se iasu logo doasima:bela:? Bala:ba:se ea logo doasima:bela:? O Yesu, (Ema ilia Mesaia dio asula), Ea logo doasima:bela:?” ¹⁸ Yu hina dunu ilia Yesuma udigili mudaiba:le, ilia Ema se iasu ima:ne, Gamanema i, amo Bailade da dawa:i galu.

¹⁹ Bailade da ea fofada:su diasu ganodini fi esaloba, idua da ema meloa dedene iasi. E amane dedei, “Amo dunu ida:iwane yolema! Na da simasia amo ganodini Ea odagi ba:beba:le, se bagade nabi.”

²⁰ Gobebe salasu hina amola sema olelesu dunu da dunu huluane ilima ilia Bala:ba:se ea se iasu logo doasimu amola Yesu bogoma:ne

medomu, amo sia: Bailadema adoma:ne, logele sia:i. ²¹ Be dunu huluanema Bailade da amane adole ba:i, “Na da nowa masa:ne, ea se iasu logo doasima:bela:?”

Ilia da gasawane bu adole i, “Bala:ba:se!”

²² Bailade da bu adole ba:i, “Yesu Mesaia dunu! Na da Ema adi hamoma:bela:?”

Ilia bu adole i, “Bulufalegeiga bogoma:ne medoma!”

²³ Bailade da bu adole ba:i, “Abuliba:le! E da adi wadela:i hou hamobela:?”

Be ilia da gasa bagadewane halasu, “Bulufalegeiga bogoma:ne medoma!”

²⁴ †Bu fofada:mu hamedei ba:loba, dunu ilia gegesa:besa:le, Bailade da hano lale, dunu huluanane ba:ma:ne, ea lobo dodofei. E amane sia:i, “Na da amo dunu fuga:ma:ne hame ilegemu. Dilisu!”

²⁵ Dunu huluane da bu adole i, “Defea! Ea maga:me dabe da ninia amola ninia mano amo ninia dialuma da:iya dialebe ba:mu.”

²⁶ Amalalu, ilia hahawane ba:ma:ne, Bailade da Bala:ba:se ea se iasu logo doasi dagoi. Ea sia:beba:le, ilia da Yesu efe fegasuga fai. Amalalu, Bailade da ea dadi gagui dunu ilima Yesu bulufalegeiga fuga:ma:ne iasi.

*Dadi Gagui da Yesuma Oufesega:su
(Maga 15:16-20; Yone 19:2-3)*

²⁷ Amalalu, Bailade ea dadi gagui dunu da Yesu amo Gamane hina ea diasu ganodini oule asi. Dadi gagui dunu huluane da gilisi. ²⁸ Ilia da Yesu Ea abula huluane fadegale, yoi abula ea da:iga

---

† 27:24: Mousesese ea Malasu 21:6-9

idiniginisi. ²⁹ Ilia da nebaiya lale, amoga habuga amuli, ea dialumaga figisi. Ilia da Ea lobodafa ganodini dagulu gagusi. Amalalu, ilia da Ea midadi muguni bugili, Ema oufesege:su. Ilia amane oufesege:ne sia:i, “Defea! Yu Hina dunu mae bogole, ode bagohame esalumu da defea!” ³⁰ Ilia da Ema defo adugagala:le, Ea dagulu bu samogene, amoga Ea dialuma fai. ³¹ Oufesege:i dagobeba:le, ilia da yoi abula fadegale, Ea abuladafa Ea da:iga bu idiniginisili, bulufalegeiga fuga:musa:, hiouginana asi.

Yesu da Bulufalegeiga Bogoi

(Maga 15:21-32; Luge 23:26-43; Yone 19:17-27)

³² Ilia da logoga asili, Sailini soge dunu ea dio amo Saimone ba:i. Dadi gagui dunuda Saimone amo Yesu Ea bulufalegei gisawane masa:ne logei. ³³ Ilia da Gologoudia sogebi doaga:i. Gologoudia dawa:loma:ne da “Dialuma Gasa Sogebi.” ³⁴ § Amalalu, ilia waini amola gamogai manoma gilisili, Yesu Ea moma:ne i. Be Yesu E heloa:le ba:lalu, yolesi.

³⁵ **Ilia da Yesu bulufalegeiga dabagala:i. Ilia da Ea abula lamusa:, ululuasu hedei.

³⁶ Amalalu, ilia udigili Yesu Ea bogobe ba:musa:, fi dialu.

³⁷ Ilia da Ea dialuma da:iya gado, ea diwaneya udidisu meloaga dedei diala, gosagisi dagoi. Amoga “Yesu, Yu dunu fi ilia Hina Bagade da goea.” dedene legei dialebe ba:i.

---

§ 27:34: Gesami Hea:su 69:21   ** 27:35: Gesami Hea:su 22:18

³⁸ Ilia da wadela:i hamosu dunu aduna, Yesu amola gilisili eno bulufalegeiga dabagala:i. Afae da Ea lobodafadili amola eno da Ea lobo fofadidili ba:i.

³⁹ ††Dunu da logoga baligili ahoana da ilia dialuma fofoga:ne lasogole sia:i. ⁴⁰ ‡‡Ilia amane sia:i, “Di da Gode Debolo Diasu mugululi, eso udiana ganodini bu gagumu sia:su dunu! Di da Gode Egefedafa esala ganiaba, Disu Di gobelega:ma. Bulufalegei fisili, moiya gudu sa:ima!”

⁴¹ Gobelega:ne salasu hina dunu, sema olelesu dunu, amola Gode Ea fi asigilai dunu da gilisili oufesega:ne sia: dasu. ⁴² Ilia da amane oufesega:ne sia:i, “E da eno dunu fidima:ne gaga:i. Be E hi gobelega:ne uhimane gaga:mu, E da hamedei. E da Isala:ili fi ilia Hina Bagade. Amaiba:le, E da bulufalegei fisili, moiya gudu dasea, ninia da Ea hou dafawaneyale dawa:mu. ⁴³ §§E da Gode Ea hou dafawaneyale dawa:i. ‘Na da Gode Egefedafa,’ E da sia:i dagoi. Amaiba:le, Gode da amo dunu hahawane ba:sa galea, E da E wali gaga:mu da defea!”

⁴⁴ Wadela:i hamosu dunu aduna amolawane, ela bulufalegeiga Yesuma lasogole sia:i.

Yesu Ea Bogosu

(Maga 15:33-41; Luge 23:44-49; Yone 19:28-30)

⁴⁵ Esomogoa, eso ea hadigi da dedeboi dagoi ba:i. Aua udiana amo ganodini gasi dunasi fawane ba:i. ⁴⁶ ***Amalalu, 3 ougologe agoane,

---

†† 27:39: Gesami Hea:su 22:7, 109:25 ‡‡ 27:40: Ma:diu 26:61; Yone 2:19 §§ 27:43: Gesami Hea:su 22:8 *** 27:46: Gesami Hea:su 22:1

Yesu E bagade wele sia:i, “Ilai! Ilai! Lama sabagadane!” Amo sia: dawa:loma:ne da, “Na Gode! Na Gode! Dia abuliba:le Na yolesibala:?”

⁴⁷ Dunu mogili gadenene lelu, ilia amane sia:i, “E da Elaidia misa:ne wele sia:sa!”

⁴⁸ †††Dunu afadafa da hehenane, hano nasu abula lale, waini ganodini gele, amaludaguluga gosagili, Yesu moma:ne, Ema olei.

⁴⁹ Be eno dunu ilia amane sia:i, “Waha aligima! Elaidia da Ema gaga:la misa:bela:? Ninia ba:mu!” ⁵⁰ Yesu da bu bagade wele sia:nanu, bogoi dagoi. ⁵¹ †††Amalalu, abula bagade Debolo Diasu ganodini Hadigi Malei Sesei amola Hadigidafa Momei Sesei amo afafamusa: dialu, da gadodili gadelale, gudu fada:ne fasili, adunawane ba:i. Bebeda:nima mabeba:le, igi da goudane fasi.

⁵² Bogoi gele gelabo da goudai dagoi. Gode da Ea Fi dunu musa: bogogia:i amo bagohame wa:legadolesi.

⁵³ Ilia da bogoi gele gelabo yolesili, asili, Yesu da wa:legadolesi galu amo Yelusaleme diasuga asi. Amalalu, dunu eno bagohame da amo bogoi dunu uhibi ba:i.

⁵⁴ Louma dadi gagui hina dunu amola ea dadi gagui dunu, ilia da Yesu Ea bogobe ba:lalu. Ilia da bebeda:nima amola hou eno huluane ba:loba, bagadewane beda:i galu. Ilia amane sia:i, “Dafawane! Amo dunu da Gode Ea Man-odafa galu!”

⁵⁵ §§§Uda bagohame, musa: ilia Ga:lili soge yolesili, Yesu fidimusa: Ema fa:no bobogei, amo uda da badilia lelu. ⁵⁶ Uda afadafa ea dio amo Meli Ma:gadala. Eno da Meli (Ya:mese amola Yousefe elea eme). Eno da Sebedi idua.

Ilia da Yesu Ea Da:i Hodo Dogoiga Sali
(Maga 15:42-47; Luge 23:50-56; Yone 19:38-40)

⁵⁷ Daeya gadenebe galu, bagade gagui A:limadia moilai dunu ea dio amo Yousefe da doaga:i. E da Yesu Ea hou lalegagui galu. ⁵⁸ E da Bailadema asili, Yesu Ea da:i hodo ema ima:ne adole ba:i. Bailade da Yesu Ea da:i hodo ema ima:ne sia:i.

⁵⁹ Amaiba:le, Yousefe da Yesu Ea da:i hodo lale, bogoi abula amoga sosoi dagoi.

⁶⁰ E da Yesu Ea da:i hodo amo hi gele magufuga gelabo gaheabolo dogoi, amo ganodini sali. Amalalu, e da logo holeiga gele bagade bebesola asili, logo ga:si dagoi.

⁶¹ Meli Ma:gadala amola Meli eno ela da gele gelabo gadenene esalu.

Gele Gelabo Sosodo Aligisu Dunu

⁶² Golale hahabe, Sa:bade eso amoga, gobelesalasu dunu amola Fa:lisi dunu da Bailadema doaga:i. ⁶³ *Ilia da ema amane sia:i, "Hina! Amo ogogosu dunu esaloba, E da eso udiana bogoi dialu, bu uhini wa:legadomu sia:i. ⁶⁴ Amaiba:le, di da gele gelabo noga:le ga:sili, sosodo aligisu dunuma ouligima:ne sia:ma! Ea ado ba:su dunu da Ea da:i hodo wamolale, eno dunuma,

---

§§§ 27:55: Luge 8:2-3 * 27:63: Ma:diu 16:21, 17:23, 20:19; Maga 8:31, 9:31, 10:33-34; Luge 9:22, 18:31-33

'E da uhini wa:legadoi,' ilia sia:sa:besa:le, bu ogogosumusa: ogogoi baligiliwane ba:sa:besa:le, noga:le sosodo aligimu da defea."

⁶⁵ Bailade da amane sia:i, "Defea! Sosodo aligisu dunu oule masa! Dilia gele gelabo noga:le ga:sima!"

⁶⁶ Amaiba:le, ilia da asili, gele logo ga:su mae doasima:ne sili gobe legele, noga:le ga:si. Ila da dadi gagui ilima gele gelabo noga:le sosodo aligima:ne sia:i.

28

Yesu Ea Wa:legadosu

(Maga 16:1-10; Luge 24:1-12; Yone 20:1-10)

¹ Sa:bade eso galu, Sada:i hahabedafa, Meli Ma:gadala amola Meli eno da Yesu Ea bogoi gele gelabo amo ba:la asi. ² Bebeda:nima da hedolowane mabeba:le, osobo bagade da ugugui dagoi. Gode Ea a:igele dunu e Hebene fisili, gele gelabo ea gele logo ga:su bebesola asili, amo gele da:iya esalu. ³ Ea odagi da ha:ha:na agoane ba:su. Ea abula da ahea:iai mugene ofo agoane ba:su. ⁴ Gele gelabo ouligisu dadi gagui da amo hou ba:beba:le, bagadewane yagugui amola bogoi dunu defele ba:su.

⁵ A:igele da uda elama amane sia:i, "Mae beda:ma! Na dawa:! Alia da Yesu bulufalegeiga medoi dunu amo ba:la misi! ⁶ Be E da guiguda: hame diala. Ea musa: sia:i defele, Gode da E uhini wa:legadolesi dagoi. Ea golai sogebi ba:la misa!

⁷ Hedolo masa! Ea ado ba:su dunuma agoane olelema, ‘Yesu bogole, Gode da E bu uhini wa:legadolesu dagoi. E da Ga:lili sogega dilima bisili masunu. Dilia da E amogawi ba:mu!’ Alia na sia: mae gogolema!” ⁸ Amaiba:le, uda da gele gelabo hedolowane yolesili, beda:iwane amola hahawane, hehenane, Yesu Ea fa:no bobogesu dunuma adodomusa: asi.

⁹ Amalalu, hedolowane, Yesu da elama doaga:i. E da elama hahawane asigi sia: sia:i. Ela da Ema misini, ea emo gaguli, Ema nodosu.

¹⁰ Amalalu, Yesu da amane sia:i, “Mae beda:ma! Naeya huluane ilima Ga:lili sogega masa:ne sia:ma! Na da amo sogega, ili yosia:mu!”

Dadi Gagui Sosodo Aligisu Dunu da Sia:ne Iasu

I

¹¹ Uda da ahoanoba, gele gelabo sosodo aligisu dadi gagui dunu mogili da moilai bai bagadega asili, gobelesalasu hina dunu ilima ilia ba:i liligi huluane olelei.

¹² Amalalu, gobelesalasu amola sema olelesu dunu da gilisili fofada:lalu, muni bagadedafa dadi gagui dunuma i. ¹³ Ilia da dadi gagui dunuma amane sia:i, “Dilia eno dunu ilima agoane sia:ma, ‘Gasia, ninia da golai dialoba, amo Dunu Ea fa:no bobogesu dunu da Ea da:i hodo wamolai dagoi. ¹⁴ Mae dawa:ma! Gamane hina da amo sia: nabasea, ninia da dilia da hamedafa giadofai ema sia:mu.”

¹⁵ Amalalu, dadi gagui sosodo aligisu dunu da amo muni lale, gobelesalasu ilia sia: defele hamoi. Amaiba:le, Yu dunu huluane da amo ilia

sia:i nabi dagoi. Wali eso amola, Yu dunu da amo sia: olelesa.

Yesu Ea Ado ba:su Dunu da Yesu Ea Wa:legadoi Da:i Hodo Ba:i

(Maga 16:14-18; Luge 24:36-49; Yone 20:19-23; Asunasi Dunu Ilia Hou 1:6-8)

¹⁶ *Yesu Ea musa: adoi defele, Yesu Ea fa:no bobogesu dunu gidalisi gala da agolo Ga:lili soge ganodini diala amoga asi. ¹⁷ Ilia da Yesu ba:i dagoiba:le, Ema nodosu. Be mogili ilia dafawaneyale hame dawa:i.

Yesu da Ilia Fifi Asi Gala Dunu Huluane Ilima Olelela Masa:ne Sia:i

¹⁸ Be Yesu da ilima misini, amane sia:i, “Gode Ea Hinadafa hou huluanedafa, Hebene amola osobo bagade amo ganodini, Nama i dagoi. ¹⁹ †Amaiba:le, dilia dunu fifi asi gala huluane, Na fa:no bobogesu fi hamoma:ne masa. Dilia da lalegagui dunu huluane amo Ada Ea Dioba:le, Egefe Ea Dioba:le amola Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala Ea Dioba:le, hanoga fane salima. ²⁰ Ilia da Na dilima olelei liligi huluane nabawane hamoma:ne, amo ilima olelema. Dilia ba:ma! Na da dili mae yolelewane ouligilalea, soge wadela:mu eso da doaga:mu.”

Sia: Ama Dagoi

---

* **28:16:** Ma:diu 26:32; Maga 14:28 † **28:19:** Asunasi Dunu Ilia Hou 1:8

GODE EA SIA: IDA:IWANE GALA
The Holy Bible in the Bedamuni language of Papua
New Guinea
Buk Baibel long tok ples Bedamuni

Copyright © 2000 Tom Hoey

Language: Bedamuni (Beami)

Translation by: Tom Hoey

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2019-12-12

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 3 Mar 2023 from source files dated 30 Nov 2021

28e512c8-4603-5063-83de-bc2fd6fa3b51